

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2023-06-30 i mål M 3273-22, se bilaga A

PARTER

Klagande

Länsstyrelsen i Kalmar län
391 86 Kalmar

Motpart

Berg Grus Sand Småland AB, 556071-6390
Runtorp 502
388 99 Påröd

Ombud: Advokat C.H.
Advokatfirman Delphi i Malmö AB
Nordenskiöldsgatan 11A
211 19 Malmö

SAKEN

Ansökan om tillstånd till bergtäkt m.m. på fastigheten A i Vimmerby kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avvisar länsstyrelsens yrkande, hänförligt till tillståndspunkt 1 a, om att täkt av morän och andra jordarter ska begränsas eller förbjudas.
2. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens deldom endast på så sätt att tillståndspunkt 1 c och villkor 14 ska ha följande lydelse.

Tillståndspunkt 1 c

- c) införsel och återvinning av maximalt 50 000 ton jord- och schaktmassor för anläggningsändamål.

Villkor 14

14. Externa massor som tas in i tåkten får inte innehålla föroreningar överstigande vad som framgår av nedanstående tabell. Om massorna kan antas innehålla andra föroreningar än de i tabellen angivna ämnena får de hanteras först efter riskutredning och tillsynsmyndighetens godkännande.

Dok.Id 2137947

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 08:00–16:30

Ämne	Halter i mg/kg TS	Utlakning Co LS 0,1 l/kg (mg/l)	Utlakning l/s = 10 l/kg (mg/kg)
Arsenik	10	0,01	0,09
Bly	20	0,05	0,2
Kadmium	0,2	0,01	0,02
Koppar	40	0,2	0,8
Krom tot	40	0,2	1
Kvicksilver	0,1	0,001	0,01
Nickel	35	0,1	0,4
Zink	120	1	4
Klorid	-	80	130
Sulfat	-	70	200
PAH-L	0,6	-	-
PAH-M	2	-	-
PAH-H	0,5	-	-

3. Mark- och miljööverdomstolen beslutar att domstolens förordnande den 16 februari 2024 om delvis ianspråktagande av tillståndet, utan hinder av att mark- och miljödomstolens dom inte fått laga kraft, ska fortsätta gälla till dess denna dom har vunnit laga kraft eller annat beslutas avseende ianspråktagandet av tillståndet.
-

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Kalmar län (länsstyrelsen) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva tillståndspunkten 1 c och ge villkor 14 följande lydelse:

14. Externa massor som tas in i täkten får inte innehålla föroreningar överstigande vad som framgår av nedanstående tabell. Om massorna kan antas innehålla andra föroreningar än de i tabellen angivna ämnena får de hanteras först efter riskutredning och tillsynsmyndighetens godkännande.

Länsstyrelsen har även yrkat att täkt av morän och andra jordarter begränsas eller förbjuds, eller att tillståndet på annat sätt tydliggör att endast de avbaningsmassor som inte behövs för interna anläggningsändamål och efterbehandling får avyttras.

Berg Grus Sand Småland AB (bolaget) har motsatt sig ändring av Mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen har till stöd för sin talan i huvudsak anfört följande.

Det finns inget behov av att föra in externa massor till täktområdet för anläggningsändamål. Avbaningsmassor från den ansökta täkten bör vara tillräckliga för att anlägga bullervallar och utföra ändamålsenlig efterbehandling. Detta gäller även i förhållande till de nya uppgifter som bolaget inkommit med om den mindre mängd avbaningsmassor som kvarstår efter anläggande av verksamhetsytor och tillfartsväg. Avbaningsmassorna är en säker tillgång till rena och ändamålsenliga massor.

Bolaget har beräknat att uppförandet av bullervallar kommer att kräva cirka 13 000 ton massor. Då olika skydd behövs i olika skeden av brytningen kan bullerskyddande åtgärder flyttas i relation till brytfronten under verksamhetens gång. Bolagets sätt att summera de bullerskyddsåtgärder som beskrivs i bullerutredningen är missvisande. De massor som bolaget avser att använda till slänter vid efterbehandlingen, med undantag för eventuell motfyllnad mot våtmark, är inte tänkta att ersätta annat material som

annars hade använts. Detsamma gäller den del av utfyllnadsmassorna på täktbotten som överstiger den mängd som behövs för en ändamålsenlig återbeskogning. Förfarandet är att betrakta som bortskaffning av avfall (deponering).

Mark- och miljödomstolen har inte i tillräcklig utsträckning beaktat risken för spridning av föroreningar genom utlakning till mark och vatten. Förorenade massor bör inte tillföras täktområdet vare sig tillfälligt eller permanent. Området är att betrakta som icke förorenat. Enligt efterbehandlingsvillkoret (villkor 21 i tillståndet) ska utgångspunkten vid efterbehandlingen vara att gynna den biologiska mångfalden i området, vilket är i enlighet med lagstiftarens intentioner. Skyddsnivån för markmiljön bör motsvara nivån där marken kan uppfylla de funktioner som förväntas vid den planerade markanvändningen. Hänsyn bör inte enbart tas till utpekade vattenförekomster. En utgångspunkt bör vara att grund- och ytvatten i täktens omgivning inte ska förorenas. Naturvårdsverkets generella riktvärden för känslig markanvändning är inte avsedda att användas vid riskbedömning när avfall används för anläggningsändamål. Bakgrundshalterna bör vara vägledande, men nivåerna för mindre än ringa risk är acceptabla. Riktvärdet känslig markanvändning baseras på skydd av 75 procent av marklevande arter, medan motsvarande siffra för mindre än ringa risk är 95 procent. Utgångspunkten bör vara att marklevande arter i aktuellt område inte alls ska påverkas.

Tillståndet anger totala och årliga mängder berg, morän och andra jordarter som får brytas men specificerar inte mängden morän som får avyttras. Om avbaningsmassor kan sparas i tillräcklig utsträckning för att täcka det interna behovet av anläggningsåtgärder kan överskottet avyttras. Om tillståndspunkten 1 c upphävs blir följden att avbaningsmassor måste sparas för att bolaget ska kunna uppföra de bullervallar som behövs och genomföra en ändamålsenlig efterbehandling. Bolaget har inte visat att den ansökta platsen är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljö beträffande de delar av avfallsverksamheten som nu ifrågasätts. Det är inte nödvändigt att en täktverksamhet, som även bedriver återvinningsverksamhet, måste ha möjlighet att lägga upp överskottsmassor permanent i täkten. Strävan bör vara att massor som uppkommer i tätort inte avsätts utanför tätorten, om det inte kan säkerställas att de inte överstiger de bakgrundshalter som gäller utanför tätorten. De externa massor som kommer att föras

in till täktområdet för anläggningsändamål är att anse som avfall. Oavsett om de externa massorna anses utgöra avfall eller inte måste de ändå bedömas på ett motsvarande sätt.

Bolaget har till stöd för sin talan i huvudsak anfört följande.

Länsstyrelsen förbiser helt rådande avfallshierarki. Det finns behov av att på lång sikt säkerställa att massor och överskottsmaterial från olika typer av projekt kan återvinnas så nära platsen där de uppkommit som möjligt. Det saknas mottagningsplatser på ett lämpligt transportavstånd som skulle kunna ta emot och deponera massor som innehåller nivåvärden för mer än ringa risk. Ett internt behov finns att använda massor till uppförande av bullervallar samt vid efterbehandling av den aktuella täkten. Återvinningsverksamheten är en förutsättning för att tillräckliga anläggningsåtgärder ska kunna genomföras. Efterbehandlingen planeras utföras genom att delvis använda återvunna massor för släntning, utfyllnad av täktbotten och, vid behov, motfyllnad mot våtmark. Massor som använts i bullervallen kan återanvändas i efterbehandlingsskedet. Det går inte att på förhand specificera vilka volymer som kommer användas så långt in i framtiden. Utrymme måste finnas att anpassa efterbehandlingen efter de omständigheter som råder när den väl ska genomföras.

Riktvärden avseende känslig markanvändning motsvarar en markkvalitet som inte begränsar val av markanvändning. Alla grupper av människor (barn, vuxna, äldre) kan vistas permanent inom området under en livstid. De flesta markekosystem samt grundvatten och ytvatten skyddas. Att tillämpa riktvärden för känslig markanvändning på avfall som används för anläggningsändamål är vedertaget inom branschen. Området är inte helt opåverkat av mänsklig aktivitet eftersom det bedrivits skogsbruk på platsen. Området underlagras inte heller av särskilt genomsläpplig mark eller grundvattenmagasin som annars påkallar ytterligare försiktighetsmått. Det finns förutsättningar att använda massor vars nivåer uppgår till halter motsvarande riktvärden för mindre än ringa risk. Det finns likaså förutsättningar att, efter tillsynsmyndighetens godkännande, ta in massor med halter motsvarande de för känslig markanvändning. Sådana massor planeras endast tas in i undantagsfall.

Verksamheten innefattar avbaning och tillkommande bearbetning av avbaningsmassor som uppkommer inom verksamhetsområdet. En exakt beräkning på mäktigheten går inte att göra på förhand. I den utsträckning avbaningsmassorna uppfyller grundläggande tekniska krav kan de avsättas på marknaden som en produkt. Det är redan mot denna grund olämpligt att använda en jungfrulig produkt av god teknisk kvalitet i bullervallar och vid efterbehandling.

Påståendet att återvinning för anläggningsändamål utgör ett bortskaffande eller deponering kan ifrågasättas. Det finns ett syfte och behov av tillståndsgivna volymer. Om en samlokaliserad täkt- och återvinningsverksamhet begränsas föreligger en inte obetydlig risk att massor med låg återvinningsgrad blir ointressanta att återvinna. För innehavaren kvarstår då endast alternativet att bortskaffa massorna i form av deponering. Detta står i strid med avfallshierarkin och hushållningsprincipen. Om endast deponering står till buds kommer kostnaden för omhändertagandet av exempelvis jordavtäckningsmassor öka.

Det är inte miljömässigt motiverat att besluta om ett sådant försäljningsförbud avseende avbaningsmassor som länsstyrelsen yrkat och det skulle inte heller vara förenligt med hushållnings- och kretsloppsprincipen eller avfallshierarkin. Det finns vidare goda grunder för att ifrågasätta om de massor som ska användas till bullervallar och efterbehandling överhuvudtaget är att betrakta som avfall då icke förorenade massor utgör biprodukter i stället för avfall när det kommer till jordmassor. Mot bakgrund av det föroreningsinnehåll som tillåts enligt villkor 14 är massorna sannolikt att betrakta som biprodukter.

Sedan delar av tillståndet tagits i anspråk, efter Mark- och miljööverdomstolens verkställighetsförordnande den 16 februari 2024, har omkring 75 procent av den del av brytområdet där det bedöms finnas ett rejält moräntäcke avtäckts. Cirka 15 000–16 000 ton avbaningsmassor har uppkommit, varav cirka 6 000–8 000 ton använts för att anlägga verksamhetsytor och tillfartsvägar. Det kan nu konstateras att mängden avbaningsmaterial överskattats i ansökningshandlingarna. Totalt uppskattas nu mängden tillgängliga avbaningsmassor uppgå till omkring 20 000–25 000 ton.

HANDLÄGGNING I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Mark- och miljööverdomstolen har den 16 februari 2024 förordnat att tillståndet såvitt det avser tillståndspunkt 1 a och 2 a–d får tas i anspråk utan hinder av att mark- och miljödomstolens dom inte fått laga kraft.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Prövningsramen i Mark- och miljööverdomstolen

Länsstyrelsen har efter överklagandetidens utgång i slutskriften yrkat att täkt av morän och andra jordarter ska begränsas eller förbjudas. Detta yrkande berör tillståndspunkten 1 a som inte överklagats inom överklagandetiden. Yrkandet kan därför inte prövas i denna del av Mark- och miljööverdomstolen utan ska avvisas.

Länsstyrelsen talan för övrigt går emellertid ut på att förhindra att förorenade externa massor förs in i täkten i syfte att utföra bl.a. efterbehandlingsåtgärder och gjort gällande att endast avbaningsmassor från täkten ska användas för detta ändamål. Andra ledet i yrkandet, att det ska tydliggöras att endast massor som inte behövs för interna anläggningsändamål får avyttras, kan ses som en följd av ett bifall till denna talan och kan i och för sig prövas inom ramen för överklagandet.

Införande av jord- och schaktmassor för anläggningsändamål

De 130 000 ton jord- och schaktmassor för anläggningsändamål, som enligt tillståndspunkten 1 c får föras in och återvinnas i verksamhetsområdet, ska enligt bolaget användas till uppförande av bullervallar samt vid efterbehandlingen. Enligt bolaget kan det ifrågasättas om dessa ska klassas som avfallsmassor. Bolaget har dock inte specificerat varifrån de aktuella massorna kommer att hämtas eller i vilken verksamhet de uppkommit. Mot denna bakgrund anser Mark- och miljööverdomstolen att utgångspunkten är att det rör sig om massor som utgör avfall i den mening som avses i 15 kap. 1 § miljöbalken.

En förutsättning för att i ett återvinningsförfarande använda avfallsmassor till anläggningsändamål, såsom bullervallar och efterbehandling av täkt, är att avfallsmassorna ersätter annat material som annars hade behövts för åtgärderna. Vidare krävs att avfallet är lämpligt för ändamålet. Om detta krav inte är uppfyllt är det i stället att anse som bortskaffande av avfall och utgör deponering enligt 15 kap. 5 a–6 §§ miljöbalken. (Se MÖD 2019:36.)

Behovet av massor för anläggningsändamål

Avgörande för bedömningen i det här fallet blir hur mycket massor som kan behövas för att utföra en ändamålsenlig efterbehandling. Enligt bolaget ska efterbehandlingen bestå i återbeskogning av marken genom utfyllnad av täktbotten med jord, utförande av fullskalig släntning och, vid behov, motfyllnad mot våtmarksområdet. En efterbehandling som inkluderar en jordmäktighet om 0,5 meter samt en fullskalig släntning kräver enligt den miljökonsekvensbeskrivning som bolaget lämnade in i samband med ansökan 180 000 ton massor. Ett alternativ till släntning är enligt miljökonsekvensbeskrivningen anläggandet av en skyddskant och även en mindre mäktig påförsel av jord är fungerande för återbeskogning. Vid en utfyllnad av täktbotten med en påförsel om 0,25–0,3 meter kommer det enligt bolaget att krävas åtminstone 50 000 ton massor.

Det finns flera sätt att utföra en ändamålsenlig efterbehandling av en täkt. Införandet av externa massor i en täkt medför enligt Mark- och miljööverdomstolen alltid en viss risk. Utgångspunkten bör därför vara att endast tillåta införandet av de massor som behövs för att åstadkomma syftet med efterbehandlingen. Syftet med efterbehandlingen är enligt villkor 21 i tillståndet att gynna den biologiska mångfalden och uppnå tillräcklig säkerhet. Detta syfte bör i enlighet med vad som framgår av miljökonsekvensbeskrivningen kunna uppnås genom en återbeskogning där det på täktbotten påförs 0,25–0,3 meter schakt- och jordmassor. Bolaget har inte visat att släntning eller en större påförsel av massor på täktbotten är nödvändig för att uppnå tillräcklig säkerhet efter avslutad täktverksamhet eller att sådana åtgärder skulle gynna den biologiska mångfalden. Inte heller framstår de efterbehandlingsåtgärder som bolaget föreslår som en förutsättning för att skogsbruk ska kunna återupptas på platsen efter avslutad täktverksamhet.

Vidare har bolaget inte tydliggjort hur mycket massor som en eventuell motfyllnad mot våtmarksområdet kräver. Vad gäller behovet av massor för bullervallarna ifrågasätter inte Mark- och miljööverdomstolen bolagets uppgifter om att det krävs 13 000 ton massor för att uppföra dessa på ett ändamålsenligt sätt. Bolaget har fört fram att massorna kan återanvändas till efterbehandlingen.

Mark- och miljööverdomstolen delar därmed inte länsstyrelsens bedömning om att de återstående avbaningsmassorna (12 000–19 000 ton) är tillräckliga för att utföra en ändamålsenlig efterbehandling.

Användningen av avbaningsmassor

Enligt bolaget finns det uppskattningsvis 12 000–19 000 ton avbaningsmassor kvar efter det att verksamhetsytor och tillfartsvägar anlagts. Av den tekniska beskrivningen framgår att i huvudsak avbaningsmassor ska användas för att möjliggöra återetablering av skog inom brytningsområdet. Under målets handläggning i mark- och miljödomstolen har dock bolaget tydliggjort att upp till 95 procent av förväntade avbaningsmassor kan komma att säljas och således inte användas för anläggningsändamål inom tälkten.

Det kan konstateras att då tillståndspunkten 1 a bl.a. omfattar brytning av morän och andra jordarter så ingår avbaningsmassor i det material som får brytas i tälkten. Avbaningsmassor är ett sådant material som i ett återvinningsförfarande kan ersättas av ändamålsenliga avfallsmassor vid uppförande av bullervallar och utförande av planerad efterbehandling.

Krav på föroreningshalter och massornas lämplighet för ändamålet

Med hänsyn till att de massor som ska föras in och återvinnas för anläggningsändamål inom verksamhetsområdet ska ligga kvar permanent och relativt nära både grund- och ytvatten anser Mark- och miljööverdomstolen att det kan ställas höga krav på de införda massornas egenskaper för att de ska anses lämpliga och ge ett högt skydd för marklevande arter. Att skogsbruk bedrivits på platsen är inte en omständighet som medför att kraven ska ställas lägre. Det bör därför inte finnas någon möjlighet att

undanta införda massor från att uppfylla de riktvärden som anges för mindre än ringa risk.

Sammanfattande bedömning

Mot angiven bakgrund anser Mark- och miljööverdomstolen att det är visat att det finns ett behov av införsel och återvinning av maximalt 50 000 ton jord- och schaktmassor för anläggningsändamål inom täktens verksamhetsområde. Tillståndspunkten 1 c ska därför ändras på det sätt som framgår av domslutet. Det innebär också att det inte uppställs något hinder för att avyttra avbaningsmassor i och för sig. Krav på de massor som förs in i tåkten – och som således kan komma att användas för interna ändamål – ska ställas i enlighet med den ändrade villkorspunkten 14.

Tidigare beslutat verkställighetsförordnande

Mark- och miljööverdomstolen har den 16 februari 2024 förordnat att tillståndet såvitt det avser tillståndspunkt 1 a och 2 a–d får tas i anspråk utan hinder av att mark- och miljödomstolens dom inte fått laga kraft. Några skäl har inte framkommit för att upphäva beslutet. Verkställighetsförordnandet ska därför fortsätta att gälla till dess denna dom vunnit laga kraft eller annat beslutas avseende ianspråktagandet av tillståndet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 2025-01-16

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Vibeke Sylten, tekniska rådet Ingrid Johansson, hovrättsrådet Caroline Hedvall Klostermark, referent, och hovrättsrådet Elisabeth Hartley.

Föredragande har varit Erik Simberg.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2023-06-30
meddelad i
Växjö

Mål nr M 3273-22

SÖKANDE

Berg Grus Sand Småland AB,
Rundtorp 502
388 99 Påryd

Ombud: Advokat C.H.
Advokatfirman Delphi i Malmö AB
Nordenskiöldsgatan 11A
211 19 Malmö

SAKEN

Ansökan om tillstånd till bergtäkt samt vattenverksamhet på fastigheten A,
Vimmerby kommun

Anl.ID: 75380
Avrinningsområde: 71 Botorpsströmmen

DOMSLUT

Miljökonsekvensbedömning

Mark- och miljödomstolen godkänner den i målet ingivna miljökonsekvensbeskrivningen.

Tillstånd

1. Mark- och miljödomstolen lämnar Berg Grus Sand Småland AB (bolaget) tillstånd enligt miljöbalken till miljöfarlig verksamhet att på fastigheten A i Vimmerby kommun, inom det verksamhetsområde som markerats på ritning Bilaga A1 till den tekniska beskrivningen, **domsbilaga 1**, bedriva

- a) täkt av berg av totalt upp till 3 miljoner ton berg, morän och andra jordarter varav ett maximalt årligt uttag om 200 000 ton inklusive krossning och sortering,
 - b) årlig införsel, lagring, krossning, sortering och återvinning av avfall om maximalt 10 000 ton icke-farligt avfall per år varav maximalt 8 000 ton utgör jord- och schaktmassor (avfallskod 170504), och maximalt 8 000 ton utgör betong (avfallskod 170101), samt att sammanlagd momentan lagring av ovanstående avfallstyper uppgår till maximalt 30 000 ton,
 - c) införsel och återvinning av maximalt 130 000 ton jord- och schaktmassor för anläggningsändamål.
2. Mark- och miljödomstolen lämnar vidare bolaget tillstånd enligt miljöbalken till vattenverksamhet att på fastigheten A i Vimmerby kommun
- a) bortleda i täkten inläckande yt- och grundvatten som lägst ned till +132,5 m.ö.h. (RH 2000),
 - b) uppföra och bibehålla de anläggningar, dammar, brunnar och ledningar m.m. som erfordras för vattenverksamhetens bedrivande,
 - c) utföra de arbeten som krävs för omledning av befintligt dike som i huvudsak öppet dike i den sträckning som framgår av **domsbilaga 1**, samt
 - d) anlägga jämte nyttja brunn för hushållsbehov.

Villkor

Allmänt villkor

1. Om inte annat framgår av nedanstående villkor ska verksamheten i huvudsak bedrivas i enlighet med vad bolaget har angivit i ansökan eller i övrigt åtagit sig i målet.

Brytdjup samt utmärkning av brytnings- och verksamhetsområdet

2. Uttag av berg får ske lägst till + 133 m.ö.h. (RH 2000) inom brytningsområde som är markerat på exploateringsplan M1, **domsbilaga 1**, undantaget pumpgruppen där uttag av berg får ske till lägst + 132,5 m.ö.h. (RH 2000).
3. För att underlätta fältkontroll av täktområdet ska brytningsområdet, verksamhetsområdet och eventuella fixpunkter utmärkas i terrängen på väl synligt sätt och markeringen får inte under exploateringstiden rubbas eller döljas. Utmärkningen ska utföras innan brytning påbörjas. Skadad gränsmarkering ska omedelbart ersättas med ny.
4. Under hela verksamhetstiden ska det, vid bergkanter högre än 2 m, finnas varnande och hindrande blockrad om minst 0,7 m höga block med max 1 m mellanrum samt varnande skyltning.

Buller och arbetstider

5. Sprängning får endast ske vid i förväg meddelad tidpunkt och efter tydlig och hörbar varningssignal.
6. Buller från verksamheten får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än:

Vardag	kl. 06.00-18.00	50 dB(A)
Lör-, sön- och helgdag	kl. 06.00-22.00	45 dB(A)
Kväll	kl. 18.00-22.00	45 dB(A)
Natt	kl. 22.00-06.00	40 dB(A)

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer utomhus vid bostäder över 55 dBA får inte utföras nattetid kl. 22.00-06.00.

Kontroll av ljudnivåer ska ske vid ett inledande tillfälle senast inom ett (1) år från det att täktverksamheten påbörjats och därefter vid klagomål som av tillsynsmyndigheten bedöms befogade. Den ekvivalenta ljudnivån kontrolleras genom immissionsmätningar eller närfältsmätning och beräkning.

7. Buller från anläggandet av bullervall får inte ge upphov till högre nivåer vid bostäder än vad som framgår av nedanstående värden. Under perioden vecka 28 till och med vecka 32 får dock inte buller från anläggande av bullervallen ge upphov till högre nivåer än vad som gäller för buller från verksamheten i enlighet med villkor 6.

Helgfri måndag-fredag kl. 07.00-19.00	60 dB(A)
Natt samtliga dagar kl. 22.00-07.00	45 dB(A)
Lör-, sön- och helgdag kl. 19.00-22.00	45 dB(A)
Övrig tid	50 dB(A)

Den momentana ljudnivån (LAFmax) får inte överstiga 70 dB(A) nattetid (kl. 22.00 - 07.00) vid bostäder.

8. Verksamheten får bedrivas helgfri måndag-fredag, kl. 06.00-18.00, med följande undantag:

Borrning, sprängning, skutknackning och förkrossning får endast bedrivas helgfria vardagar måndag-fredag kl. 07.00-18.00. Vecka 28 till och med vecka 32 får sådan verksamhet inte förekomma.

Finkrossning, sortering, upplagshantering och transporter får, utöver ovan angivna arbetstid, bedrivas helgfria vardagar måndag-fredag kl. 18.00-22.00.

I händelse av akuta behov, t.ex. vid halkbekämpning, olyckor etc. får utlastning ske även utöver ovan angiven tid. Tillsynsmyndigheten får därutöver vid specifika behov, t.ex. i samband med infrastrukturprojekt medge att arbetstiderna tillfälligt utökas.

Vibrationer och luftstöt våg

9. Markvibrationer till följd av sprängning, definierade som högsta svängningshastighet i vertikalled, får inte överstiga 4 mm/s vid bostadshus vid mer än 1 av de 10 senaste mättillfällena och då högst 6 mm/s. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard, för närvarande SS 460 48 66.
10. Luftstöt våg till följd av sprängning, mätt genom frifältsmätning, får vid bostadshus inte överstiga 120 Pa vid mer än 1 av de 10 senaste mättillfällena och då högst 150 Pa. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard, för närvarande SS 02 52 10.
11. Damning från verksamheten ska begränsas. Bevattning eller andra dammbekämpande åtgärder i produktion, upplag samt av transportvägar utförs vid behov. Salt får inte användas vid dammbekämpning inom brytningsområdet.

Kemikaliehantering och avfall

12. Drivmedel och andra flytande kemiska produkter samt flytande farligt avfall ska förvaras i dubbelmantlade förvaringstankar, alternativt i tankar på ogenomsläpplig yta som rymmer det största förvaringskärlets vätskevolym plus 10 procent av övriga kärles volym. Anläggningen ska vara utförd så att den inte sätts ur funktion genom vattenfyllning vid nederbörd. Fasta cisterner ska vara utrustade med påkörningsskydd. Invallningar ska vara utförda i material som är beständiga mot de förvarade produkterna.

13. På platser som används för oljehantering inklusive tankning samt under fordon och maskiner som parkerats eller uppställts under natten eller längre ska marken skyddas eller vara beständig mot spill av petroleumprodukter. Utrustning för sanering av spill ska finnas lättillgängligt inom verksamhetsområdet.

Masshanteringsverksamhet

14. Externa massor som tas in i tåkten får inte innehålla föroreningar överstigande vad som framgår av nedanstående tabell. Om massorna kan antas innehålla andra föroreningar än de i tabellen angivna ämnena får de hanteras först efter riskutredning och tillsynsmyndighetens godkännande. I enskilda fall, och efter särskilt godkännande från tillsynsmyndigheten, får dock föroreningshalten i massor som återvinns för anläggningsändamål uppgå till maximalt Känslig markanvändning (KM) enligt Naturvårdsverkets rapport 5976.

Ämne	Halter i mg/kg TS	Utlakning C ₀ LS 0,1 l/kg (mg/l)	Utlakning l/s = 10 l/kg (mg/kg)
Arsenik	10	0,01	0,09
Bly	20	0,05	0,2
Kadmium	0,2	0,01	0,02
Koppar	40	0,2	0,8
Krom tot	40	0,2	1
Kvicksilver	0,1	0,001	0,01
Nickel	35	0,1	0,4
Zink	120	1	4
Klorid	-	80	130
Sulfat	-	70	200
PAH-L	0,6	-	-
PAH-M	2	-	-
PAH-H	0,5	-	-

15. Mottagningskontroll och dokumentation av inkommande massor ska ske. Kontroller ska särskilt avse avfallens ursprung, mängd och avfallsproducentens identitet. Vid misstanke om förorening ska massorna ha genomgått provtagning innan massorna får tas emot.

Utfartsvägen

16. Transportvägen mellan täkten och rv 40 ska anläggas i likhet med förstahandsalternativet eller andrahandsalternativet enligt bilaga M1, **domsbilaga 1**. Tredjehandsalternativet får inte användas.

Vattenverksamhet

17. Vatten som avleds från verksamhetsområdet ska passera sedimentationsdamm med oljeavskiljande funktion. Kvaliteten på utgående vatten samt eventuell påverkan på vattenkvaliteten i Gäddgölen ska kontrolleras inom ramen för kontrollprogrammet. Sedimentationsanläggningen ska vara tillräckligt dimensionerad för att klara det maximala flödet av avlett vatten från täktområdet. Anläggningen ska vidare innehålla både djupområden och grundare växtzoner för att åstadkomma sedimentation av småpartiklar och kvävereduktion.
18. Det momentana utflödet av vatten som avleds från verksamhetsområdet får vid utloppet av sedimentationsdammen inte överstiga 15 l/s.
19. Grundvattenrör för kontroll av grundvattennivåer ska finnas mellan brytningsområdet och våtmarken öster om verksamhetsområdet samt i torv i våtmarken senast ett år efter det att tillståndet tagits i anspråk. Om kontrollen visar att våtmarken dräneras på grund av verksamheten ska kompensationsåtgärder vidtas genom att överskottsvatten från täkten leds till våtmarken. Innan vattnet återförs ska överskottsvattnet ha genomgått rening i sedimentationsdamm. Efter avslutad brytning ska påverkan på våtmarken minimeras genom att täktväggen närmast våtmarken tätas med finkornigt minerogent material från täkten. Alternativt ska syftet uppnås genom annan metod som tillsynsmyndigheten godkänner.

20. Omledningen av det öppna diket ska utföras så att avvattningen av uppströms liggande odlingsmarker inte försvåras. Dikets bottenbredd och släntlutning ska anpassas till utformningen av befintligt dike uppströms och nedströms. Tillsynsmyndigheten får meddela de närmare föreskrifter som kan behövas.

Efterbehandling

21. Efterbehandling av utbrutna områden ska ske successivt i den mån det är möjligt. Utgångspunkten vid efterbehandlingen ska vara att gynna den biologiska mångfalden i området. Bergväggarna ska efter avslutade åtgärder innehålla klippavsatser och skrevor. Täktområdet ska efter avslutad brytning var utformat på ett sätt som minimerar fallrisken för framtida besökare och så att underhålls-krävande stängsling inte behövs. Schaktväggar ska rensas från lösa stenar. Senast tre år innan täktverksamheten beräknas upphöra ska verksamhetsutövaren ge in en slutlig efterbehandlingsplan för godkännande av tillsynsmyndigheten, upprättad i samråd med markägare och tillsynsmyndighet. Samtliga efterbehandlingsåtgärder ska vara slutförda inom tillståndstiden. Anmälan om slutbesiktning ska göras till tillsynsmyndigheten efter avslutad efterbehandling.
22. När verksamheten upphör ska kemiska produkter och avfall tas om hand. Verksamhetsutövaren ska även utreda och vid behov sanera området från de eventuella föroreningar som den nu tillståndsgivna verksamheten gett upphov till.

Kontrollprogram

23. För verksamheten ska finnas ett kontrollprogram som möjliggör en bedömning av om villkoren följs. I kontrollprogrammet ska anges mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder. Kontrollprogrammet ska ges in till tillsynsmyndigheten senast då tillståndet tas i anspråk. Kontrollprogrammet ska därefter revideras vid behov av tillståndshavaren på eget initiativ efter samråd med tillsynsmyndigheten.

Delegerade frågor

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att vid behov besluta om ytterligare villkor avseende:

- utformning av sedimentationsanläggningen och det omladda diket inom ramen för villkor 17 och 20
- provtagning av parametrar i utgående vatten,
- krav på mottagna externa massors kvalitet samt hur mottagningskontroll av externa massor ska ske inom ramen för villkor 14 och 15,
- detaljutformning av efterbehandlingen, kontroll av verkningar från verksamheten med angivande av mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod,

Ekonomisk säkerhet

Tillståndet till miljöfarlig verksamhet får inte tas i anspråk förrän bolaget ställt säkerhet om 2 410 000 kronor för kostnader för avstädning och efterbehandling av verksamhetsområdet. Säkerheten prövas av mark- och miljödomstolen efter ansökan av bolaget. Säkerheten ska gälla minst två år efter tillståndstidens utgång. Säkerheten ska förvaras hos Länsstyrelsen i Kalmar län.

Tidsbegränsning

Tillstånden till miljöfarlig verksamhet och till vattenverksamhet, enligt 1. och 2. ovan, gäller i tjugo (20) år från det att tillståndet tas i anspråk. Bolaget ska anmäla till tillsynsmyndigheten när tillståndet tas i anspråk.

Igångsättningstid

Den genom denna dom tillståndsgivna miljöfarliga verksamheten ska ha satts igång senast två (2) år efter lagakraftvunnen dom vid äventyr att tillståndet annars förfaller.

Arbetstid

De genom denna dom tillståndsgivna arbetena avseende vattenverksamhet ska vara utförda inom tio (10) år efter lagakraftvunnen dom vid äventyr att tillståndet annars förfaller.

Oförutsedd skada

Anspraak enligt 24 kap. 18 § tredje stycket miljöbalken på grund av oförutsedd skada ska för att få tas upp till prövning framställas till mark- och miljödomstolen senast tio (10) år efter arbetstidens utgång.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen ändrar inte den i beslut den 1 juli 2022 fastställda prövningsavgiften om 16 000 kronor.

Verkställighet

Mark- och miljödomstolen avslår yrkandet om verkställighetsförordnande.

Rättegångskostnader

Mark- och miljödomstolen förpliktar Berg Grus Sand Småland AB att betala ersättning för rättegångskostnader till Länsstyrelsen i Kalmar län med 12 800 kronor, till Miljö- och byggnadsnämnden i Hultsfred och Vimmerby kommuner med 20 424 kronor samt till Sebastian Helgee och Ida Helgee med totalt 4 500 kronor.

På beloppen ska betalas ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

BAKGRUND

BGS är dotterbolag till AB Nybrogrus och systerbolag till GEBA Betong i Vimmerby AB. Bolaget bryter och tillhandahåller berg- och grusmaterial (grus, makadam, singel, stenmjöl, sand, bergkross, natursten m.m.) till framförallt olika former av anläggningsarbeten. I huvudsak bedrivs verksamheten i områdena Målilla, Hultsfred, Vimmerby, Västervik, Kisa, Valdemarsvik, Rimforsa och Gamleby med omnejd.

Vid tillfället för den föregående tillståndsprövningen hade bolaget åtta täkter i drift. I samband med nuvarande ansökan uppges två av dessa redan ha avslutat sin verksamhet (Fågelhem och Norrhult) och ytterligare en (Alsta) är under avslutning då materialet i respektive täkt är färdigutbrutet. Bolaget har således totalt sex täkter i drift i dagsläget.

TIDIGARE BESLUT

BGS inkom med en ansökan om täkt- och vattenverksamhet m.m. under 2019. Mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätt avslog ansökan genom dom i oktober 2020 (mål nr M 5634-19). BGS överklagade domen till Mark- och miljööverdomstolen som inte meddelade prövningstillstånd (mål nr M 891-21).

Förevarande ansökan innehåller justeringar i jämförelse med den föregående ansökan. Ansökningarna skiljer sig åt vad gäller ansökt verksamhets- och brytområde. Förevarande ansökan kommer inte i konflikt med det generella strandskyddet avseende Gäddgölen.

ANSÖKAN

Yrkanden (så som talan slutligt bestämts)

Berg Grus Sand Småland AB ("BGS" eller "Bolaget") ansöker om tillstånd enligt **9 kap. miljöbalken** att, allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anges i ansökan jämte bilagor, på fastigheten A, Vimmerby kommun, inom det verksamhetsområde som markerats på Bilaga A1 till den tekniska beskrivningen ("TB"), Bilaga A, bedriva bergtäktverksamhet samt återvinningsverksamhet i enlighet med verksamhetskoderna 10.20, 10.50, 90.40, 90.80, 90.110 samt 90.141 i miljöprövningsförordningen (2013:251) innefattande:

- a) täkt av berg av totalt upp till 3 miljoner ton berg, morän och andra jordarter varav ett maximalt årligt uttag om 200 000 ton inklusive krossning och sortering,
- b) årlig införsel, lagring, krossning, sortering och återvinning av avfall om maximalt 10 000 ton icke-farligt avfall per år varav
 - maximalt 8 000 ton utgör jord- och schaktmassor, och
 - maximalt 8 000 ton utgör betong, samt
 - att sammanlagd momentan lagring av ovanstående avfallstyper uppgår till maximalt 30 000 ton,
- c) införsel och återvinning av maximalt 130 000 ton jord- och schaktmassor för anläggningsändamål.

BGS ansöker även om tillstånd enligt **11 kap. miljöbalken** att på fastigheten A, Vimmerby kommun:

- a) bortleda i täkten inläckande yt- och grundvatten som lägst ned till +132,5 m.ö.h. (RH 2000),
- b) uppföra och bibehålla de anläggningar, dammar, brunnar och ledningar m.m. som erfordras för vattenverksamhetens bedrivande,
- c) utföra de arbeten som krävs för åtgärder såsom omledning eller kulvertering av befintligt dike, samt
- d) anlägga jämte nyttja brunn för hushållsbehov.

allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anges i ansökanshandlingarna samt vad som sökande i övrigt har uppgett eller åtagit sig i målet.

BGS yrkar vidare att Mark- och miljödomstolen

- a) fastställer att tillståndet ska tidsbegränsas till att gälla i 20 år från det att tillståndet tas i anspråk,
- b) fastställer igångsättningstiden enligt 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken till två år från lagakraftvunnet tillstånd,
- c) bestämmer tiden enligt 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken, då arbetena hänförliga till vattenverksamheten ska vara utförda, till tio år från lagakraftvunnet tillstånd,
- d) bestämmer den tid enligt 24 kap. 18 § tredje stycket miljöbalken inom vilken anspråk på ersättning med anledning av oförutsedda skador av vattenverksamhet ska framställas till 10 år räknat från utgången av den av domstolen bestämda arbetstiden,
- e) fastställer de villkor som föreslås nedan,
- f) godkänner den i ansökan ingående miljökonsekvensbeskrivningen ("MKB")
- g) meddelar verkställighetsförordnande, dvs. förordnar att tillståndet får tas i anspråk även om beslutet inte har vunnit laga kraft,

- h) fastställer den ekonomiska säkerheten för fullgörandet av efterbehandlingen till 565 000 kronor, samt
- i) beslutar att prövningsavgiften för ansökan fastställs till 16 000 kronor.

Förslag till villkor (så som talan slutligt bestämts)

Allmänt villkor

- 1. Om inte annat framgår av nedanstående villkor ska verksamheten i huvudsak bedrivas i enlighet med vad bolaget har angivit i ansökan eller i övrigt åtagit sig i ärendet.

Brytdjup samt utmärkning av brytnings- och verksamhetsområdet

- 2. Uttag av berg får ske lägst till + 133 m.ö.h. (RH 2000) inom brytningsområde som är markerat på exploateringsplan M1, Bilaga A1, undantaget pumpgropen där uttag av berg får ske till lägst + 132,5 m.ö.h. (RH 2000).
- 3. För att underlätta fältkontroll av täktområdet ska brytningsområdet, verksamhetsområdet och eventuella fixpunkter utmärkas i terrängen på väl synligt sätt och markeringen får inte under exploateringstiden rubbas eller döljas. Utmärkningen ska utföras innan brytning påbörjas. Skadad gränsmarkering ska omedelbart ersättas med ny.
- 4. Under hela verksamhetstiden ska det, vid bergkanter högre än 2 m, finnas varnande och hindrande blockrad om minst 0,7 m höga block med max 1 m mellanrum samt varnande skyltning.

Buller och arbetstider

- 5. Sprängning får endast ske vid i förväg meddelad tidpunkt och efter tydlig och hörbar varningssignal.
- 6. Buller från verksamheten får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än:

Vardag kl. 06.00-18.00	50 dB(A)
Lör-, sön- och helgdag kl. 06.00-22.00	45 dB(A)
Kväll kl. 18.00-22.00	45 dB(A)
Natt kl. 22.00-06.00	40 dB(A)

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer utomhus vid bostäder över 55 dBA får inte utföras nattetid kl. 22.00-06.00.

Kontroll av ljudnivåer ska ske vid ett inledande tillfälle senast inom ett (1) år från det att täktverksamheten påbörjats och därefter vid klagomål som av tillsynsmyndigheten bedöms befogade. Den ekvivalenta ljudnivån kontrolleras genom immissionsmätningar eller närfältsmätning och beräkning.

7. Buller från anläggandet av bullervall får inte ge upphov till högre nivåer än vad som framgår av kraven i Naturvårdsverkets allmänna råd för buller från byggplatser (NFS 2004:15). Under perioden v. 28-32 får dock inte buller från anläggande av bullervallen ge upphov till högre nivåer än vad som gäller för buller från verksamheten i enlighet med villkor 6.
8. Verksamheten får bedrivas helgfri måndag-fredag, kl. 06.00-18.00, med följande undantag:

Krossning, sortering, upplagshantering och transporter får, utöver ovan angiven arbetstid, bedrivas helgfria vardagar måndag-fredag kl. 18.00-22.00.

I händelse av akuta behov, t.ex. vid halkbekämpning, olyckor etc. får utlastning ske även utöver ovan angiven tid. Tillsynsmyndigheten får därutöver vid specifika behov, t.ex. i samband med infrastrukturprojekt medge att arbetstiderna tillfälligt utökas.

Borrning, sprängning och skutknackning får inte förekomma under tidsperioden vecka 28 till och med vecka 31.

Vibrationer och luftstötståg

9. Markvibrationer till följd av sprängning, definierade som högsta svängningshastighet i vertikalled, får inte överstiga 4 mm/s vid bostadshus vid mer än 1 av de 10 senaste mättillfällena och då högst 6 mm/s. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard, för närvarande SS 460 48 66.
10. Luftstötståg till följd av sprängning, mätt genom frifältsmätning, får vid bostadshus inte överstiga 120 Pa vid mer än 1 av de 10 senaste mättillfällena och då högst 150 Pa. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard, för närvarande SS 02 52 10.
11. Damning från verksamheten ska begränsas. Bevattning eller andra dammbekämpande åtgärder i produktion, upplag samt av transportvägar utförs vid behov. Salt får inte användas vid dammbekämpning inom brytningsområdet.

Kemikaliehantering och avfall

12. Drivmedel och andra flytande kemiska produkter samt flytande farligt avfall ska förvaras i dubbelmantlade förvaringstankar, alternativt i tankar på ogenomsläpplig yta som rymmer det största förvaringskärlets vätskevolym plus 10 procent av övriga kärlets volym. Anläggningen ska vara utförd så att den inte sätts ur funktion genom vattenfyllning vid nederbörd. Fasta cisterner ska vara utrustade med påkörningsskydd. Invallningar ska vara utförda i material som är beständiga mot de förvarade produkterna.
13. På platser som används för oljehantering inklusive tankning samt under fordon och maskiner som parkerats eller uppställts under natten eller längre ska marken skyddas eller vara beständig mot spill av petroleumprodukter. Utrustning för sanering av spill ska finnas lättillgängligt inom verksamhetsområdet.

Masshanteringsverksamhet

14. Externa massor som tas in i täkten ska inte innehålla förorening överstigande Mindre än ringa risk (MRR) enligt Naturvårdsverkets handbok 2010:1 Återvinning av avfall i anläggningsarbeten. I enskilda fall, och efter särskilt godkännande från tillsynsmyndigheten, får dock föroreningshalten i massor som återvinns för anläggningsändamål uppgå uppgå till maximalt Känslig markanvändning (KM) enligt Naturvårdsverkets rapport 5976.
15. Mottagningskontroll och dokumentation av inkommande massor ska ske. Kontroller ska särskilt avse avfallens ursprung, mängd och avfallsproducentens identitet. Vid misstanke om förorening ska massorna ha genomgått provtagning innan massorna får tas emot.

Vattenverksamhet

16. Vatten som avleds från verksamhetsområdet ska passera sedimentationsdamm med oljeavskiljande funktion. Kvaliteten på utgående vatten ska kontrolleras inom ramen för kontrollprogrammet. Sedimentationsanläggningen ska vara tillräckligt dimensionerad för att klara det maximala flödet av avlett vatten från täktområdet. Anläggningen ska vidare innehålla både djupområden och grundare växtzoner för att åstadkomma sedimentation av småpartiklar och kvävereduktion.
17. Det momentana utflödet av vatten som avleds från verksamhetsområdet får vid utloppet av sedimentationsdammen inte överstiga 15 l/s.

18. Grundvattenrör för kontroll av grundvattennivåer ska finnas mellan brytningsområdet och våtmarken öster om verksamhetsområdet senast ett år efter det att tillståndet tagits i anspråk. Om kontrollen visar att våtmarken dräneras på grund av verksamheten ska kompensationsåtgärder vidtas genom att överskottsvatten från täkten leds till våtmarken. Innan vattnet återförs ska överskottsvattnet ha genomgått rening i sedimentationsdamm. Efter avslutad brytning ska påverkan på våtmarken minimeras genom att täktväggen närmast våtmarken tätas med finkornigt minerogent material från täkten. Alternativt ska syftet uppnås genom annan metod som tillsynsmyndigheten godkänner.

Efterbehandling

19. Efterbehandling av utbrutna områden ska ske successivt i den mån det är möjligt. Utgångspunkten vid efterbehandlingen ska vara att gynna den biologiska mångfalden i området. Bergväggarna ska efter avslutade åtgärder innehålla klippavsatser och skrevor. Täktområdet ska efter avslutad brytning var utformat på ett sätt som minimerar fallrisken för framtida besökare och så att underhållskrävande stängsling inte behövs. Schaktväggar ska rensas från lösa stenar. Senast tre år innan täktverksamheten beräknas upphöra ska verksamhetsutövaren ge in en slutlig efterbehandlingsplan för godkännande av tillsynsmyndigheten, upprättad i samråd med markägare och tillsynsmyndighet. Samtliga efterbehandlingsåtgärder ska vara slutförda inom tillståndstiden. Anmälan om slutbesiktning ska göras till tillsynsmyndigheten efter avslutad efterbehandling.

Kontrollprogram

20. För verksamheten ska finnas ett kontrollprogram som möjliggör en bedömning av om villkoren följs. I kontrollprogrammet ska anges mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder. Kontrollprogrammet ska ges in till tillsynsmyndigheten senast då tillståndet tas i anspråk. Kontrollprogrammet ska därefter revideras vid behov av tillståndshavaren på eget initiativ efter samråd med tillsynsmyndigheten.

Rådighet

Bolaget har genom avtal nyttjanderätt och rådighet för vattenverksamhet över fas-tigheten A

Materialbehov

Inledning

BGS ansöker om tillstånd för etablering av bergtäkt och vattenverksamhet på fastighet A i Vimmerby kommun, Kalmar län. Bolaget har inför framtida gånge av föreliggande ansökan utfört en omfattande lokalisering- och behovsutredning.

Beträffande behovet av en bergtäkt i Vasketorp ska här uppmärksammas att förutsättningarna för denna ansökan har förändrats sedan den föregående tillståndsprocessen. Under den tid som förflutit har tre av bolagets täkter, Fågelhem, Alsta och Norrhult, med likartade avsättningsområden avvecklats. Samtidigt har inga nya täkter inom Vimmerby kommun etablerats eller fått utökade tillstånd såvitt BGS erfar. Det går att objektivt fastställa att behovet på den regionala marknaden kring Vimmerby med omnejd är betydligt större i dagsläget än vad det var vid föregående prövningstillfälle.

Avgörande för valet av lämplig lokalisering för en bergtäkt är berggrunden, inkluderat fyndighetens kvalitet och kvantitet. Därutöver ska lokaliseringen uppfylla övriga förutsättningar utifrån vissa urvalsfaktorer. Bland dessa urvalsfaktorer kan nämnas befintlig markanvändning, områdesskydd, grundvattenförekomster och närboende.

Samhällets behov av ballast

Samhällets förändring under de senaste decennierna har inneburit ökade krav på bergmaterial samt mer restriktiv tillståndsgivning för olika täktverksamheter. Anledningen till ökade krav på bergmaterialet har bland annat varit att trafikmängden har ökat och att kostnaderna för byggande och underhåll av vägar därmed stigit. Behovet av slitstarkt material för att hålla nere kostnader har därmed blivit större. Samtidigt har sådana täktverksamheter som inte står i strid med andra intressen i större utsträckning blivit svårare att bedriva.

SGU förutser att i takt med att de svenska täkterna placeras mer avlägset i förhållande till byggplatserna, kommer transporter av ballastmaterial att öka. För att inte kraftigt öka transportsträckorna krävs det att fler bergtäkter placeras på, ur transportsynpunkt, gynnsamma platser samt att det skapas fler upplagsplatser i tätortsregionerna. Utöver transporter finns fler utmaningar i planeringen såsom att hitta berg av bra kvalitet som även har egenskaper att kunna bli ersättningsmaterial för naturgrus.

Behovet i siffror

Behov av ballast finns i princip överallt i vår vardag. I en bergtäkt bryts ballastmaterial som kan användas till i stort sett all slags byggnation. Sverige har ett stort behov av byggmaterial för att bygga bostäder och infrastruktur. För att bygga en (1) kilometer motorväg beräknas det krävas ca 64 000 ton ballast, en (1) kilometer järnväg kräver ca 48 000 ton ballast och en normalstor villa kräver ca 100 ton ballast.

År 2020 förbrukades i genomsnitt i Sverige totalt 9,8 ton ballast per invånare. Mängden som levereras per invånare varierar kraftigt mellan länen. I Kalmar län förbrukades år 2020 i genomsnitt totalt 12,5 ton ballast per invånare. Den övervägande delen, ca 51 procent, användes till vägar. Leverans av ballast inom Kalmar län uppgick år 2020 till ca 3 miljoner ton, varav inom Vimmerby kommun levererades ca 173 000 ton.

Marknaden

Ballastmarknaden kännetecknas typiskt sett av lokala och regionala särdrag. BGS har kartlagt nuläget inom Kalmar län och med särskilt fokus på Vimmerbys kommuns geografiska gräns. På senare år har BGS märkt en tendens att antal tillståndsgivna täkter minskar, men att produktionen från varje täkt ökar. Det är alltså färre men större täkter. Ett skäl till detta är kravet på avancerad och kostsam maskinell utrustning samt att beställare kräver stora leveranser och efterfrågar täkter som erbjuder ett fullsortiment av ballastmaterial.

En sammanställning av tillståndsgivna täkter inom en radie av 60 kilometer har gjorts. Sett till enbart tillståndsgivna täkter, oavsett bergkvalitet och kvarvarande volymer, finns det flera täkter i regionen. Detta faktum räcker inte för att konstatera om behovet inom regionen är tillfyllest eller motsvarar marknadens efterfrågan på ballastmaterial. BGS har konstaterat att det inte finns några tillståndsgivna bergtäkter med samma bergkvalitet och ändamål i närheten av ansökt verksamhetsområde.

Transportavståndens betydelse

I detta sammanhang ska den ekonomiska kostnaden och utsläpp av koldioxid för transport av ballastprodukter framhållas. Varje extra kilometer i transportväg har stor betydelse för den totala kostnaden per ton ballast. En särskild brytpunkt sker vid transportsträckor som överstiger 50 kilometer då transportkostnaden för de kvantitetsmässigt mest frekvent använda ballastprodukterna i anläggningsbyggen når samma storleksordning som själva produkten. Vid transportavstånd över 15 — 30 km överstiger utsläppen av CO₂ från transporten utsläppen från produktionen av krossberg.

Närmaste täkt som kan tillgodose regionens behov på aktuellt bergmaterial ligger ca 100 kilometer bort, vilket är alldeles för långt för att kunna transporteras till det planerade avsättningsområdet med hänsyn till miljöpåverkan i form av utsläpp från transporterna samt transportkostnaderna som vid dessa avstånd överstiger kostnaden för materialet.

Behovet på aktuell marknad

En kartläggning av utlevererat ballastmaterial inom Vimmerby kommun visar att det årligen förekommer ett nettounderskott på nära 50 000 ton. Avveckling av BGS täkter vid Alsta och Fågelhem får som konsekvens att underskottet ökar med ytterligare ca 75 000 ton. Att det föreligger ett konstaterat underskott inom det lokala avsättningsområdet stämmer överens med BGS uppfattning. Bolaget levererar redan idag produkter till marknaden inom Vimmerby kommun från andra täkter i södra och mellersta delen av Kalmar län.

Slutligen bör noteras att för att en fri marknad ska fungera på ett konkurrensmässigt gynnsamt sätt krävs ett överskott av bergmaterial. Detta innebär att marknadens behov är större än det uppskattade ballastbehovet vilket således innebär att prognosticerade ballastbehov utifrån planerade infrastruktur- och byggprojekt kan anses vara en restriktiv bedömning av det framtida behovet.

Bergkvalitet

Bergkvaliteten är av yttersta vikt för en långsiktig verksamhet. Det är av stor vikt för BGS att finna ett område med bergmaterial som kan tillgodose flera användningsområden. Äldre täkter som är i drift har sällan etablerats med fokus på allsidiga användningsområden. Etablering av täkter har tidigare haft stort fokus på ytligt berg med närhet till befintligt vägnät.

BGS finner att avstånd till vägnät inte ensamt kan ligga till grund som urvalsfaktor vid nyetableringar, utan bedömningen måste göras mer ingående särskilt vad gäller bergmaterialets kvalitet. Att en bergtäkt särskilt klarar kraven för betong är avgörande eftersom omställningen från att använda naturgrus vid betongtillverkning förutsätter att det finns bergtäkter som kan leverera ett ersättningsmaterial i form av krossat berg. Att bergkvaliteten klarar krav för flera ändamål är högaktuellt och i linje med hållbarhetsinriktningar för framtiden.

Trots att uttaget från naturgrustäkter generellt minskat i Sverige har BGS noterat en ökad efterfrågan vid befintliga naturgrustäkter avseende sådana användningsområden som bedöms som särskilt svåra att ersätta. Bergtäkten i Vasketorp har bedömts ha förutsättningen att tillverka s.k. maskinsand som användas med acceptabelt re-

sultat, antingen i sin helhet eller med inblandning av natursand. Tillverkning av maskinsand i Vasketorp möjliggör en mer återhållsam användning av naturgrus vid bolagets täkt i Höghult (ca 5 kilometer från Vasketorp). Detta ligger i linje med SGU:s riktlinje om att bland de återstående naturgrustäkterna är det viktigt att säkerställa att de viktigaste, nödvändigaste och mest lämpade specialsandsförekomsterna inte försvinner innan hållbara ersättningsmaterial tagits fram

I SGU:s årsrapport från 2019 anges som bildtext för framsidans bild: "Med selektiv brytning kan man nyttja bergmassornas olika materialegenskaper på bästa sätt..." Vasketorp är utvalt som ansökt lokalisering tack vare möjligheterna att bryta just selektivt. Även vald lokaliseringen som sådan är i linje med SGU:s inställning.

Kvalitetsanalyser som utförts visar på att planerad täkt i Vasketorp hyser bergmaterial av hög kvalitetsklass för bl.a. vägbeläggning och betongtillverkning. En inledande och översiktlig bergartsundersökning har genomförts. Undersökningarna visar på ett bra bergmaterial med viss skiftning mellan två olika bergartstyper inom planerat brytområde. Skiftningen i materialet bedöms vara en unik förutsättning och kommer att utnyttjas genom att två brytfronter hålls öppna samtidigt. Det innebär en front för respektive bergkvalitet, vilket i sin tur möjliggör utleverans av en specifik ballast optimerad för det särskilda projektet och slutanvändningen.

Sammanfattning om behov och bergkvaliteten

Mot bakgrund av ovanstående anser bolaget att det sammantaget går att styrka ett objektivet behov inom marknaden för Vimmerby med omnejd. Den valda platsen för nyetablering är mycket lämplig sett till berggrundens sammansättning.

Lokalisering, alternativ, nollalternativ

Förutsättningar för en bergtäkt

För att det ska vara lämpligt att lokalisera brytning av berg till en viss plats behöver ett antal förutsättningar vara uppfyllda. Det är främst berggrundens sammansättning som avgör var det är möjligt att bryta en viss typ av berg som lämpar till flera användningsområden. Inom den aktuella regionen finns efterfrågan på ballastmaterial som uppfyller krav som ställs i EU-rättslig och svensk lagstiftning och standardisering, t.ex. CE-märkning. Utifrån produktions- och kvalitetsperspektiv är det idag nödvändigt att finna en fyndighet av viss storlek. Det måste vara möjligt att upprätthålla en jämn produktleverans under en längre tid. Det ska här upprepas att BGD noterat en tydlig tendens till färre men större täkter i takt med att marknaden efterfrågar möjlighet till storskaliga leveranser.

Alternativa lokaliseringar

För att det ska vara fråga om en lämplig lokalisering bör det inte heller finnas några motstående intressen, t.ex. närliggande bostäder, konkurrerande markanvändning eller höga naturvärden, som väger tyngre än intresset för etablering av en bergtäkt. Fortsatt verksamhet i en exploaterad täkt anses generell sett som mer lämpligt än att exploatera en ny plats. Det vore därför naturligt för BGS att i första hand utöka befintliga täkter i regionen där efterfrågan på material kvarstår eller ökar. Två likvärdiga alternativ till ansökt verksamhet har varit bolagets täkter vid Alsta eller Norrhult.

Alsta bergtäkt är nu under avveckling eftersom en fortsatt utökning bedömts som olämplig och i princip omöjlig, främst eftersom skyddsavstånden till närboende vid en utökning riskerar att bli otillräckliga. Bergmaterialet inom tillståndsgiven verksamhet är nu färdigbrutet och avveckling är påbörjad. Utveckling av täkten i Norrhult begränsas av bergmaterialets sammansättning. Bergarten är för hård i sin mineralogi för att passa i den produktkatalog som Vimmerby med omnejd efterfrågar. Täkten är därför numera avvecklad.

BGS har därutöver ytterligare två täkter där fortsatt och utökad verksamhet utesluts, nämligen Fågelhem och Höghult. Den förstnämnda, Fågelhem, är en sand-och grustäkt där brytning upphört och avveckling pågår. Täkten ligger ca 10 kilometer från Vasketorp, räknat via fågelvägen. Utökning vid Fågelhem hindras främst av närliggande större vägar (riksväg 34) och höga naturvärden (naturvärdesklass 1). Vid den sistnämnda täkten, Höghult, bryts i princip den sista tillståndsgivna sanden i nuläget. Befintligt tillstånd löper ut inom ett år. Utökning vid Höghult hindras främst av höga naturvärden, vilken även Länsstyrelsen i Kalmar län påpekat i tidigare dialog. Material som bryts vid både Fågelhem och Höghult förser bl.a. betongfabriker samt bl.a. ytterligare en fabrik som tillverkar takpannor med råvaror.

Lokaliseringsutredning

Fortsatt utveckling av ovan redovisade befintliga täkter har förkastats av bolaget. En detaljerad och omfattande lokaliseringsutredning för nyetablering har därför genomförts utifrån vissa urvalsfaktorer. Ett tydligt fokusområde, utöver en bergråvara lämplig till allmänna ändamål, har varit möjligheten att producera finballast för att ersätta naturgrus i exempelvis betongtillverkning.

Vid tillämpning av inledande kriterier identifierades nio möjliga platser. Utifrån bl.a. möjlighet till markåtkomst till fastigheten och transportavstånd kvarstod sedermera Vasketorp. Vasketorp har visat sig vara en plats där motstående intressen inte

bedöms omfattande samtidigt som både materialkvaliteten är brytvärd och det logistiska läget är utmärkt.

Vasketorp har vid de utförda undersökningarna visat sig uppfylla samtliga ovanstående kriterier och därefter av bolaget bedömts som den för ändamålet och i sammanhanget mest lämpade i Vimmerbyregionen för avsett ändamål. Vasketorp är tänkt att ersätta tre i dagsläget redan avvecklade täkter/ täkter under avveckling inom delvis samma försörjningsområde, som samtliga är mindre lämpligt lokaliserade för vidare utvidgning. Därutöver har BGS bedömt att en fjärde täkt på sikt ska avvecklas. Denna täkt försörjer området med finballast och natursand som används vid betongtillverkning.

Vasketorp är därför tänkt att till stor del och successivt ersätta bl.a. täkten vid Alsta, inte att utöka den totala produktionen i trakten med en ytterligare täkt. Vasketorp bedöms även kunna leda till en återhållsam användning av naturgrus vid bolagets täkt i Höghult.

Genomförda utredningar gällande hydrologi, vibrationer, luftstöt, buller och naturvärden visar enligt bolaget att täktverksamhet kan bedrivas i Vasketorp utan att omkringboende och berörda intressen påverkas på ett betydande sätt.

Alternativ utformning

Täktområdet har utformats för att optimera den ansökta verksamheten med hänsyn till naturliga förutsättningar inom verksamhetsområdet, t.ex. utformningen av täkten av gräns mellan de olika bergartsleden i området. Utformningen har dessutom inskränkts och anpassats för att inte stå i strid med strandskyddat område eller påverka på vattenberoende naturvärden.

Den ansökta utformningen är således den bästa. Med anledningen härav saknas det anledning att redovisa alternativ på utformningar.

Nollalternativ

Nollalternativet innebär att den planerade etableringen av bergtäkt Vasketorp innefattande avfallsåtervinning inte kommer till stånd. Behovet av bergmaterial kommer då att behöva tillgodoses av befintliga täkter i regionen eller av en nyetablerad täktverksamhet på annan plats. Då omställning till helkrossad ballast inte heller kommer igång så medför det att behovet av naturgrus som finfraktion till betong fortfarande kommer att kvarstå. BGS bedömer att det råder en uppenbar brist på bergmaterial av rätt kvalitet, en brist som kommer riskera att allvarligt förvärras om inte en ny täkt öppnas.

Om den planerade utökade verksamheten inte kommer till stånd, betyder det att de störningsmoment, vibrationer, buller, damning, transporter etc. vilka är relaterade till verksamhetstypen, inte kommer att uppstå. Detta kommer då öka vid någon annan befintlig verksamhet eller uppstå vid ett annat oexploaterat område för att tillgodose regionens behov av bergmaterial. Om ingen lämplig befintlig täkt/täkter inom regionen kan leverera material kan miljöpåverkan och kostnader komma att öka till följd av ökade transportavstånd.

Verksamhetsområdet och dess omgivning

Den planerade täkten är belägen cirka 6 km öster om Vimmerby och cirka 2 km sydväst om Frödinge i Vimmerby kommun. Det bör i sammanhanget upprepas att transportavstånden från en täkt till planerat avsättningsområde bör understiga åtminstone 30 kilometer för att vara såväl miljömässigt som ekonomiskt hållbart. Markanvändningen i de närmaste omgivningar består av svagt kuperad skogsmark, väster om täkten finns mindre områden av jordbruksmark.

Omgivningarna kring täkten, inom en kilometer, är relativt glesbyggt och innefattar omkring 10 bostadsfastigheter. Närmaste bostadshus (fritidshus) är belägen dryg 150 meter norr om planerat verksamhetsområde. BGS har dock tecknat ett inlösensavtal för detta hus, vilket effektueras för det fall tillstånd till ansökt verksamhet beviljas.

Det sökta verksamhetsområdet ligger inom fastigheten A och omfattar en yta på ca 14 ha, varav brytområdet uppgår till ca 10 ha.

Det finns inga detaljplaner som berör vare sig täktområdet eller närliggande område. Därtill bedöms den planerade verksamheten inte strida mot intentionerna i Vimmerby kommuns översiktsplan.

Enligt Vimmerby kommuns översiktsplan, som antogs juni 2007, har naturgruset stått för 75–100 % av den totala användningen av ballast medan bergkross och morän har stått för resten. Inom en snar framtid bedöms det omvända förhållandet komma att råda. I översiktsplanens lokala mål framkommer att ytterligare bergtäkter bör eftersträvas och att naturgrus endast ska användas när det inte finns något realistiskt alternativ.

Enligt fördjupningen av Vimmerby kommuns översiktsplan 2015, har Vimmerby kommuns invånarantal under en längre tid visat på negativa siffror. Vimmerby stad har däremot ökat och flera studier pekar på fortsatt flytt från landsorten till staden. I planen framkom att det fram till år 2034 bör byggas minst 450 bostäder.

Riksintressen och andra områden skyddade enligt miljöbalken

Den befintliga väg 40 som löper omkring 250 meter norr om planerat täktområde är utpekad som riksintresse av Trafikverket. I övrigt finns inga riksintressen inom eller i närheten till täktområdet som bedöms påverkas på något nämnvärt sätt.

Det finns inga utpekade områdesskydd inom eller i anslutning till planerat verksamhetsområde. Gränserna för verksamhets- och brytområde i den nu aktuella ansökan medför att strandskyddade områden inte berörs.

Planerad täktverksamhet berör inga Natura 2000-områden. Närmaste Natura 2000-område ligger cirka 10 km nordväst om planerat verksamhetsområde.

Yt- och grundvatten

Hela täktområdet ligger inom samma delavrinningsområde (639589-151462). Området avvattnas mot Gäddgölen i norr, öster om Frödinge ansluter flödet till Gröppleån, som i sin tur mynnar ut i Yxern.

Utifrån mer detaljerade studier över avrinningen till Gäddgölen kan ett lokalt avrinningsområde bedömas med lokala vattendelare. Hela planerade verksamhetsområdet ligger inom detta lokala avrinningsområde där vatten från de södra delarna avrinner genom den bäcken som går väster om täktområdet och ansluter till Gäddgölen.

Avlett vatten från täktområdet sker till Gäddgölen via ett mindre dike. Gäddgölen utgör inte någon vattenförekomst utifrån Vatteninformation Sverige (VISS) utan klassas som *övrigt vatten*. Från Gäddgölen rinner vattnet vidare till Haggölen och Svartgölen och efter ca 3 km ansluter vattnet till ån som rinner genom Frödinge, även den klassad som *övrigt vatten*. Efter drygt 1 km ansluter ån till Gröppleån (SE639385-151288) som närmaste klassade ytvattenförekomst. Gröppleån rinner vidare och ansluter till sjön Yxern (SE639176-152040) efter ca 3,6 km. Yxern är klassad som en vattenförekomst och har en area på 15 km².

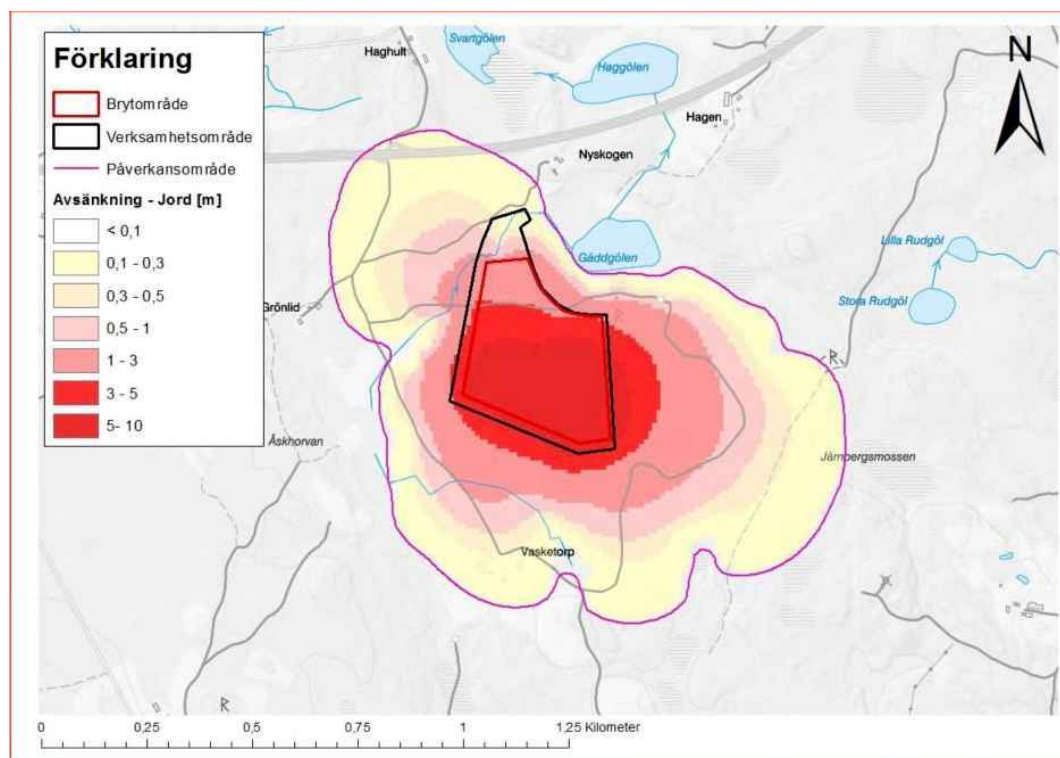
Brytning av tükten påverkar det lokala strömningsmönstret där tükten drar på sig grundvatten från ett lokalt område, däremot enbart inom nuvarande tillrinningsområde till Gäddgölen. Därmed är det enbart den ökade avrinningen från avskogningen som ger en ökning av flödet nedströms tükten. Grundvattenläckaget från det nuvarande lokala avrinningsområdet hade ändå hamnat nedströms tükten i Gäddgölen varför denna del inte ger en ökad avrinning volymer, endast en förändrad flödesväg inom avrinningsområdet.

Grundvattenbortledningen från verksamheten, i dess slutskede, har beräknats till ca 2,8 l/s (ca 88 000 m³/år) när hela det ansökta brytområdet har brutits ut. Till detta kommer en nettonederbörd på ca 1,8 l/s, varvid totalt ca 4,6 l/s (ca 145 000 m³/år) vatten behöver avledas i täktens slutskede.

Avledningen kommer att öka successivt till ovan angivna volymer allteftersom brytningen framskrider. Flödet motsvarar ett medelvärde över längre tid. Variation i nederbörd och temperatur ger, förutom en variation i nettonederbörden över brytområdet, en fluktuation i omgivande grundvattennivåer vilket medför en viss variation i inläckage av grundvatten till täkten. Brytning av täkten påverkar det lokala strömningsmönstret där täkten drar på sig grundvatten från ett lokalt område, däremot enbart inom nuvarande tillrinningsområde till Gäddgölen.

Ökningen nedströms täkten, mellan situationen där ingen täkt finns respektive täkt enligt ansökan, är totalt ca 0,8 l/s, dvs täkten medför en ökning om ca 9 %. Denna ökning beror enbart på ökad avrinning genom avskogning, inte bergtäktens brytning och grundvattenläckaget. Om bevattning av körvägar och processteg sker för att minimera damningen kommer avdunstning att öka och siffran ovan sjunker något ytterligare.

Påverkansområdet har definierats som den yttre gränsen av en beräknad nivåpåverkan i jord på 0,1 meter, se figur 6.2.3. Påverkansområdet har sedan justerats manuellt för att helt innesluta 0,1 meters avsänkning i jord samt tagit hänsyn till den faktiska utbredningen av Gäddgölen.

Figur 6.2.3. Påverkansområde för ytligt grundvatten (jordarter) vilket anses inrymma samtliga potentiellt motstående intressen

Anledningen till att använda en beräknad avsänkning om 0,1 meter i jord är de motstående intressen som kan kopplas till en avsänkning i jordlagren. I området kan det förekomma grävda brunnar vilket i så fall motiverar att 0,1 meters gränsen skulle vara av intresse och därmed konservativ. För en avsänkning i berg är det enbart bergborrade brunnar som skulle kunna påverkas. Ofta sker inte någon signifikant påverkan i bergborrade brunnar förrän en större avsänkning uppkommer (>1 meter). Avsänkning i berg är därmed inte styrande för påverkansområdets utbredning.

Det finns inga vattenskyddsområden i tätens närhet. Det närmaste vattenskyddsområdet ligger ca 9 km väster om den planerade tåkten.

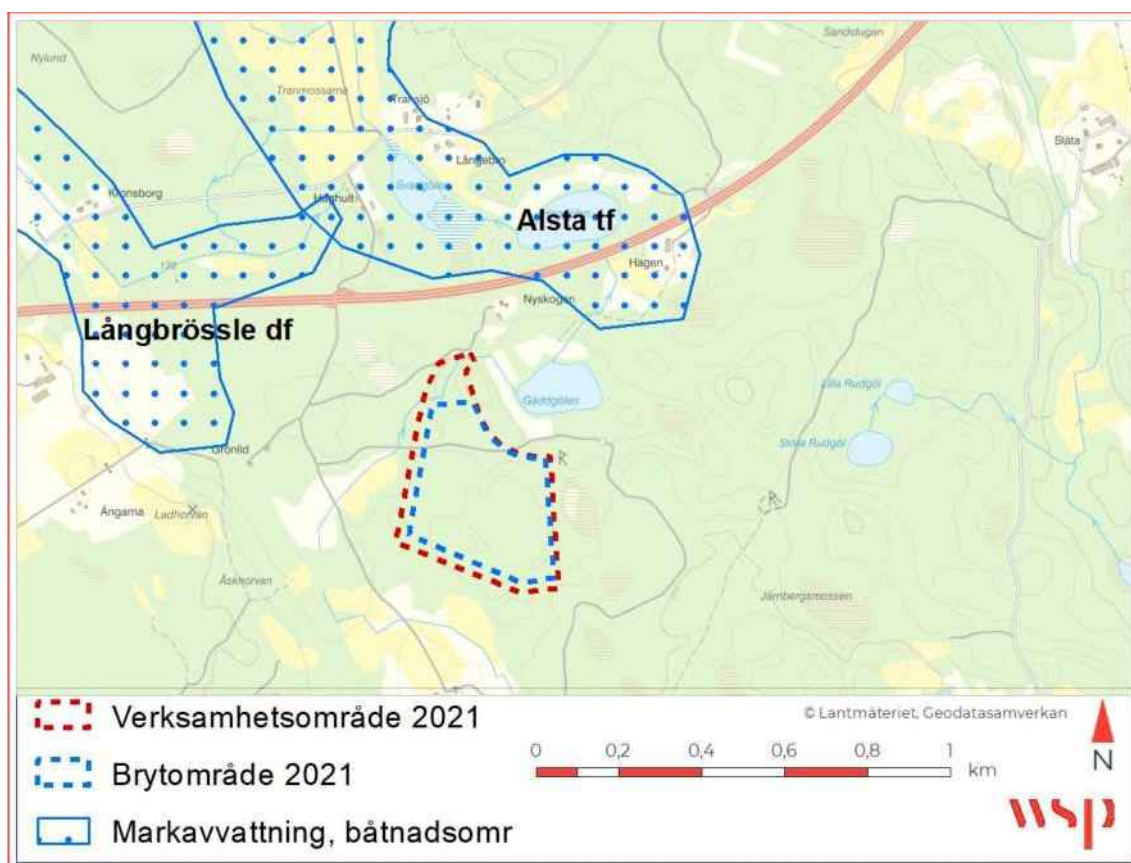
Enligt SGU ligger ett grundvattenmagasin ca 1,4 km nordost om planerat verksamhetsområde med uttagsmöjligheter på 1-5 l/s. Planerat tåktområde är inte lokaliserat i närheten av någon grundvattenförekomst enligt VISS. Närmaste grundvattenförekomst ligger ca 5 km nordväst om tåktområdet, Djursdalaformationen, 5E640061-552665.

I närområdet saknas kommunalt VA vilket gör att bostadsfastigheterna har enskilda vattentäkter. Enligt SGU:s brunnregister finns dricksvattenbrunnar i Nyskogen och

Hagen. I Haghult finns en bergborrad brunn utan angiven användning och i Vasketorp en energibrunn. I Ingridstorp och Grönlid finns inga brunnar registrerade i SGU:s arkiv men hydrogeologiska utredningen samt ansökan i övrigt utgår från att det finns dricksvattenbrunnar för enskild förbrukning vid samtliga av de sex bostäder.

Inom influensområdet för grundvattenbortledningen har inga brunnar eller naturvärden identifierats som skulle kunna skadas av de förändrade grundvattenförhållandena.

Kring den planerade täkten förekommer dikningsföretag med kringliggande båtnadsområde. Avledning av yt- och grundvatten kommer ske till vattendrag som omfattas av Alsta tf avvattningsföretag.

Strandskydd

För att säkerställa ett fritt och rörligt friluftsliv för kommande generationer infördes strandskydd i Sverige på 1950-talet. Då såg man att allmänhetens tillgång till stränderna på många håll hindrades genom ökad byggnation. Enligt miljöbalken sträcker sig det generella strandskyddet sig 100 meter från strandlinjen, ut i vatten och in på

land. Gränserna för verksamhets- och brytområde i den nu aktuella ansökan medför att strandskyddade områden inte berörs. För skogsdiket väster om täkten har strandskyddet upphävts i separata beslut från lst i Kalmar (beslut 2019-08-28, dnr 521-5668-19 samt 2022-03-04 dnr 521-9912-2021).

Naturmiljö

Ansökt verksamhetsområde samt omgivande mark består huvudsakligen av skogsmark med Gäddgölen i norr. Stora delar av verksamhetsområdet är nyligen avverkade. Lite längre bort i flera riktningar finns jordbruksmark i form av åkrar och betesmarker. Det planerade täktområdet omfattas inte av några skyddade områden som riksintresse för naturvård, naturreservat eller liknande.

Närmaste dokumenterade naturvärde är två sumpskogar utpekade av Skogsstyrelsen, som ligger ca 500 meter sydöst och nordost om planerat verksamhetsområde. Ungefär 650 m väster om planerat verksamhetsområde finns ett objekt i Kalmar läns naturvårdsplan (Hage vid Långbrössle).

Bolaget har genom uppdrag till WSP Sverige AB, låtit genomföra två naturvärdesinventeringar av området kring den ansökta täkten. Vid naturvärdesinventeringen 2021 avgränsades tre naturvärdesobjekt; den sumpiga marken runt Gäddgölen, myren söder om Gäddgölen och en fuktig skog mitt i ansökt verksamhetsområde. Inga naturvårdsarter noterades. Vid naturvärdesinventeringen 2018 avgränsades ett naturvärdesobjekt, den sumpiga marken runt Gäddgölen. Naturvårdsarterna kopparödla, vanlig padda och spillkråka noterades.

I samband med samrådet hösten 2021 uttryckte länsstyrelsen ett önskemål om ny bedömning på groddjur. En sådan separat PM har tagits fram. I denna nya utredning görs bedömningen att det nya planerade verksamhetsområdet och brytområdet inte påverkar nationell eller regional bevarandestatus för vanlig padda, vanlig groda eller åkergroda. Det framgår även att diket som rinner ut till Gäddgölen och korsar det nya verksamhetsområdet i nordväst har strömt vatten. Lekande groddjur företrar generellt stillastående vattensamlingar och således bedöms diket vara olämplig som lekmiljö för groddjur. Det är därför sannolikt att Gäddgölen är den enda lämpliga lekmiljön i anslutning till täktområdet.

En riktad inventering av tjäder genomfördes genom fältbesök den 24 april 2019 i gryning och en bit in på morgonen. Tidpunkten på säsongen valdes för att sammanfalla med den s.k. ”stora hönveckan” i denna del av landet, då tjäderspelplatser besöks av flest hönor och spelet är väldigt intensivt. Inventeringsrapporten har även tagit del av data från Artportalen samt noteringar från övriga fältbesök som skett av

WSPs personal under 2018 och 2019. En bedömning av områdets betydelse för tjädernas bevarandestatus görs i rapporten. Efter inventeringarna 2019 har området slutavverkats vilket förändrat förutsättningarna för tjäder radikalt.

Kulturmiljö

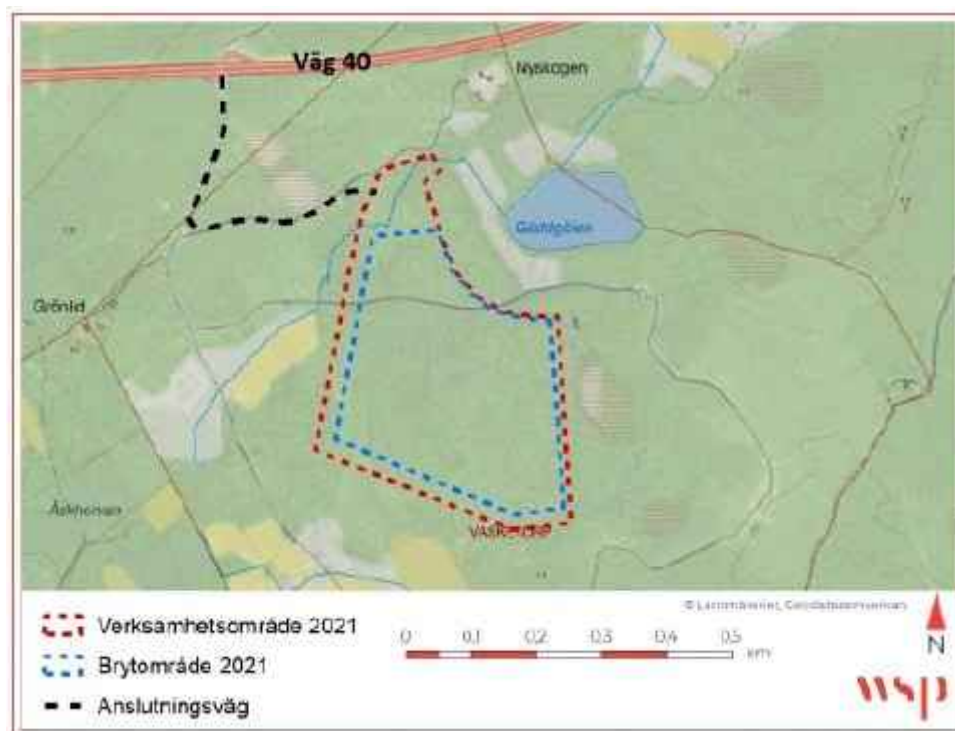
Enligt Riksantikvarieämbetes karttjänst Fornsök, vilket uppdaterats med inventeringsresultat 2022, finns två kulturhistoriska lämningar inom det ansökta verksamhetsområdet. Det rör sig om lämningar efter framställning av träkol i centrala respektive nordvästra delen av det ansökta verksamhetsområdet. Skyddsstatusen är i båda fall ”övrig kulturhistorisk lämning”. Bolaget har låtit genomföra en arkeologisk utredning i två etapper. Utredningen utfördes ursprungligen inför ansökan 2019 vilket innebar de äldre gränserna för verksamhets- och brytområde. Detta innebär att även flera hektar öster om det nu aktuella verksamhetsområdet omfattades. Därefter utfördes en kompletterande fältinventering under maj 2022 för att även täcka in de ytor längre västerut som nu omfattas av ansökan men som inte ingick i ansökan från 2019.

Verksamhetsbeskrivning

Fastighet

All verksamhet kommer att bedrivas inom fastigheten A i Vimmerby kommun, Kalmar län.

Det planerade verksamhetsområdet, Figur 4.1.1, omfattar ca 14 ha. Brytområdet omfattar ca 10 ha. Brytning planeras som lägst ner till nivån ca + 133 m ö.h (RH 2000). Pumpgrop/ar kan komma att anläggas på + 132 m ö.h som bottennivå., dock sker inte vattenavsänkning till detta djup utan till nivån + 132,5 m ö.h.

Beräknad produktion

Ansökan avser täkt av omkring 3 miljoner ton berg under en tidsperiod av 20 år. Årsproduktionen beräknas utifrån dagens situation normalt uppgå till 60 000 - 120 000 ton berg för att kunna möta tillfälliga toppar i efterfrågan ansöker bolaget om tillstånd för maximal årlig produktion om 200 000 ton.

Bolaget avser även att årligen ha möjlighet att ta emot upp till 10 000 ton av betong och schaktmassor per år för återvinning.

Täktverksamhet

Täktverksamheten kommer att bedrivas på ett för branschen traditionellt sätt. Brytningen kommer att ske i minst två brytfronter för att kunna jobba växelvis med loss-hållning och efterarbete samt för att kunna utvinna olika kvaliteter. Att bryta olika kvaliteter/typer av berg, vilket Vasketorp ger möjlighet till, kallas selektiv brytning och ger fördelen av att en bredare produktkatalog kan skapas i täkten. Olika användningsområden kräver olika karaktär på bergmaterialet, det är inte endast storleksgraderingen som avgör vilken ballast som är lämplig för en viss applikation. Brytdjup blir ned till som mest +133 m.ö.h (RH 2000) inom det planerade brytområdet.

De ingående momenten i verksamheten är:

Avbaning (avskogning)

Borrning

Sprängning

Skutknackning vid behov

Lastning och interna transporter

Förkrossning

Efterkrossning

Sortering

Upplagshantering och uttransport

Brytningsprocessen börjar med att delar av det planerade brytområdet avbanas med grävmaskin. Skog på området avverkas som ett inledande steg. Det planerade brytområdet kommer att avbanas successivt allt eftersom brytfronten avancerar. Ytan som ska brytas ska vara fri från jord och vegetation. Avbanade jordmassor läggs i upplag inom bryt- eller verksamhetsområdet. Upplagen kommer att utformas som vallar för att fungera som insyns- och bullerskydd.

Borrning sker med en borrhandsvagn. Utförande av borrning, bl.a. borrhålsdiameter och avstånd mellan borrhål, bestäms av bergets kvalitet, önskat styckefall och laddning samt med hänsyn till vibrationer m.m. Bulksprängmedlet som används vid sprängningsarbetet levereras i för ändamålet godkända fordon, ADR-klassade bulktransporter. Sprängmedlet består av flera olika komponenter, i trögflytande form, vilka var för sig inte utgör något funktionellt sprängmedel. I fordonet förvaras produkterna i åtskilda behållare. Inga sprängmedel förvaras i tåkten. Valet av sprängämnen kan variera och bolaget utreder kontinuerligt möjligheten att använda sig av, för ändamålet, bästa tillgängliga sprängmedel ur ett samlat tekniskt, praktiskt, ekonomiskt och miljömässigt perspektiv.

En så kallad bottenladdning, bestående av en liten mängd fast sprängmedel, placeras i botten av respektive hål. Denna laddning ska initiera detonationen av det övriga sprängmedlet. Därefter pumpas produkterna från fordonet via separata slangar till en blandare och sedan vidare ner i spränghålen. Vid blandningen tillsätts ett förgasningsmedel vilket efter ca 10 minuter utvecklar blandningen till ett funktionellt sprängmedel. Varje hål fylls upp till avsedd avväggningsnivå. Ovanpå detta placeras toppladdningen och därefter fylls hålet med förladdning bestående av 2-4 mm krossmaterial.

När alla föreskrivna rutiner och skyddsåtgärder genomförts apteras laddningen och salvan avfyras. Laddning och sprängning sker alltid under en och samma dag. För

tändning av sprängladdningen används tändsystem som ger en väl kontrollerad intervallföljd och där separata intervalltider kan ställas in för varje borrhål. Markstöt-vågor proportioneras därför ut i omgivningen i mindre pulser och den största samverkande laddningen är lika med den största enskilda laddningen, vanligen laddningen i ett borrhål.

Eftersom verksamheten vid ett och samma tillfälle kan komma att hantera mer än 10 ton sprängmedel, dock aldrig mer än 50 ton, hamnar den i lägre kravnivån enligt Seveso-lagstiftningen. Ett handlingsprogram finns upprättat och biläggs ansökan. I övrigt bedöms att uppgifter som motsvarar en anmälan enligt Sevesolagstiftningen återfinns i ansökningsdokumenten.

Blendex 70 är en viskös vätska med sönderfallstemperatur > 150 °C. Produkten är inte klassad som miljöskadlig men innehåller kväveföreningar vilket leder till övergödning om produkten exempelvis släpps ut i vattenmiljöer.

Vid åskoväder förekommer varken sprängningsarbete eller laddning. Omedelbart före sprängning ges varningssignal. Sprängningarna är anpassade till förutsättningar som råder inför varje enskild salva. Varje sprängning journalförs i en sprängjournal. Sprängning utförs enligt en laddningsplan som är anpassad till förutsättningarna med vald håldiameter, laddmängd och tändföljd.

En normal sprängning spränger loss ca 20 000 - 40 000 ton berg. Därmed kommer sprängning under ett normalår, beroende på hur stor mängd berg som lossålls vid varje sprängning, att ske vid ca 2-5 tillfällen per år. Vid maximalt beräknat uttag (200 000 ton) kommer ca 5-10 sprängningar utföras årligen.

Efter lossållningen kan skutknackning förekomma vid förekomst av skut som är för stora för att läggas i krossen. Berget krossas därefter till olika fraktioner vilket beskrivs nedan.

När berget har frigjorts genom sprängning lastas materialet med grävmaskin till en mobil förkross som placeras nere på täktbotten. Materialet töms i förkrossfickan. Från förkrossen transporteras materialet vidare via hjullastare till en mobil efterkross som normalt står placerad på nivå med upplagsplan. Vid brytningens inledning måste krossning av naturliga skäl ske på ursprunglig marknivå men allteftersom brytfronten avancerar kommer krossning att ske på täktens bottennivå.

Täkt av morän

Vid framtagande av ansökan har en beräkning avseende mäktigheten gjorts. En beräkning av mängden tillgängliga avbaningsmassor inom området kan i detta skede

enbart bli en mycket grov uppskattning, schablonmässigt framräknad utifrån brytområdets yta och medelmäktigheten på lös jord ovan berg.

Det är svårt att på förhand avgöra vilka volymer som hyser en sådan kvalitet att de kan avsättas på marknaden och vilka volymer som är mer lämpliga vid efterbehandling av täkten. Det är viktigt att i nu aktuellt fall skilja på massor och massor, trots att avbaningsmassorna i sin helhet kan antas vara lämpliga vid uppförande av exempelvis bullervallar inom täktområdet.

Inom bygg- och anläggningsbranschen förekommer generellt sett ett överskott på finkornig jord (lera, silt) medan grövre moräner i hög utsträckning avsätts på marknaden eftersom detta är en fraktion som efterfrågas. För att uppnå resurseffektivitet och efterleva hushållningsprincipen enligt 2 kap. 5 § miljöbalken måste de finkorniga avbaningsmassorna särskiljas från de grovkorniga, där det främst är de sistnämnda som avses nyttiggöras som mer kvalificerade anläggningsändamål utanför täkten.

De anläggningsändamål som är aktuella inom täkten är bullervallar samt efterbehandling, det vill säga typer av anläggande där finkorniga jordar är fullt tillräckliga. Vad gäller bullervallarna kan här till förtydligas att det inte är lämpligt att blanda grovkorniga och finkorniga jordar. En sådan blandning är i praktiken irreversibelt och gör att den grova jorden förlorar sin potential.

Sett ur ett större samhällsperspektiv är det resurseffektivt att ta in externa massor, bland annat finkorniga jordar, från andra projekt där de annars hade blivit ett kvittblivningsproblem för innehavaren. Återvinningen inom täkten bidrar även till resurseffektivitet då införseln av externa massor i princip alltid sker med returtransporter. I praktiken innebär det att återvinningsverksamheten inte i sig själv ger upphov till ökat antal transportrörelser.

Med beaktande av det ovanstående kan det i nu aktuellt fall upprepas att förväntad mängd avbaningsmassor alternativt morän inom sökt område uppgår till ca 100 000 ton. Volymen har ingått i beräkningar för antalet transporter. Av dessa kan ca 95 000 ton rent hypotetiskt bli aktuella för försäljning, men ett mer troligt scenario är att ca 70 000 ton avsätts på marknaden inom den sökta tillståndstiden. Mängden massor som kan krävas vid efterbehandling varierar i spannet mellan 80 000 och 180 000 ton avbaningsmassor. Volymvariationen beror på slutligt val av efterbehandling.

Masshantering

Behovet av terminaler för hantering av återvinningsmassor etc. ökar idag. Det ultimata ur miljösynpunkt är att samordna och förlägga sådana terminaler tillsammans med bergtäkter.

Bolaget ansöker om att årligen föra in, lagra och bearbeta maximalt 10 000 ton betong och schaktmassor för återvinning och vidare försäljning, se tabell 5.2.1 för koder, typer och mängder.

Tabell 5.2.1 Redovisning kring införsel mm av externa massor.

Avfallstyp	Avfalls-kod	Årlig mängd införsel (max, ton)	Årlig mängd införsel sammanlagt (max, ton)	Mellanlagring, momentan mängd (max, ton)	Mellanlagring momentan Sammanlagt (max, ton)	Bedömt behov av massor för anläggningsändamål (max, ton)
Betong	170101	8 000	10 000	20 000	30 000	0
Schaktmassor	170504	8 000		20 000		130 000

Av bullerutredningen framgår att tre bullervallar kan krävas för att skärma bullerstrandstrande utrustning så att föreslagna villkor uppfylls. Vallarna är föreslagna till höjden 5,5 m och sammanlagt 160 m långa. Med en antagen släntlutning om ca 1:1,5 innebär det omkring 7 300 m³ material. Detta ger med antagen medeldensitet 1,8 ton per m³ att massan som behövs är ca 13 000 ton. Delar av vallarna kan sannolikt återanvändas och delvis kan avbaningsmassor användas. Samtidigt kan en betydande mängd massor behövas för att genomföra en säker och lämplig efterbehandling. Siffran 130 000 ton för maximalt behov av massor till efterbehandling i tabell 5.2.1 baseras på en fullskalig släntning samt att ca 50 % av avbaningsmassorna (ca 50 000 ton) finns tillgängliga för efterbehandling medan resterande säljs som produkt. Totalt beräknat behov av massor för fullskalig släntning är ca 180 000 ton.

All betong och delar av schaktmassorna kommer att återvinnas och säljas medan delar av schaktmassorna kan användas för anläggningsändamål i tåkten. Det blir främst mjukmassor (massor med högt innehåll av ler och/eller silt) som blir aktuella för återvinning inom täktområdet (i bullervall och/eller efterbehandling). Massor som tas emot för återvinning och anläggande av vallar m.m. ska som huvudregel innehålla föroreningshalter under *mindre än ringa risk* (MRR) enligt Naturvårdsverkets handbok 2010:1 *Återvinning av avfall i anläggningsarbeten*. I enskilda fall, och efter särskilt godkännande från tillsynsmyndigheten, vill bolaget även ges möjlighet att ta in massor där föroreningshalten uppgår till maximalt KM (NV rapport 5976) eller motsvarande.

Mottagningen av avfallet sker på avsedda ytor där materialet grovsorteras innan det läggs i upplag i väntan på återvinning. Ytorna kommer att vara belägna på högre partier inom täktområdet som inte är benägna att bli vattenfyllda. Själva underlaget kommer att vara packat stenmjöl eller liknande som har en tätande funktion. Massor av betong kommer att hanteras separat och ev. krossas och sorteras innan återvinning kan ske. Krossning sker då i för ändamålet lämpligt krossverk. Processad betong och externa schaktmassor förvaras i separata upplag i avvaktan på försäljning eller internt bruk. Eventuella stenblock i externa massor krossas ned och kan ingå i normal produktion.

För all införsel av massor ställs krav på redovisning av massornas ursprung m.m. av avlämnaren innan massorna tas emot i tükten. Kontroll av mottagna massor sker enligt upprättade rutiner. Intransporter av externa massor kommer i största möjliga mån att ske med returtransporter vid leverans av bergmaterial.

Maskinpark

För den planerade verksamheten krävs maskinutrustning i form av
Borrvagn för losshållning av berget (borrhål för sprängmedel)
Mobil krossanläggning i form av för- och efterkross
Sikt-/sorteringsanläggning
Hjullastare för undanbärning och lastning av material
Grävmaskin för bl.a. skutknackning, matning av förkross, annan lastning av berg, samt i samband med avbaningsarbeten

Vissa moment sker med seriekopplade maskiner vilket sparar tid och arbetsmoment med hjullastare. Exempel på detta är krossning och sortering. Enklare service, t.ex. påfyllning av spolarvätska i lastfordon kommer att ske i tükten. Större reparationer och omfattande servicejobb kommer däremot att ske på extern verkstad.

El, bränsle- och kemikaliehantering

Fast elanslutning planeras att ordnas till tükten. En förutsättning att dra in nät-el för drift av produktionsutrustning är att krossverk m.m. kan drivas med el från nätet. I vissa mobila krossar överförs kraften från kraftkällan (dieselmotorn) med el, så kallat dieselelektriskt driven utrustning. Dessa går teoretiskt att ansluta till nät-el. I andra mobila krossar överförs kraften från dieselmotorn på hydraulisk väg, dessa kan inte drivas med nät-el. I vissa mobila krossar är driften rent mekanisk där kraften överförs via växellådor eller andra mekaniska sätt, och går följaktligen inte heller driva med el från nätet.

I Sverige är andelen dieselelektrisk driven mobil utrustning uppskattningsvis 40 % och har ökat något på senare tid. Sverige (och till viss del övriga Skandinavien) har

stor och ökande efterfrågan på dieselektriskt driven utrustning. På kontinenten, och övriga världen, används nästan uteslutande dieselhydrauliskt eller dieselmekaniskt driven mobil produktionsutrustning och annat finns knappt att köpa i dessa områden.

Driftsmässigt är det så att el ger lägre pris om elabonnemanget kan nyttjas under stor del av året, dvs för täkter där det produceras kontinuerligt under året. Abonnemangsavgiften styrs nämligen av effektuttaget, medelvärde av högsta effektuttaget under en timme. Detta bestämmer abonnemangskostnaden för hela året. Krossning är påtagligt effektkrävande, dvs. det kräver mycket kraft att krossa berg. Att ansluta till elnätet och nyttja det endast under exempelvis en eller två månaders tid per år är betydligt dyrare än att driva med diesel eftersom den fasta abonnemangsavgiften får betalas varje månad under hela året, baserat på det högsta medelvärde man haft under en timmes tid vid ett tillfälle. Med andra ord, som tariffsystemet är uppbyggt idag främjar det inte att dra in el i mindre bergtäkter, inte minst om dessa är lokaliserade långt från en anslutningspunkt. Detta är en fråga som branschorganet SBMI diskuterat som viktig att försöka ändra för att få det mer intressant och lönsamt driva med el från nätet i perioder under del av året.

Därtill kommer elsäkerhetsaspekten in. Då det är stora krafter som överförs krävs (ställs krav på) att anslutningar är gjorda med höga säkerhetskrav. En lös kabel på backen är inte acceptabelt (vilket krävs för att driva en larvburen kross om den är eldriven). Däremot en eldriven mobil kross som inte flyttas under krossning, och som då kan matas från en elcentral dit där det förlagts elkabel i skyddsror under mark skulle fungera ypperligt.

Att dra in el i en nyetablering där det tidigare inte funnits el, eller att kraftigt utöka abonnemangseffekten är ofta en stor investering eftersom den som vill ha elabonnemanget får betala för hela kostnaden att dra in el. I och med att många täkter lokaliserar där det finns gles bebyggelse så är det ofta betydande avstånd till närmsta möjliga elanslutningspunkt. Ofta är också glesbyggsnäten dåligt dimensionerade för större effekter (endast för att betjäna ett begränsat antal hushåll) och behöver då dimensioneras upp för att kunna klara att ge tillräcklig effekt för att driva kraftkrävande produktionsutrustning som krossar med mera. Hela den totala kostnaden får den som söker abonnemanget ta. Med andra ord, för att ha incitamentet för den betydande investeringskostnaden som det innebär att dra in el med tillräckligt effektbehov så behöver verksamhetsutövaren kunna se så pass långsiktigt på verksamheten i den aktuella täkten/verksamheten att investeringskostnaden kan bedömas vara möjlig att tjäna in.

Modellen med begränsade täktillstånd, såväl i tid som volym, försvårar den ekonomiska möjligheten att investera i nät-el. Samtidigt blir detta tyvärr ofta en miljömässig paradox, eftersom bra lokaliserade täkter, som t.ex. Vasketorp, ofta ligger relativt långt från elektrisk infrastruktur, dimensionerad för det behov verksamheten kräver.

BGS arbetar parallellt med frågan om att generellt kunna öka andelen nät-elsdriven produktion, men som redovisas ovan finns fortfarande svårigheter som behöver arbetas bort tillsammans med mer teknikutveckling från maskinproducenter. Moderbolaget AB Nybrogrus fasta produktionsanläggningar (Runtorp och Igersdela mfl.) drivs till 100 % av nät-el.

Sammanfattningsvis avser BGS att dra in nät-el till den ansökta Vasketorptäkten men huruvida när, och om, mobil krossutrustning kommer att drivas med el från nätet är avhängigt bl.a. den tekniska utvecklingen. I dagsläget går det enbart att driva vissa av de aktuella maskinerna med nät-el. Larvburna enheter som successivt (dagligen) flyttas med allteftersom brytningen fortskrider är praktiskt svårt att ansluta till nätet. Detta innebär att BGS i dagsläget inte kan åta sig att driva krossar och siktar med el.

Bolaget har en offensiv hållning i frågan om fossilbränslefria täkter och använder i normalfallet biodiesel (HVO) istället för konventionell diesel som drivmedel. Vid brist (otillräcklig tillgång på marknaden) samt på inhyrda maskiner eller hos underentreprenörer kan detta dock inte garanteras.

Eventuell konventionell diesel som används kommer vara av miljöklass 1.

Drivmedel till fordon och maskiner kommer att lagras i cisterner som är påkörningsskyddade och invallade. Övriga kemikalier som används för t.ex. enklare service av maskinparken kommer att förvaras i låsbara invallade utrymmen. Cisternerna genomgår återkommande kontroll enligt NFS 2003:24. Vid påfyllning av cistern används överfyllningsskydd samt att personal övervakar hanteringen. Även pumptankningen från cistern till fordon står under tillsyn av personal och på särskilt iordningsställd yta. Absorptionsmedel för sanering av spill finns tillgängligt i täkten.

Vattenhantering och vattenverksamhet

Den hydrogeologiska utredningen visar att både grund- och ytvatten kommer att uppstå i täkten. Bolaget kommer redan i initialskedet att låta anlägga en sedimentationsdamm med oljefälla vid utloppet, till vilken vatten kommer att ledas genom aktiv pumpning från.

För att få en jämn yta på täktbotten utförs loss hållningen av berg med undersprängning på ca 1–1,5 meter. Detta krossmaterial brukar benämnas "syltan". Det är sannolikt att en merpart av yt- och sjunkvatten kommer att perkolera i syltan vilket även ger en filtrerande effekt på finmaterial. Porositeten i täktbotten/syltan beräknas uppgå till minst 20 procent och vid fullt utbruten täkt uppgår lagringskapaciteten till ca 25 000 m³ vatten (baserat på 10 ha brytområde). Detta gör att täktbotten inom området kan jämna ut höga flöden vid exempelvis skyfall innan vattnet behöver avledas från täktområdet. Avledning av överskottsvatten sker som nämnts i föregående stycke genom en pump som leder vatten till en damm.

Allteftersom brytområdet blir större förväntas inträngning av vatten öka. Samtidigt minskar infiltrationskapaciteten i syltan, på grund av ökad packning. Detta gör sammantaget att behovet av att bortleda vatten från täktbotten ökar. En damm kommer att anordnas i närheten av Gäddgölen för att kunna ta emot ökande flöden. En sådan damm är markerad på exploateringsritningen, M1 under flik 2.

För att erhålla en kontrollerad och styrd avrinning kommer en eller flera grunda pumpgropar anläggas inom brytområdet. I pumpgropen kan även vatten för dammbekämpning hämtas. Utöver pumpgrop behövs dränkbara pumpar och slangar/rör för att föra vatten till vattendammen. Inga övriga tekniska installationer bedöms nödvändiga för den vattenverksamhet som planeras.

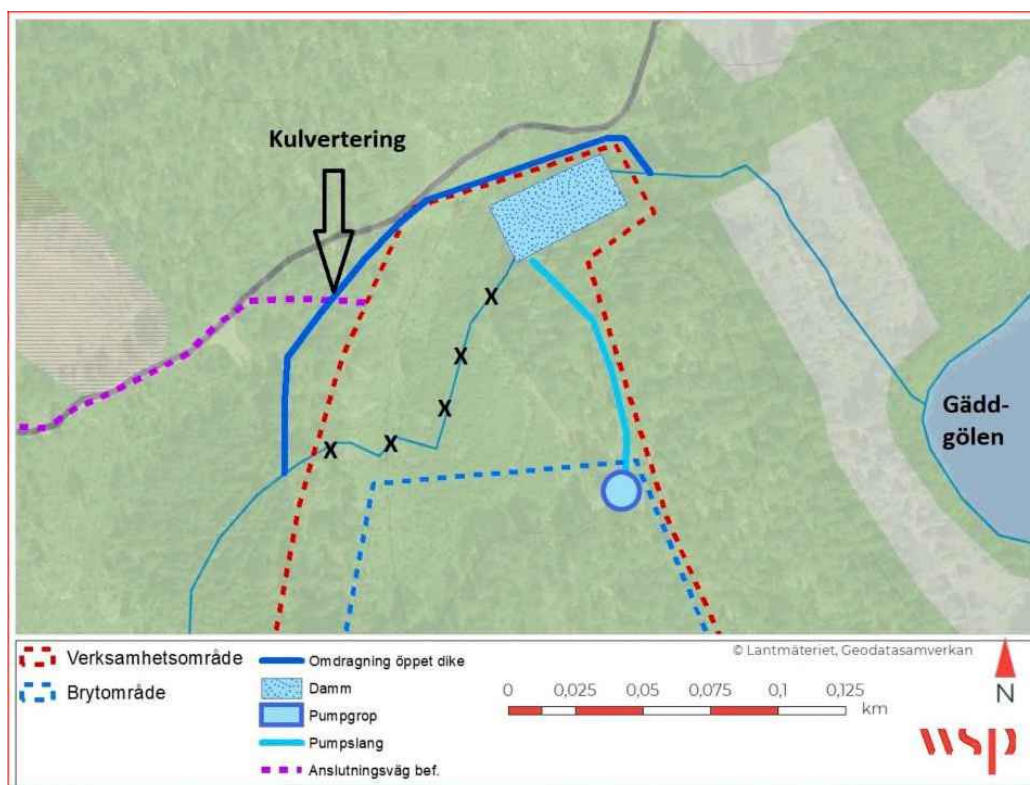
Den pumpstyrda avledningen av vatten kommer att pågå till dess att tälten är fullt utbruten och området efterbehandlas. Spillvatten från personalutrymmen leds till slamavskiljare och infiltrationsanläggning som installeras efter sedvanlig tillståndsprövning hos kommunen. Alternativt ordnas en lösning med sluten tank som töms i kommunal regi.

För hushållsbehov kommer det att anordnas en bergborrad brunn inom verksamhetsområdet. Förväntad årligt uttag från denna brunn är omkring 50 m³ årligen.

Därutöver inkluderar ansökan en omdragning av ett öppet dike som löper genom huvudsakligen skogsmark väster om verksamhetsområdet. Den sträcka av diket som kryssmarkerats i figur 4.5.1 nedan får under drifttiden en ny sträckning runt verksamhetsområdets ytterkant. Den nya sträckningen utförs med grävmaskin som ett konventionellt skogsdike mot en punkt öster om ansökt verksamhetsområde där det åter ansluter till dagens dikessträckning. Sträckan som omfattas av nydikning är omkring 220 m och utförs med jämnt fall. Anledningen till omdragningen är att kunna nyttja den norra delen av verksamhetsområdet mer rationellt utan hinder av ett öppet dike samt minska påverkan genom partiklar/grumling.

Att kulvertera diket med sin nuvarande sträckning genom verksamhetsområdet är ett tekniskt möjligt alternativ men ger upphov till omständlig skötsel/rensning samtidigt som det bedöms som ett sämre alternativ för växt- och djurliv. Som framgår av figur 4.5.1 kommer anslutningsvägen att korsa den nya dikessträckningen och där förläggs en konventionell vägtrumma.

Sträckningen kommer i huvudsak följa sökt verksamhetsområdesgräns. Passage av den lilla anslutningsvägen till fastigheten Vasketorp 1:7 kommer undvikas för att inte behöva utföra kulvertering. Utformningen vad gäller djup och lutning kommer anpassas med beaktande av dikessträckning uppströms för ett erhålla ett jämnt fall nedströms mot Gäddgölen. Likaså kommer släntlutning och material anpassas och utformas utifrån förutsättningarna på platsen och i möjligaste mån efterlikna befintligt dike. Märk väl att befintligt dike är ett resultat av mänsklig aktivitet och utgörs av upplagda stenar, massor intill dikeskanten samt ställvis tydliga tecken från sprängning.

Figur 4.5.1 Schematisk vattenhantering

Den planerade brytningen innebär att täkten bryts ut till som lägst nivå +133 m.ö.h. Pumpning kommer vid behov att ske för att hålla täktbotten fri från vatten vilket beskrivs närmare nedan. Pumpning kommer som mest att avsänka grundvatten ner till + 132,5 m.ö h.

I täktens tidiga skede kommer behovet av bortledning sannolikt att vara begränsat eftersom grundvattnet är under täktbottennivå och botten är tämligen uppsprucken och infiltrationsbenägen efter borrningen. Avsikten är dock att allt överskottsvatten som inte infiltrerar leds till en eller flera pumpgropar från vilka det pumpas till en något högre belägen damm i verksamhetsområdets norra del, se figur 4.5.1 för ungefärlig placering av damm och pumpgrop.

En pumpgrop kommer att anläggas ungefär såsom redovisas i figur 4.5.1. Gropen anläggs genom nedgrävning av betong-brunnsringar med diameter av 1 000–1 250 mm. Pumpgropen får en öppen vattenyta och blir samtidigt uttagpunkt för vatten till att försörja dammbekämpningsutrustning under krossning om behov uppstår. Uppskattningsvis åtgår maximalt 20–30 liter per minut för sådan dammbekämpning, men mer troligt är ett uttag som understiger 10 l/minut. Vattnet används för att skapa vattendimma och inte för omfattande begjutning. Pumpen kommer att förses med nivåvakt och pumpas således intermittent till sedimentationsdammen i norra delen.

När täkten drivs mot söder kommer ursprunglig grundvattenyta tids nog att sammanfalla med täktbotten och samtidigt minskar infiltrationskapaciteten i täktbottenmaterialet, den så kallade syltan, på grund av ökad packning från maskinkörning. Detta gör sammantaget att behovet av att bortleda vatten från täktbotten förväntas öka successivt under täktens livstid.

Dammen i norra delen kommer att anläggas som en kombinerad utjämnings- och sedimentationsdamm med kvävereducerande egenskaper. På så sätt undviks negativ påverkan på Gäddgölen och nedströms markavvattningsföretag.

Bortledning av grundvatten för dricksvattenförsörjning

BGS ansöker om tillstånd till bortledning av grundvatten för dricksvattenförsörjning eller annan vattenförsörjning för hushållsbehov inom fastigheten A, se reviderat yrkande.

Uttagmängden bedöms uppgå till maximalt 50 m³ per år och maximalt 1 m³ per dygn. Beräkningen har utgått från att ett normalt vattenuttag för en privatperson är drygt 100 l/dygn. Brunnen ska primärt inte användas för hushåll så som dusch/tvätt,

Byggnader

Vid infarten till täktområdet planeras enklare platskontor och personalutrymme, sannolikt i form av mobil bod, samt troligen en våg. Vid in- och utfarten kommer låsbar bom som hindrar obehörig fordonstrafik att anordnas. In- och utgående lastbilstrafik med material passerar vågen. Alternativ till permanent våg är att lastmaskinen utrustas med vågfunktion i skopan.

Ersättningsbyggnader eller andra byggnader som bedöms nödvändiga för verksamheten kan komma att uppföras och rivas under tillståndstiden.

Arbetstider

Normal arbetstid för verksamheten kommer att vara helgfria vardagar, måndag- fredag kl. 06-18. Under dessa tider kommer de mest bulleralstrande arbetsmomenten (borrning, sprängning och skutknackning) att bedrivas. Krossning och utlastning kan ske helgfria vardagar, måndag- fredag kl. 06-22, i normalfallet dock 06-18. Vid särskilda tillfällen kan avsteg från normala arbetstider behöva ske, främst avseende utlastning.

Det kan finnas behov av utkörning av material vid andra tider än traditionell dagtid, från i princip alla täkter. Dels för oplanerade åtgärder av akut karaktär såsom vattenläckor, olyckor och halkbekämpning, dels för planerade åtgärder från exempelvis Trafikverkets och industrierna sida. För Trafikverket kan det röra sig om åtgärder på väg- eller järnvägsnät när minsta trafikstörning sker, vilket ofta är helger eller nätter. För industrier kan behovet föreligga när de behöver göra arbeten som ska störa ordinarie produktionen minimalt, återigen nätter och helger. Utlastning, som därtill inte är störande, bör inte beläggas med villkor om tidsbegränsningar. Underhåll/service och andra mindre bulleralstrande arbetsmoment kommer även att bedrivas utanför de normala arbetstiderna, förutsatt att gällande bullerkrav innehålls.

Underhåll och annan mindre bulleralstrande arbetsmoment kommer även att bedrivas utanför de normala arbetstiderna, förutsatt att gällande bullerkrav innehålls.

Transporter

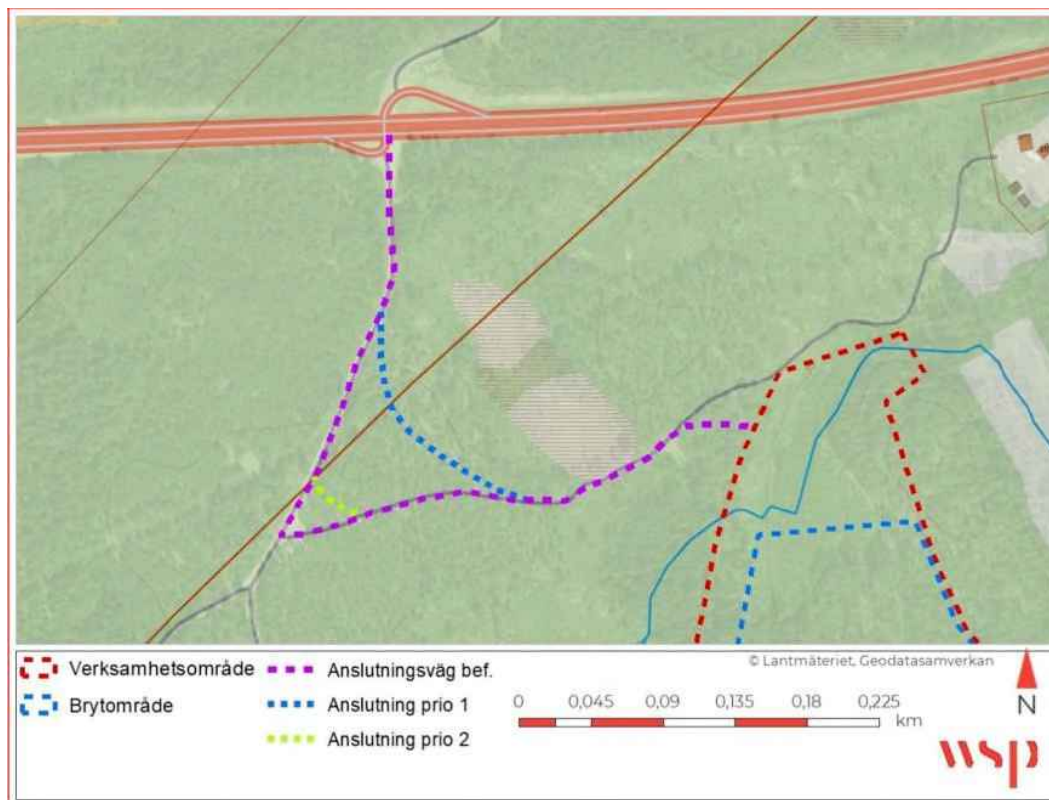
Material lastas från upplag med hjälp av hjullastare eller liknande och transporteras från området med lastbil. Antalet lastbilstransporter styrs av efterfrågan av de aktuella produkterna. Vid ett normalår beräknas in- och uttransporter av material och införda massor i genomsnitt uppgå till ca 30 stycken fordonsrörelser per arbetsdag, beräknat på 220 arbetsdagar och en genomsnittlig last av 30 ton per lastbil. Vid

maximal brytning beräknas ca 60 fordonsrörelser ske. En (1) fordonsrörelse är antingen en ut- eller inpassage. Ett lastfordon som kör in och hämtar material och därefter lämnar täkten alstrar således två fordonsrörelser.

Transporter till och från täktområdet kommer att ske via enskild väg, som anläggs i norra delen av täkten och som efter knappt 600 m ansluter till väg 40. Anslutningen till väg 40 kan ordnas med särskilda avfartsramper eller andra anordningar efter samråd med Trafikverket. Därefter transporteras materialet vidare till avsättningsområdet, huvudsakligen i Vimmerbyområdet.

In- och uttransporter (transportrörelser) av färdiga produkter och införda massor beräknas i genomsnitt uppgå till ca 30 stycken per arbetsdag beräknat på 220 arbetsdagar och en genomsnittlig last av 30 ton per lastbil med släp. Vid en årsproduktion på 200 000 ton uppgår antalet transportrörelser till 60 stycken per dag med de förutsättningar som angetts ovan.

Anslutningsväg till/från täkten är planerad att anläggas i norra änden av täkten och kan därefter antingen följa nuvarande befintlig vägsträckning som efter ca 600 m ansluter till väg 40, se figur 4.6.1 eller anläggs ny väg enligt grön eller blå prickad linje i figuren. Grön linje innebär en mjukare sväng och kan utföras inom fastighet där rådighet finnes. Effektivast och skonsammast är en dragning enligt blå eller anläggs ny väg. Effektivast och skonsammast är en dragning enligt blå linje som innebär mjukare svängar, längre avstånd från bostaden vid Grönlid samt totalt en minskad vägsträcka ut till väg 40 på ca 150 m. (580 resp 430 m). Dragning enligt blå linje kräver dock överenskommelse med markägaren till Långbrösse 1:6 och innebär totalt att ca 170 m ny skogsbilväg anläggs. Inga bostadshus passeras längs sträckan i något av de tre möjliga alternativen.

Figur 4.6.1

Avfall

Normalt uppstår mycket små mängder farligt avfall men mindre mängder av både fast och flytande farligt avfall kan uppstå, t.ex. batterier, lyskällor etc. Farligt avfall kommer att förvaras i en låsbar så kallad miljöcontainer alternativt borttransporteras vid arbetsdagens slut.

Hushållsavfall läggs i kärl som tillhandahålls av kommunen eller dess entreprenör. En mindre mängd metallskrot förväntas uppkomma i verksamheten. Det består exempelvis av kasserad krossutrustning vilket uppstår kontinuerligt genom normalt slitage. Detta förvaras i en container som sedan lämnas till återvinning.

Utvinningsavfall

Utvinningsavfall regleras enligt förordning (2013:319) om utvinningsavfall. För en anläggning som ger upphov till utvinningsavfall ska en avfallshanteringsplan finnas. Med utvinningsavfall avses avfall som har uppkommit som en direkt följd av prospektering, utvinning eller bearbetning eller som en direkt följd av lagring av utvunnet material innan bearbetning av materialet har avslutats.

Materials lag från täktverksamhet som kan utgöra utvinningsavfall är stenmjöl som sedimenterat i klarningsbassäng och inte återförs till produktionsprocessen, borrhax som inte används och avbaningsmassor som inte används vid efterbehandling eller andra anläggningsändamål.

Enligt Naturvårdsverket bör inte material som återförs till produktion och säljs vidare till kund betraktas som avfall, utan i stället som en biprodukt i produktionen. Detta förutsätter att allt material verkligen återförs till produktionen, att det kan tillföras är inte tillräckligt.

BGS kan inom den ansökta verksamheten i Vasketorp säkerställa att allt material som uppkommer inom ramen för verksamheten kommer att användas, antingen genom avsättning på marknaden eller vid efterbehandling av tälkten. För en sådan fortsatt användning fordras ingen ytterligare bearbetning än sådan som är normal i industriell praxis. Fraktionerna och materialet produceras som en integrerad del av produktionsprocessen, t.ex. vid vattenverksamheten (sediment i sedimentationsdamarna) eller markförberedande åtgärder (avbaningsmassor). Innehållet i materialet leder heller inte till allmänt negativa följder för miljön eller människors hälsa då sedimenten och avbaningsmassorna inte är förorenade.

Det finmaterial som ansamlas som slam i eventuella sedimentationsbassänger kommer att återföras till produktionen. Överflödigt borrhax kommer att läggas på salvan. Avbaningsmassor kommer att försäljas alternativt användas för anläggningsändamål inom täktområdet. Bolaget anser därför att anläggningen inte omfattas av begreppet avfallsanläggning enligt 5 § utvinningsförordningen, och skyldighet att utforma en avfallshanteringsplan föreligger därför inte.

Efterbehandling

Efterbehandling av tälkten innebär att bodar, maskiner och andra anläggningsdelar från täktverksamheten tas bort. Infartsvägen lämnas kvar för att kunna användas vid framtida skogsbruk och dylikt.

Inom brytområdet kommer i huvudsak avbaningsmassor att användas för att möjliggöra återetablering av skog. Även externa massor som tagits emot under tälkens drift kan bli aktuella att använda för skogsetablering och modulering av landskapet. Detta är beskrivet som en delverksamhet i ansökans huvudinlägga. Om överskott av massor föreligger kan exempelvis slänter tillskapas som ansluter mot brytfronten inom delar av området. Om den i ansökan föreslagna kontrollen av våtmarksområdet öster om ansökt täkt visar att en dränerande effekt har uppstått kan massor läggas upp i en tätande motfyllning.

Vid högre och brantare partier ordnas med rensning av den anslutande ursprungliga bergövertytan för att uppmärksamma på branten, en skyddskant. Det befintliga diket som enligt ansökta områden hamnar inom verksamhetsområdet läggs igen under verksamhetstiden men inte mer permanent än att det kan återställas vid efterbehandlingen.

Som minst kommer en kant med någon meters höjd att föreligga mellan omgivande mark och täktbotten. Det är inte planerat att skapa någon vattenspegel med hjälp av brytområdets nedsänkta nivå i förhållande till omgivande mark utan någon slags "utlopp" kommer att ordnas för att inte vatten ska bli stående i brytområdet. På detta sätt kommer vatten som hamnar i täktområdet via nederbörd, ytavrinning från omgivande mark eller eventuellt framträngande grundvatten att avrinna mot Gäddgölen med självfall. Det kan vid behov även anordnas ytliga anvisningar på/i täktbotten för att erhålla avrinning med självfall norrut.

Detaljerna i gestaltningen och markanvändningen redovisas i efterbehandlingsplanen, se ritning M2 i bilaga A1, och ska i detta skede ses som ett förslag som kan komma att revideras i samråd med tillsynsmyndigheten i god tid innan tillståndet löper ut. I en del av tükten kan bergväggar lämnas för att gynna bl a fågellivet. Detta är schematiskt markerat på efterbehandlingsplanen.

Den östra delen av sökt verksamhetsområde kommer vara utbruten till full utsträckning inom ca 6–8 år från det att täktverksamheten påbörjas. Vid denna tidpunkt i återstår omkring två tredjedelar av sökt volym samt sökt tillståndstid. BGS bedömer att det kommer finnas åtminstone 3–5 år att övervaka och registrera opåverkade förhållanden vid intilliggande våtmark öster om tükten. Detta sker med hjälp av grundvattenrör som placeras mellan täkt och våtmark samt i våtmarken redan i ett etableringsskede. Vid den tidpunkt tükten är färdigbruten i den aktuella delen kommer skyddsåtgärder mot dränering genomföras. Vid behov kan tillfälliga skyddsåtgärder vidtas i form av tillföring av vatten från pumpgroppen i tükten. Fram till dessa att hela tükten är utbruten och efterbehandling ska påbörjas kommer BGS ha observerat och följt upp eventuell påverkan på närliggande våtmark. Likaså kommer utförda åtgärder ha utvärderats och vid behov förstärkts.

Kontroll

I enlighet med förslag till villkor, avser bolaget att inom tre månader från det att beslut om tillstånd vunnit laga kraft, ta fram förslag till ett kontrollprogram för verksamheten. Kontrollprogrammet tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten.

Egenkontroll av verksamheten är ett generellt lagkrav för den som bedriver tillståndspliktig verksamhet enligt miljöbalken. Egenkontroll innebär att löpande planera och kontrollera verksamheten, t.ex. genom undersökningar eller provtagningar, för att kontrollera att villkoren i tillståndet efterlevs. Egenkontrollen görs också för att kontrollera vilken påverkan verksamheten har på omgivningen och för att kunna motverka eller förebygga sådan eventuell påverkan.

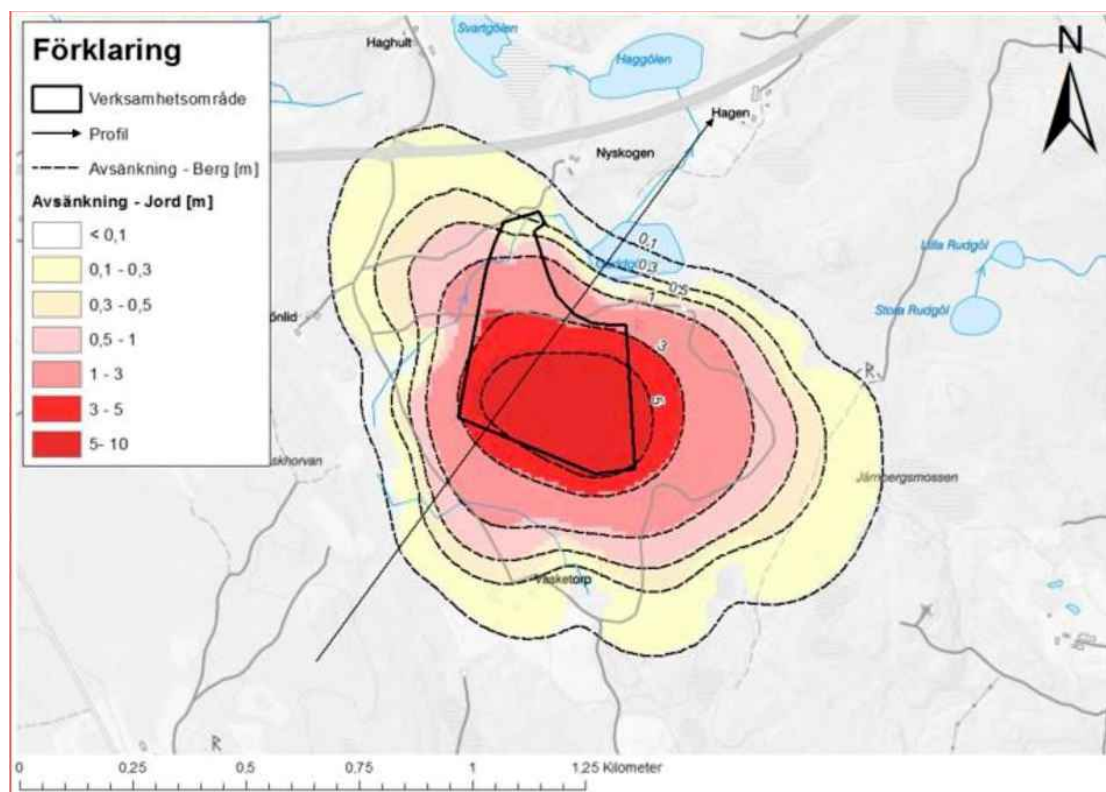
Miljökonsekvensbeskrivning

Inverkan på grundvattennivåer

I den hydrogeologiska utredningen antas att hela det ansökta brytområdet bryts ut till fullt djup och effekterna bedöms därefter. Skulle mindre volymer brytas ut är påverkan mindre än vad som beskrivs.

Inom och i närhet av influensområde för grundvatten har nedanstående objekt identifierats:

- Två sumpskogar ca 500 m sydost och nordost om planerat verksamhetsområde, det förekommer även flera mindre torvområden som inte är utpekade.
- Grundvattenberoende ekosystem i form av ett våtmarksområde/sumpskog ca 25 m öster om verksamhetsområdet. Området är markerat som våtområde på den topografiska kartan men inte särskilt utpekad av någon myndighet.
- Det finns inga vattenskyddsområden i tätens närhet. Det närmaste vattenskyddsområdet ligger ca 9 km väst om den planerade tätten.
- Det finns ingen utpekad grundvattenförekomst (enligt VISS) i närheten av verksamhetsområdet.
- Enligt SGU ligger ett grundvattenmagasin ca 1,5 km nordost om ansökt verksamhetsområde.
- Kring den planerade tätten förekommer två dikningsföretag varav endast Alstaf har vattendrag/diken som kan komma att påverkas av tätens vattenavledning.

Figur 7.1.1. Beräknat påverkansområde för grundvatten i både jord och berg.

Brunnar

Det förekommer inga kända grävda brunnar inom influensområde för ytligt grundvatten. Det bedöms således inte föreligga någon risk för skada på grävda brunnar som följd av sökt täktverksamhet. Det förekommer en borrhälsbrunn inom influensområde för djupt grundvatten. Detta är dock på täktfastigheten (A) med vilken Bolaget har ett nyttjanderättsavtal. Närmaste brunnar i övrigt återfinns ca 50 meter utanför påverkansområdet.

Naturvärden

Våtmarken/sumpskogen strax öster om verksamhetsområdet riskerar att påverkas vid fullt utbruten täkt vilket beskrivits och kommenterats närmare i den hydrologiska utredningen. Som kontroll är det lämpligt att installera grundvattentrör mellan ansökt täkt och våtmarken. Detta bör göras så snart som möjligt efter meddelat tillstånd så att en (av tükten) opåverkad situation kan övervakas under flera år innan brytfronten kommer så pass nära att någon slags dräneringseffekt kan uppstå.

Samlad bedömning

Påverkan på grundvattenförhållanden förutses bli begränsad och sker huvudsakligen inom fastigheten A (täktfastigheten). Den påverkan som presenteras i den hydrologiska utredningen avser ett förhållande i tükstens slutskede och under för-utsättning att hela den ansökta volymen bryts ut, alltså ett så kallat ”worst case”.

Risk för viss påverkan på det grundvattenberoende naturvärdet, i form av våtmarken öster om täkten, kan inte uteslutas men med ovan beskrivna kontroll samt skyddsåtgärder kan påverkan elimineras.

Inom påverkansområdet har inga närboendes brunnar identifierats som skulle kunna skadas av de förändrade grundvattenförhållandena.

Närliggande utpekade grundvattenmagasin återfinns på sådant avstånd att ingen potentiell påverkan bedöms föreligga. Den lokala vattenbalansen påverkas blygsamt och inte i den omfattning att någon negativ effekt kan förväntas på omgivningen. Bolaget väljer trots liten bedömd påverkan att söka tillstånd för vattenverksamhet (MB 11 kap), främst på grund av identifierad risk för påverkan på våtmark/sumpskog strax öster om brytområdet.

Utsläpp till mark och vatten

Naturliga ytvatten

Gäddgölen kommer få ett aningen ökat tillflöde på grund av avskogningen som sker innan bergtäkten bryts. Motsvarande ökning hade även skett vid avverkning av skogsområden och har ingen koppling till själva brytningen av berget eller grundvattnet. Det finns således ingen risk att Gäddgölens tillflöden skulle minska.

Anläggs dimensionerad och korrekt utformad damm kan utgående vatten från verksamheten renas och fördröjas till den grad att Gäddgölen och nedströms anläggningar inte påverkas, varken med hänsyn till kvalitet eller kvantitet. Vattenprovtagning kommer, åtminstone inledningsvis, att ske vid inloppet och utloppet av reningsdamm samt vid utloppet av Gäddgölen. På detta sätt erhålls fullgod kontroll. Om så visar sig nödvändigt kan justering av dammen ske.

Markavvattningsföretag

Den beräknade flödesökningen är begränsad och bedöms inte kunna medföra någon skada. Målet med ett markavvattningsföretag är att göra mark som annars hade varit för sank användbar eller för att marken ska torka upp snabbare på våren inför odlingsäsongen. Skada på anläggningen (diken, trummor, täckdikning) kan ske vid mycket höga flöden som trots täckdikningen både kan medföra erosion och försena odlingsäsongen. Anläggningarna i dikningsföretag är byggda för att klara högflöden. Därmed kan den ökning på 9 % som beräknats i hydrogeologisk utredning ses som försumbart i jämförelse med normala högflöden. En mindre ökning när nivåerna är låga bedöms varken medföra problem eller skada.

Kväve

Verksamheten medför att ytvatten inom verksamhetsområdet kan komma att innehålla förhöjda halter av främst kväve. Kvävet kommer från små rester av odetonerat sprängmedel som alltid uppkommer vid sprängningar i täkter. Kvävet kan påverka vattenkvaliteten i slutrecipienten (Kalmarsund) negativt genom övergödningseffekter. Kväve i sötvattenssystem, som föreligger i recipienter på väg mot Kalmarsund, är inte lika skadligt eftersom det inte är begränsande faktor för organisk tillväxt. Halten kväve i utgående vatten är direkt relaterat till mängden sprängmedel som används i bergtäkten, dess storlek (area) och den reningsgrad som uppnås i reningsdammar. Med en brytning av ca 100 000 ton berg per år kan förväntade kvävemängder beräknas. Studier visar att läckaget från sprängt berg varierar mellan 0,3 – 2,7 g Tot-N per ton berg. Utefter ett medelflöde från bergtäkten på upp emot 5,8 l/s skulle det motsvara mellan 0,2 och 1,5 mg/l.

För att sätta utsläppsmängderna i ett sammanhang som kan vara enkelt att förhålla sig till kan nämnas att storleken på kväveutsläpp för en bergtäkt är likvärdigt med motsvarande areal åkermark.

Eftersom utgående vatten renas i sedimentationsdamm, och dels under den långa passagen i vattendrag och sjöar, däribland Yxern, kommer kvävet som släpps ut att reduceras allteftersom. Detta sker genom upptag i växtlighet och genom att en del kväve omvandlas till kvävgas (N₂) via de mikroorganismer som naturligt driver kvävet kretslopp. Processen sker naturligt i alla vattendrag och är temperaturberoende, störst reduktion erhålls under varmare årstider. Hur mycket kväve med ursprung från Vasketorptäkten som slutligen når Kalmarsund är svårberäknat, dock försvinnande lite.

Två gånger per år sedan 1996 har provtagning skett i Gröppleåns utlopp till Yxern. En av parametrarna som mätts är totalkväve. Medelvärdet från denna mätserie är 1,1 mg/l, en halt som alltså är rimlig att förvänta sig även i vatten som avleds från planerad täkt Vasketorp.

Föroreningar

När tillrinnande yt- och grundvatten inom brytningsområdet leds bort genom pumpning skapas en gradient vilken innebär att grundvatten dras in mot det planerade brytningsområdet. Detta förhållande gäller då täktbotten är under grundvattennivån. Risken för att föroreningar från verksamheten sprids in i grundvattnet via sprickor är därmed i stort sett obefintlig. Eventuellt spill kommer istället att följa med ytligt avrinnande vatten mot pumpgropen. Om det når recipienten kan vattenkvaliteten påverkas negativt och skada såväl växt- och djurlivet i vattnet som fåglar och djur som uppehåller sig vid och intill.

Det finmaterial som finns naturligt i t.ex. avbaningsmassor och det som finns i materialet som produceras i täktverksamheten kan vid utsläpp i vatten, utan ytterligare skyddsåtgärd, ge en negativ påverkan på bland annat fisk i form av t.ex. grumling vilket i sin tur kan leda till försämrad funktion på gälar och sedimentering på fiskrom.

Miljö kvalitetsnormer

De förväntade halterna av kväve är låga i utgående täktvatten. Därtill kommer reduktion av kväve och sedimentation av partiklar ske dels i anslutning till täktens dammsystem, dels under den 6 km långa sträckan innan vattnet når Gröppleån som är närmaste klassificerade ytvattenförekomst. I VISS baseras bedömningen av parametern näringsämnen på totalhalten fosfor medan kväve inte nämns. Detta tolkas som att normala förutsättningar för vattendrag råder dvs fosfor är begränsande för oönskad tillväxt (övergödning) i vattendraget. Gröppleån bedöms därför inte påverkas negativt av det lilla bidraget i form av kväve som täktverksamheten kan medföra.

Gröppleån har klassificerats med otillfredsställande ekologisk status utifrån status för fisk, klassningen bedöms mycket osäker. Klassificering för parametern näringsämnen, vilket är en del av fysiska/kemiska faktorer för bedömning av ekologisk status, är däremot god. Klassningen baseras som nämnts ovan på totalhalten fosfor. Planerad verksamhet bedöms inte tillföra någon fosfor vilket således inte kommer att påverka denna parameter i negativ riktning.

Samlad bedömning

Sammanfattningsvis kan konstateras att vatten från Gäddgölen rinner i ett oklassat vattendrag i omkring 5 km innan det ansluter till ett ”övrigt vatten”. Inom denna sträckning passeras bl.a. ett par mindre gölar och något våtmarksområde. Efter ytterligare ca 1 km flödessträcka i ”övrigt vatten” ansluter vattnet till Gröppleån. De MKN, påverkanskällor, miljöproblem och riskbedömningar som anges för Gröppleån i VISS bedöms inte påverkas på något märkbart sätt.

Nedströms markavvattningsföretag bedöms inte lida skada av ansökt verksamhet så länge avlett vatten begränsas genom exempelvis pumpkapacitet. Varken vattenkvalitet eller kvantitet till Gäddgölen bedöms påverkas i någon större utsträckning om den i ansökan redovisade sedimentations- och utjämningsdammen anläggs.

De beräkningar avseende övergödande ämnen som utförts visar på att verksamheten inte kommer att ha någon betydande negativ påverkan på nedströms belägna vattendrag, sjöar och Kalmarsund. Ansökt verksamhet bedöms därför inte påverka uppfyllandet av miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Utsläpp till luft

Påverkan och konsekvenser

Den ansökta verksamheten kommer att påverka luften genom avgasutsläpp från den mobila maskinparken, interna transportarbeten inom verksamhetsområdet och genom trafik till och från området.

De skadliga föroreningarna från fordon och maskinparken består huvudsakligen av koldioxid (CO₂), kväveoxider (NO_x), kolväten (THC), partiklar (PM₁₀), kolmonoxid (CO) och svaveloxider (SO_x).

Konsekvenserna av utsläppen är bl.a. att kolväten i samverkan med kväveoxider i atmosfären bildar marknära ozon, som kan ge skador på skog och gröda. Många kolväten är också skadliga för människors hälsa. Kväveoxider och svavel bidrar till försurningen av mark, skog och akvatiska ekosystem. Kväveoxiderna har också en gödslingsseffekt på skog och mark. Den ökande halten av koldioxid bidrar därutöver till att förstärka den naturliga växthuseffekten.

Luften påverkas även av damning från arbets- och transporttytor samt upplag under torrperioder. Dammkällor är framför allt krossanläggningar, siktar och transporter. Damning inom tälkten kommer främst att vara ett arbetsmiljöproblem och arbetsmiljölagstiftningen kommer att vara en begränsande faktor avseende damm och stoft från materialbearbetning.

Det något grövre dammet kommer att orsaka neddamning av mark och vegetation inom maximalt någon eller några hundra meter från tälkten enligt resultat i en rapport från MinBaS II. Den förhärskande vindriktningen i regionen är enligt uppgifter från SMHI sydvästlig. Från tälkten sett finns bostadshus vid Hagen samt betesmark i denna riktning men på ett avstånd som bedöms tillräckligt för att damningen inte ska medföra olägenhet för djurs eller människors hälsa. I samrådsskedet har det framförts oro för att Frödinge kyrka skulle riskera dammpåslag från tälkten. Kyrkan ligger förvisso i förhärskande vindriktning från tälkten men avståndet till kyrkan är 2,5 km och det bedöms således inte föreligga risk för påverkan. Denna bedömning styrks av faktiska observationer vid Bolagets övriga tälkter.

Skyddsåtgärder och alternativa lösningar

Bolaget kommer att ha en väl underhållen maskinpark som fortlöpande förbättras och moderniseras. När maskinparken uppdateras beaktar Bolaget kravet om att bästa möjliga teknik ska användas, vilket bidrar till att begränsa utsläppen av avgaser. Målsättningen är att använda biodiesel (HVO) istället för konventionell diesel,

och redan idag körs alla Bolagets maskiner (även mobila krossverk osv) på biodiesel. Tillgången till HVO är dock inte lika stabil som för konventionell diesel så vid framtida leveransproblem kan konventionell diesel MK1 bli tvungen att användas.

Damning inom täktområdet kommer att vid behov bekämpas med vattning av relevanta processteg, exempelvis krossningen. Detta kan ske genom dysor som finfördelar vatten i materialflödet. Borrigen är normalt kapslad vilket ger positiv effekt på både damm- och bullerspridning. Damning från transporter kan bekämpas med saltning av interna körstråk likväl som anslutningsvägen ut till väg 40.

Miljö kvalitetsnormer

Under 2015 genomfördes mätning av partiklar i så kallad urban bakgrundsmiljö i Västervik som närmaste plats till Vimmerbyområdet. Den uppmätta medelhalten av PM10 blev $10 \mu\text{g}/\text{m}^3$. MKN för PM10 som årsmedelvärde är $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ vilket alltså innehölls med marginal.

2014 uppmättes NO₂ i Kalmar (urban bakgrund) som närmaste plats till Vimmerby. Medelvärdet blev $9,6 \mu\text{g}/\text{m}^3$. MKN anger att dygnsmedelvärdet $60 \mu\text{g}/\text{m}^3$ inte får överskridas mer än sju dygn per kalenderår.

Den planerade verksamheten medför genom arbetsmaskiner och transporter utsläpp som berör miljö kvalitetsnormerna för kvävedioxid, kolmonoxid och partiklar och i viss mån även normerna för svaveldioxid. Verksamheten bedöms inte medverka till att miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft överskrids. Tillskotten av avgasutsläpp från ansökt verksamhet bedöms i sammanhanget vara så små att miljö kvalitetsnormsaspekten inte är aktuell. Bedömningen har gjorts med utgångspunkt från det ringa antalet transporter i området relaterat till trafiksituation vid ett nollalternativ samt utifrån verksamhetens lokalisering och den därmed sammanhängande luftkvaliteten.

Samlad bedömning

Den planerade verksamhetens bidrag till luftföroreningar bedöms i sammanhanget som mycket liten. I föreliggande fall, med vidtagna skyddsåtgärder, och med verksamhet utanför tätbebyggt område ses inga risker att djur, växter eller kulturvärden på lokal nivå skulle ta skada. Verksamhetens luftutsläpp bedöms inte heller påverka människors hälsa på lokal nivå.

Med tanke på att Västervik och Kalmar är något större tätorter än Vimmerby samtidigt som den regionala situationen med långväga belastning m.m. är likvärdig i sydostregionen görs bedömningen att ansökt verksamhet inte kommer medföra negativa konsekvenser för miljö kvalitetsnormerna för luft. I praktiken sker en viss lokal

förskjutning av utsläpp från Bolagets tidigare täkter i Alsta och Norrhult till Vasketorp eftersom Vasketorp till stor del ersätter dessa. Påverkan av damningen från verksamheten bedöms inte medföra olägenheter för människors hälsa, miljö eller privat egendom.

Transporter

Påverkan och konsekvenser

Transporter till och från täktområdet kommer att gå via delvis nyanlagd in- och utfartsväg som ansluter till väg 40 efter knappt 600 m vägsträcka från tükten. Materialet transporteras vidare åt öster eller väster på riksväg 40, sannolikt kommer merparten av transportererna ske åt väster mot Vimmerby.

Den tunga trafiken kan innebära en viss olycksrisk och kan därutöver upplevas som störande med avseende på buller och damning. Lokaliseringen av Vasketorp är bra sett ur dessa aspekter, då inga bostäder finns längs den interna transportvägen och fram till Rv 40. Korsningen mellan täktvägen och Rv 40 är inte planskild men är utformad som så kallad Spansk sväng vilket gör att vänstersvängande fordon på Rv 40 inte behöver stanna upp vid möte och därmed orsaka köbildning.

Vid ett normalår beräknas in- och uttransporter av material och införda massor i genomsnitt uppgå till ca 30 stycken fordonsrörelser per arbetsdag, beräknat på 220 arbetsdagar och en genomsnittlig last av 30 ton per lastbil. Vid maximal brytning beräknas ca 60 fordonsrörelser ske. En (1) fordonsrörelse är antingen en ut- eller inpassage. Ett lastfordon som kör in och hämtar material och därefter lämnar tükten alstrar således två fordonsrörelser.

När transporter sker mellan tükten och Rv 40 är det att betrakta som en följdverksamhet och detta påverkar vilka bullerriktvärden som gäller.

Trafikmätningen för Rv 40 som utfördes av Trafikverket år 2019 redovisar 520 passager av tunga fordon. Ansökt verksamhet alstrar som medelvärde 30 tunga fordonsrörelser och som maxvärde 60 fordonsrörelser per dygn. Även konservativt beräknat, maximal produktion i kombination med att samtliga fordon anländer och avgår mot samma destination, utgör inte tükten andel mer än omkring 10 % av det totala antalet tunga transporter på Rv 40 ($60/(60+520)$). Det totala antalet fordon (lätta samt tunga) på Rv 40 är omkring 4 000 fordon per dygn.

Samlad bedömning

Lokalt nära den planerade tüktenverksamheten och fram till riksväg 40 kommer den tunga trafiken att öka i stor omfattning vid planerad verksamhet. Denna trafik betraktas som en sk. följdverksamhet till tükten. Transporterna leds via anslutningsväg

där inga bostäder finns längs med vägen. Transportavstånden från den planerade tåkten till väg 40 är omkring 600 m. Ute på riksväg 40 är andelen tunga transporter från tåkten omkring 10 % vid ett ”worst case”. Detta är enligt praxis inte att betrakta som följdverksamhet. Olycksrisken bedöms sammanfattningsvis inte öka till en oacceptabel nivå och samma bedömning gäller för störningspåverkan.

Buller

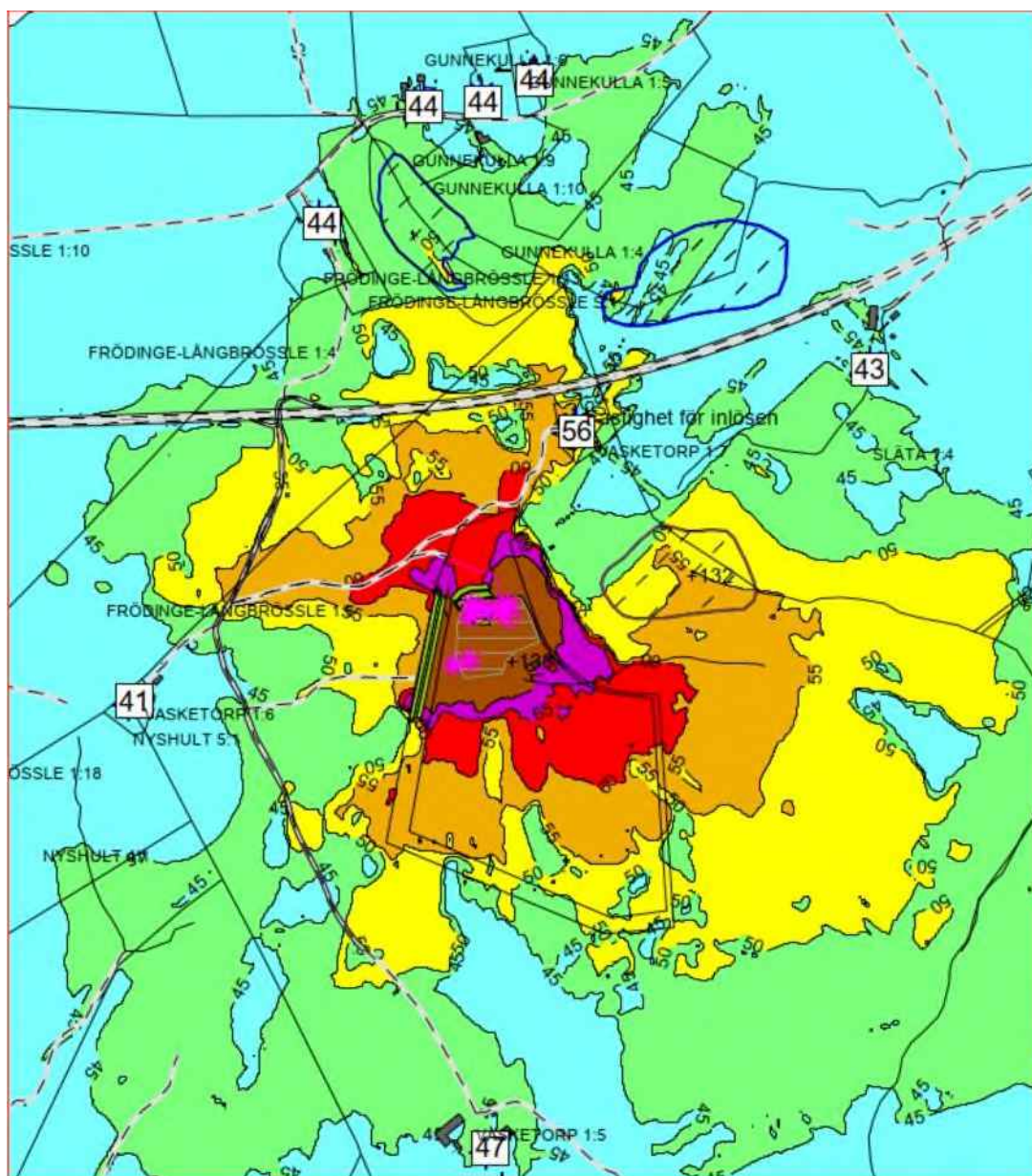
Följande moment i den planerande bergbrytningen har generellt stor bullerpåverkan:

- Borrning
- Krossning och sortering
- Skutknackning
- Maskinkörning (grävmaskin, hjullastare, lastbil)

Utöver ovan nämnda bullerkällor bidrar sprängning till ett mycket kortvarigt buller varför det inte är medräknat. Bolaget har låtit WSP Sverige AB utföra en bullerutredning av den planerade verksamheten, bilaga B3. Utredningen bygger på utförda bullermätningar där man mätt upp de ljudnivåer varje arbetsmaskin som ingår i maskinparken alstrar samt beräkningar som utförts i enlighet med den Nordiska beräkningsmodellen för beräkning av externt industribuller (DAL 32). I beräkningarna har krossar, sikt lagts in med 100 % drift. Borren på 80 % drift, samt skutknack på 40% och hjullastare på 50 % drift. Detta för att efterlikna den tid respektive maskin är i drift. Lastbilar har lagts in som max 10 st per timme vid full drift.

Beräkningar av buller från verksamheten har delats in i tre olika beräkningsfall utifrån hur långt brytningen fortskridit. Beräkningsfallen är därutöver beräknade för tre olika driftsfall, bland annat full drift under dagtid, ”värsta fallet”. Se figur 7.5.1 för exempel.

- I beräkningsfall 1- ”Inledande skede” sker brytning i den nordvästra delen av det planerade brytområdet. Borriggen är placerad på befintlig marknivå medan övrig maskinpark är placerad på täktbotten.
- I beräkningsfall 2- ”Framtid Väst” sker brytning i den västra delen av det planerade brytområdet. Borriggen är placerad på befintlig marknivå medan övrig maskinpark är placerad på täktbotten.
- I beräkningsfall 3- ”Framtid Öst” sker brytning i den östra delen av planerat brytområde. Borriggen är placerad på befintlig marknivå medan övrig maskinpark är placerad på täktbotten.

Figur 7.5.1 Figur från bullerutredningen som visar beräkningsfall "Tidigt skede" med driftsfall "Full drift". Siffervärden i vita rutor anger beräknad ekvivalent ljudnivå vid respektive immissionspunkt (bostad). Bullerkällor markerade med rosa punkter och nödvändiga bullervallar i norra samt nordvästra delen markerade med gröna linjer.

Impuls ljud

Impuls ljud kan beskrivas som tydligt hörbara och ofta återkommande impuls ljud eller klart urskiljbara nivåförändringar. Inverkande faktorer för om impuls ljud kan förväntas att uppstå vid mottagarpunkt är avstånd mellan ljudkälla och mottagare,

övrigt ljud i området, skutknackens placering i förhållande till brytkanter eller upplagshögar som skärmar bullerspridningen. Av de bullerkällor som finns vid en bergtäkt så är det skutknackaren som på nära avstånd utan övriga bullerkällor avger impulslyd. Även om ljudet i maskinens direkta närhet innehåller impulser är det inte säkert att ljudet har samma karaktär vid bostaden då hörbarheten hos impulserna bestäms av övrigt bakgrundsbuller vid immissionspunkten samt av övriga maskiner inom täktområdet. Utredningar har visat att det redan vid 300 meters avstånd knappast föreligger någon risk för impulslyd. I detta fall är avståndet mellan närmsta bostadsfastighet åt nordöst och norr där skärmningen från brytväggar saknas är avståndet över 500 meter från brytområdets gräns. För bostäder åt söder och väster blir skutknackens ljud skärmat av brytväggarna. WSP bedömer därför att det inte föreligger risk för impulsartat ljud.

Skyddsåtgärder och alternativa lösningar

Beräkningar utan skyddsåtgärder visar att naturvårdsverkets riktlinjer överskrids. Det är därför nödvändigt med skyddsåtgärder. En faktor som redan ingår i beräkningarna är att borrhjulen är bullerdämpad, detta är ett medvetet val från Bolaget och används redan i flera andra av täkterna inom koncernen. Det kan också nämnas att bullerberäkningen antar många konservativa ingångsvärden såsom ständig medvind från bullerkällan till alla mottagare samt att vegetation helt saknas. Eftersom verksamhet bedrivs både dag- och kvällstid med olika drift, samt över ett stort avstånd i sydvästlig riktning krävs olika bullerskyddsåtgärder för olika driftsfall. Typiskt utgörs föreslagna bullerskydd av bullervallar av upplagsmaterial eller avbaning som sträcker sig omkring 5 meter ovan befintlig marknivå. Åtgärderna redovisas i bilagor till bullerutredningen även i de scenarion där de inte är nödvändiga eftersom exempelvis ett upplag eller en bullerskyddsvall finns på samma plats även om maskinerna inte är aktiva.

Med redovisade skyddsåtgärder enligt bullerutredningen beräknas samtliga bostäder förutom Vasketorp 1:7 erhålla bullernivåer som uppfyller naturvårdsverkets riktlinjer i samtliga beräknings- och driftsfall (för Vasketorp 1:7 finns förberett avtal om inlösen). Exempel på beräkningarna, presenterade som karta med olika färger för olika dB-intervall, redovisas i figur 7.5.1.

Vid kommande kontrollmätningar bör en bedömning göras om impulslyd förekommer vid bostäder.

Samlad bedömning

För närliggande bostadshus kommer buller från verksamheten högst troligt att bli ett nytt inslag som kan urskiljas som en ny bullerkälla. Störst påverkan erhålls mot norr på grund av topografin och Gäddgölens öppna vattenyta. Det innebär dock inte att

Ljudnivåerna kommer att överskrida naturvårdsverkets riktlinjer, vilka överensstämmer med vad Bolaget föreslagit som villkor för verksamheten. För att med säkerhet innehålla föreslaget villkor kommer de skyddsåtgärder som föreslås i bullerutredningen, skärmning med vallar eller liknande, att genomföras. Resultatet redovisas på tre olika placeringar, med olika maskiner i drift. Drift med samtliga maskiner i drift, ett så kallat värsta fall, klarar riktvärden under förutsättning att bullerskyddsåtgärder vidtas. Med de i rapporten föreslagna bullerskyddsåtgärderna kan ljudnivåer, i enlighet med föreslagna villkor och Naturvårdsverkets rapport 6538 innehållas.

Vibrationer och luftstöt våg

En riskanalys har genomförts av WSP Sverige AB inför den förra ansökan samt uppdaterats 2022 med nu aktuella gränser mm. Där redovisas beräkningar för vilka vibrationsnivåer (svängningshastigheter) som förväntas uppstå utifrån en typisk sprängning och rådande avstånd till riskobjekt. Med riskobjekt menas byggnader och andra konstruktioner som kan påverkas negativt av vibrationer. Olika berggrund och naturgivna förutsättningar gör att olika faktorer för beräkningarna kan gälla i olika riktningar från tåkten. Mot syd/sydost har en faktor som ger större spridning av vibrationerna använts än den som gäller i riktning mot väst, norr och öst.

Verksamheten bedöms kunna bedrivas utan att överskrida de begränsningsvärden vilka är praxis vid täktverksamhet och som ligger på 4 mm/s (komfortvärde). Närmast belägna bostäder, med undantag för närliggande fritidshuset som kan lösas in, ligger omkring 350–380 m från verksamhetsområdet. Tekniska skadevärdet för riskobjekt, som är högre än komfortvärdet, bedöms således inte heller riskera att uppnås.

Tabell 7.6.1 *Beräknade vibrationer vid specifik laddning 50 kg på olika avstånd. K-faktor 1600 (syd/sydost).*

Beräknad högsta svängningshastighet, peak mm/s				
Specifik laddning	300 m	500 m	700 m	1000 m
50 kg	2,7	1,1	0,6	0,4

Tabell 7.6.2 *Beräknade vibrationer vid specifik laddning 50 kg på olika avstånd K-faktor 1100 (väst, norr, öst)*

Beräknad högsta svängningshastighet, peak mm/s				
Specifik laddning	300 m	500 m	700 m	1000 m
50 kg	1,9	0,8	0,4	0,2

Med en typsalva enligt tabell 7.6.1 och 7.6.2 kommer riktvärdet för maximal tillåten svängningshastighet enligt SS 460 48 66 således att kunna innehållas för samtliga närliggande bostäder och övriga riskobjekt.

Luftstöt vågor från sprängningar kan orsaka störningar för närboende t.ex. genom att fönsterrutor skallrar. Som regel uppfattas luftstöt vågor på 100 Pa (frifält) som påtagligt störande samtidigt som risk för skador på byggnader bedöms uppkomma först vid omkring 500 Pa. Som jämförelse kan nämnas att en storm kan ge upphov till luftstöt vågor motsvarande 40-60 Pa och att ett åskväder kan ge upphov till luftstöt vågor motsvarande 100-200 Pa.

I den utförda riskanalysen, bilaga B4 till ansökan, redovisas beräknade luftstöt värden för bergtäkt Vasketorp. Med en typsalva med en samverkande laddning på 50 kg beräknas lufttrycket på 100 meter kunna uppgå till ca 120 Pa (frifältstryck). Luftstöt svågans energi och påverkan avtar med avståndet och vid de avstånd som bostäder återfinns på bedöms föreslagna villkorsvärden, tillika praxis vid bergtäkt verksamhet, uppfyllas med god marginal.

Skyddsåtgärder och alternativa lösningar

Samtliga sprängningar kommer att dokumenteras i en sprängjournal. Här kommer att anges bl.a. datum och klockslag för sprängsalvan, laddningsmängder, antal hål samt försättning, hålavstånd och håldjup. Sprängjournalerna kan sedan användas för att planera och förbättra kommande sprängningar för att på så vis minska vibrationer om behov uppstår. Detta kan bl.a. åstadkommas genom lägre pallhöjd eller flera delladdningar, vilket dock medför en ökning av antal sprängningstillfällen. Överdriven försiktighet vid laddningen kan dock få till följd att sprängsalvorna går trögt, eller att de bara delvis kastar ut, vilket i sin tur kan medföra högre vibrationsnivåer.

Sprängningsarbetena kommer att planeras och anpassas för att luftstöt svågen ska bli så liten som möjligt. Bland annat kommer följande åtgärder att ske:

- Inför varje sprängning kommer en noggrann sprängplan att tas fram. Detta gör t.ex. att mängden sprängmedel överensstämmer med behovet.
- Kontroll av att borrningen sker i enlighet med planen.
- I utsatta lägen kan den samverkande laddningen minskas genom t.ex. lägre pallhöjd eller däcksprängning där upptändning inom varje borrhål sker med intervall.
- Varje borrhål kommer att förladdas med lämpligt material för att ge maximal inneslutning av sprängmedlet.

- Temperaturinversion, som påverkar utbredningen av luftstötsvågen positivt, är vanligast tidigt på morgonen och på kvällar varvid sprängning under dessa tider kommer att undvikas.
- Information inför varje sprängningstillfälle kommer att kunna delges närboende som önskar så via sms samt genom anslag vid infarten.
- Personal placeras ut på post vid vägar som avlysning inför sprängning.
- Genom att avge ljudsignal före sprängning kan det obehagliga överraskningsmomentet minimeras.

Samlad bedömning

Avseende vibrationer och luftstötvåg bedöms att den planerade verksamheten kan bedrivas utan överskridande av de nivåer vilka förslagit som villkor. Föreslagna nivåer är komfortvärden. Risken för skador på byggnader ligger på högre nivåer och dessa kommer därför inte heller att uppstå.

Naturmiljö

Naturvärden

Den planerade verksamheten kommer att medföra ett ianspråktagande av ett område som hittills använts som skogsmark. Under 2021 utfördes en slutavverkning inom det ansökta verksamhetsområdet vilket påverkar biotopen i grunden. Omgivande mark består av barrskog, mestadels produktionsskog.

Det planerade verksamhetsområdet kommer successivt att avverkas på eventuellt kvarstående träd och därefter avbanas varvid dess naturmiljö kommer att försvinna. Vid naturvärdesinventeringen från 2018 bedömdes ett ytobjekt längs Gäddgölens strand inneha påtagligt naturvärde.

Vid naturvärdesinventeringen från 2021 identifierades samma naturvärdesobjekt längs med Gäddgölens strand (naturvärdesobjekt 1). Även en sumpskog ca 25 meter öster om det ansökta verksamhetsområdet (naturvärdesobjekt 2) bedömdes inneha påtagligt naturvärde. Ett fuktigt skogsmarksparti (naturvärdesobjekt 3) mitt i avverkningen inom ansökt verksamhetsområde bedömdes inneha visst naturvärde.

Vid exploatering enligt ansökan kommer naturvärdesobjekt 3 att försvinna. Naturvärdesobjekt 3 bedömdes ha *visst naturvärde*, som är den lägsta klassen på skalan, klass 4. Dess naturtyp, fuktig och till viss del översvämmad skogsmark, är inte någon hotad naturtyp varken lokalt, regionalt eller nationellt. Naturvärdesobjekt 1 och 2 ligger utanför planerat verksamhetsområde och dess biotopstrukturer bedöms ej påverkas av ansökt verksamhet då den direkta påverkan blir minimal.

Arter

Vid naturvärdesinventeringen utförd 2021 noterades inga naturvårdsarter.

Vid naturvärdesinventeringen utförd 2018 noterades ett fåtal naturvårdsarter inom det då ansökta verksamhetsområdet. Ett av fynden var fågelarten spillkråka som sannolikt använder området för födosök och eventuellt även som häckningsområde. Spillkråkan kan få en negativ lokal påverkan vid förändrat skogsbruk. Eftersom större delen av ansökt brytområde är avverkat och det inte finns några funna boträd inom ej avverkat brytområde bedöms det inte finnas någon risk för påverkan på spillkråkans bevarandestatus lokalt, regionalt eller nationellt. Det andra fyndet utgjordes av en kopparödla, dock nordväst om planerat verksamhetsområde från ansökan 2018.

Under samrådsskedet 2018 framkom uppgifter om tjäderförekomst i området och länsstyrelsen översände tjänsteanteckningar om spår av tjäder på platsen. Inga spår av tjäder (spillning, betade tallar eller observationer) gjordes vid fältbesöket för NVI:n 2018. För att ytterligare utreda och bedöma påverkan på eventuell tjäderförekomst genomfördes en riktad tjäderinventering under våren 2019.

Inventeringsrapporten redovisar noteringar från tre fältbesök som gjorts av WSP-personal varav ett av dessa besök var helt inriktat på tjäderinventering. Tjäder har noterats vid två av besöken och flera observationer av spillning är noterad. Även rapporterade observationer i Artportalen redovisas i rapporten. Det kan konstateras att det nu ansökta verksamhetsområdet är en del av ett större skogsmarksområde som är lämplig biotop för tjäder och att arten tycks förekomma i området med viss regelbundenhet. Det är däremot inte påvisat att verksamhetsområdet eller omgivningen är någon större spelplats för tjäder. Avverkningen som utförts under 2021 medför att värdet som uppfödningssområde för kycklingar sjunker betydligt eftersom det inte finns något bär-ris inom föryngringsytorna på många år. Likaså har avverkade ytor inget betydande värde för vuxna tjädrar. Skogsområdet runt ansökt täkt har, på grund av skogsbruket, föga värde som betydande spelplatser för tjäder. Bedömningen är att ansökt verksamhet inte medför någon betydande påverkan på artens bevarandestatus eller på den kontinuerliga ekologiska funktionen för områdets population.

Den vanliga paddan förekom vid inventeringstillfället för groddjur under lek vid strandzonen till Gäddgölen. Vanlig padda är fridlyst och det är bland annat förbudet att avsiktligt döda individer av arten. Åtgärder som kan ha negativ effekt på artens lokala bevarandetillstånd får inte heller genomföras utan dispens. Förekomst av groddjur inom främst Gäddgölens strandområden har lyfts fram i flera samrådsyttranden under samrådet 2018 och en riktad inventering av groddjur (groddor, paddor,

salamander) utfördes under våren 2019. Vid Gäddgölen noterades rikligt med vanlig padda, delvis inbegripna i lek. Även vid det större våtmarksområdet öster om planerat verksamhetsområde noterades vanlig padda dock endast ett fåtal. Även en brungroda noterades vid detta område. De två övriga, mindre vattenområden som återfinns inom planerat brytområde var vid besöket så gott som uttorkade. Inget av de tre vattenområdena bedömdes kunna fungera som föryngringsplats för groddjur eftersom det normalt krävs vattenspegel under hela yngelutvecklingen, något som dessa tre områden sannolikt inte lever upp till.

Resultaten från groddjursinventeringen 2019 samt naturvärdesinventeringarna 2018 och 2021 tyder på att det saknas lämpliga livsmiljöer för åkergroda och vanlig padda inom det aktuella verksamhetsområdet, men att det finns viss potential att groddjur kan övervintra inom området. Våtmarkerna söder om Gäddgölen kan sannolikt utgöra lämpliga födosöks- och övervintringsmiljöer, men verksamhetsområdet undviker både gölens kantzon likväl som våtmarken öster om nu ansökt verksamhetsområde. Hypotetiskt skulle groddjur kunna vandra in i täktområdet, men detta bedöms som osannolikt eftersom ansökt verksamhetsområde inte hyser lämpliga livsmiljöer. Det bedöms således att etablering av täktverksamhet och exploatering inom verksamhetsområdet kan genomföras utan att påverka vare sig livsmiljöer eller individer av groddjur. Detta innebär att verksamheten inte bedöms utlösa förbuden i 4, 5, 6 § artskyddsförordningen.

Förekomsten av iglar, däribland blodigel, har påpekats i flera samrådsyttranden. Eftersom iglarna förekommer i vattenmiljön bedöms ingen fysisk påverkan uppstå. Inte heller bedöms verksamheten påverka iglarna genom någon förändrad vattenkvalitet i Gäddgölen.

Mot bakgrund av den pågående markanvändningen och det faktum att det ansökta området till viss del är avverkad, finner BGS att området inte hyser särskilt lämpliga habitat för fladdermöss. Sökt verksamhet har således ingen negativ påverkan på fladdermöss.

Utifrån vad som angivits ovan angående respektive form av artskydd bedöms den ansökta täktverksamheten kunna bedrivas utan betydande negativ påverkan och utan att någon dispens från artskyddsförordningen behövs.

Skyddsåtgärder och alternativa lösningar

Lek av padda har konstaterats i strandzonen kring Gäddgölen. Dessutom är det sannolikt att paddor och andra groddjur övervintrar i skogen inom det planerade täkt-

området. Som en skyddsåtgärd har Bolagets gränser för verksamhets- och brytområde justerats stegvis och i nuvarande ansökans form används det identifierade naturvärdesobjektet vid Gäddgölens strand inte alls.

Vid efterbehandlingen kan strukturer av ved, sten m.m. lämnas kvar. Upplag av sten bör prioriteras eftersom de är åldringsbeständiga. Generellt gäller att vid efterbehandlingen av tälten kommer nya biotoper skapas i form av exempelvis klippbranter. Efterbehandlingen kommer att ske i samråd med tillsynsmyndigheten för att möjliggöra naturvårdande anpassningar till följd av de senaste vetenskapliga rönen. Även under själva driftstiden kommer tälten erbjuda lämpliga biotoper för vissa skyddsvärda arter.

Genom en god egenkontroll på utgående vatten och genom att vatten inte släpps direkt till gölen utan pumpas till en sedimentations- och utjämningsdamm, förhindrar Bolaget negativ påverkan på ytvattenrecipient.

Kontrollen kommer att ske inom ramen för Bolagets kontrollprogram.

Samlad bedömning

Det planerade verksamhets- och brytningsområdet innebär att en del av ett nyligen slutavverkat skogsområde tas i anspråk. Detta område har inte bedömts ha några högre naturvärden. Fynd av enstaka skyddade djurarter har gjorts i området innan slutavverkningen utfördes. Med de planerade skyddsåtgärderna bedöms verksamheten inte ge upphov till någon negativ påverkan på arternas bevarandestatus, varken på lokal, regional eller nationell nivå.

Kulturmiljö

Eftersom den ansökta gränsen för verksamhetsområdet som minst är omkring 20 meter från fornlämning Frödinge 303 bedöms inte någon påverkan uppstå, varken på lämningen eller det så kallade respektområde, ”bufferten”, kring den fasta lämningen. De två övriga kulturhistoriska lämningar som finns inom ansökt brytområde kommer att försvinna. Konsekvensen blir alltså att kulturvärdet fysiskt försvinner från platsen. Inga områden inom planerat verksamhetsområde bedöms ha förutsättningar för att hysa lämningar som ej syns ovanför markytan.

Skyddsavstånd på 20 meter till den aktuella fornlämningen är möjligt med ansökta gränser. Någon särskild utredning (arkeologisk slutundersökning och utgrävning) bedöms därför ej nödvändig.

Samlad bedömning

Det planerade verksamhetsområdet innefattar två övriga kulturhistoriska lämningar som kommer att försvinna. Lämningarna som sådana bedöms inte unika eller så pass skyddsvärda att det krävs någon ytterligare undersökning eller utgrävning. I övrigt finns en (1) fornlämning ca 20 m från gräns till verksamhetsområdet. Fornlämningen bedöms inte bli påverkad på ett sätt som kräver särskild hantering eller utredning. I övrigt finns ingen skyddad eller unik lämning inom planerat verksamhetsområde.

Rekreation och friluftsliv

Områdena närmast verksamhetsområdet består av produktionsskog. Inom dessa områden kan rekreationen anses vara begränsad till den allmänhet som bor i anslutning till området. Det finns inga naturliga besöksområden eller platser som kan anses välbesökta eller annars av stor vikt för rekreationen och friluftslivet i närområdet. För den allmänhet som trots allt vistas i verksamhetsområdets närhet kommer den planerade verksamheten innebära viss påverkan, främst i form av buller, de tider då verksamheten är i drift. Vid produktionssprängningar hörs ett helt kortvarigt buller samt att markvibration kan kännas.

Efter avslutad verksamhet kommer området att bli tillgängligt för allmänheten i likhet med dagens situation. Bullerpåverkan upphör helt efter att verksamheten avslutas.

Strandskydd

Strandskydd förekommer i närheten av planerat verksamhets- och brytområde utifrån två objekt, dels Gäddgölen, dels det mindre vattendrag i form av ett dike som löper väster om planerat täktområde och mynnar ut i Gäddgölens västra kant. För det strandskydd som omfattas av diket har det i två omgångar erhållits beslut från länsstyrelsen om att strandskyddet upphävs (Beslut 2019-08-28, dnr 521-5668-19 samt 2022-03-04 dnr 521-9912-2021).

Kring Gäddgölen gäller generellt strandskydd om 100 m. Med den i ansökan angivna gränsen för verksamhetsområde överlappar täkten inte till någon del det strandskyddade området.

Det medför också att ansökt verksamhetsområde helt undviker den strandzon som tidvis är vattenmättad och som kan betraktas som den strandzon som har störst värde för växt- och djurlivet.

Det kan i sammanhanget nämnas att den nu ansökta gränsen för bryt- och verksamhetsområde är reviderad efter synpunkter från samrådsskedet 2018/2019, inlagor inför mark- och miljödomstolens huvudförhandling samt de domskäl som anges i MMD:s beslut om avslag.

BGS bedömer att det aktuella vattendraget/diket inte ska utgöra grund för strand-skydd såsom det anges i MB 7 kap. Vattendraget/diket är anlagt av människor i syfte att avvattna odlingsmark och påverkas genom återkommande rensningar. Vattenföringen är låg och vattendraget/diket är troligen till större delen torrlagt under sommarhalvåret. Naturen kring vattendraget/diket är inte av den karaktär att det inbjuder till friluftsliv eller att några särskilt skyddsvärda naturtyper föreligger. Vattendraget/diket ger inte någon karaktär åt varken landskapet eller naturen mer än någon/några meter från dess sträckning.

Skyddsåtgärder och alternativa lösningar

Inga särskilda skyddsåtgärder för att minska bullerspridningen till närliggande naturmark bedöms nödvändiga. Buller är däremot reglerat avseende bostäder vilket automatiskt medför att nivåerna i omgivningen inte kan anses utgöra en oacceptabel olägenhet i enlighet med miljöbalken. De bullerskyddsåtgärder, i form av anläggande av bullervallar, materialupplag av främst halvfabricerat men även färdigfabricerat material, som vidtas till skydd för boendemiljö kommer även att vara till fördel för friluftslivet genom reducerade bullernivåer. Verksamheten pågår normalt endast under dagtid på vardagar vilket inte sammanfaller med den tid då promenader och liknande friluftaktiviteter är som mest frekventa. För att minska överraskningsmomentet kommer signal före sprängning vara tydligt hörbar i hela det aktuella området. Därutöver sker riktad information till närboende. Vid tiden för efterbehandlingen kommer ett område som i största möjliga mån kan tilltala både djur och människor att skapas. Ett trädskikt kommer att bildas efterhand, spontant och/eller genom plantering vilket gör att området återgår till liknande markanvändning som före täktverksamheten.

Samlad bedömning

Den ansökta verksamheten bedöms medföra en viss men ändå begränsad påverkan på friluftslivet genom buller från verksamheten samt att täktområdet inte blir tillgängligt för promenader mm under ansökt verksamhetstid. Bullerpåverkan gäller i så fall för den allmänhet som uppehåller sig i direkt anslutning till verksamhetsområdet. Området bedöms inte vara unikt eller särskilt utpekad för friluftaktiviteter vilket medför att ingen särskilt värdefull friluftsmiljö påverkas. En täktverksamhet kan vid avslutad verksamhet skapa förutsättningar för nya naturmiljöer som gynnar vissa skyddsvärda arter och skapa möjlighet till rekreation.

Landskapsbild

Den planerade verksamheten bedöms medföra en viss påverkan på landskapet, inom området för planerat bergtäkt och dess direkta närhet. Påverkan på landskapsbilden i sin helhet bedöms bli måttlig eftersom insynen är begränsad och den huvudsakliga närliggande markanvändningen är skogsbruksmark.

Resursförbrukning

Vid en jämförelse med etablering av täktverksamhet inkluderat återvinning av externa massor på rubricerade fastigheter, i enlighet med Bolagets ansökan, får nollalternativet enligt Bolagets bedömning negativa konsekvenser för hushållningen med naturresurser. Produktionsökning i redan befintliga täkter, med tillstånd som sträcker sig flera år framåt eller med framgång kan erhålla förnyade tillstånd, bedöms medföra utökat transportbehov eftersom sådana täkter inte finns i närområdet.

Masshantering, externa massor

För att erhålla en god logistik avseende fyllnadsgrad på transporter är det ofta fördelaktigt att överskottsmaterial från en exploaterings-site inkommer med lastfordon som ska hämta ballastprodukter i en täkt. Det innebär i så fall ingen ökning av antalet nettotransporter. De avfallstyper som är tänkta att kunna hanteras i Vasketorp är kasserad betong samt schaktmassor bestående av jord och sten. Vid en bergtäkt finns lämplig utrustning för att kunna processa dessa avfallstyper till säljbara produkter. Påverkan kommer därför att bli liknande som om lokal bergråvara förädlas till produkter fränsett att avbaning, borring och sprängning utgår. Detta är totalt sett en fördel ur miljösynpunkt eftersom det minskar behovet av jungfrulig råvara och energiinsats. Eftersom endast betong och schaktmassor från projekt som bedöms lämpliga ur föroreningsynpunkt kommer att tas emot, och med krav på kontroller av olika slag, ibland inbegripet analyser på externa laboratorium, bedöms påverkan vid utlakning etc bli liten. Endast avfall i form av schaktmassor (jord/sten) kommer att bli aktuella för tillfälliga eller permanenta anläggningsändamål i täkten.

Betong hanteras i separata upplag i väntan på behandling. Upplag av schaktmassor och betong kommer att vara belägna på högre partier inom täktområdet som inte är benägna att bli vattenfyllda. Själva underlaget kommer att vara packat stenmjöl eller liknande som har en tätande funktion. Eftersom endast externa jord- och stenmassor samt betong som inte kommer från platser och verksamheter med förmodad föroreningsproblematik tas emot samt att massor som bedöms potentiellt förorenade kommer att analyseras inför mottagning bedöms riskerna med denna verksamhet som små. De externa avfallsmassorna kommer att lagras på särskilt iordninggjorda ytor efter införsel och samtliga lass kontrolleras okulärt. Merparten av materialet, därav

all betong, lämnar täkten som produkt. Detta gör att risken för påverkan på omgivningen blir liten.

Avfallshantering

Det avfall som normalt uppkommer i verksamheten består av t.ex. spillolja och oljefilter. För viss utrustning och vissa maskiner finns avtal med maskinleverantören om service och underhåll, vilket innebär att maskintillverkaren ansvarar för hantering av eventuellt avfall. Hushållsavfall i form av slam från enskild avloppsanläggning kommer att hanteras enligt riktlinjer från kommunen, detsamma gäller övrigt hushållsavfall från kontor/personalutrymmen etc.

Farligt avfall sorteras i separata behållare och förvaras i låsbara utrymmen och invallat på sådant sätt att eventuellt flytande spill inte kan nå omgivande mark och vatten.

Bolaget förvissas om att entreprenörer som utför transporter av avfallet har relevanta tillstånd. Avfall vilket uppkommer i den egna verksamheten kommer att hanteras helt enligt gällande krav. Konsekvensen med avseende på avfall bedöms bli i det närmaste obefintlig.

Risk och säkerhet

Påverkan och konsekvenser

Olyckor och haverier kan få stora konsekvenser men är lyckligtvis ovanliga. Haverier på maskiner skulle kunna medföra utsläpp av petroleumprodukter med eventuell förorening av mark och grundvatten medan ras och fall kan leda till såväl personskador som materiella skador. Stenkast är bergstycken som vid sprängning kastas ut från den övriga salvan. De är dock oftast inte särskilt stora. Konsekvenserna av stenkast kan orsaka allvarliga personskador och materiella skador.

Sevesoverksamhet

De risker som i huvudsak bedöms kunna uppstå i samband med taktens Sevesoverksamheten är läckage vid transport och hantering av produkter vid laddning samt personskador vid transport, hantering av explosiva varor och vid sprängning.

Vid läckage i form av större spill eller utsläpp, som sedan sprids vidare till ytvatten, kan en negativ påverkan uppstå till följd av ämnets innehåll av kväve och petroleumprodukter. Detta kan t.ex. leda till ökad övergödning eller skador på vattenlevande organismer. Risken för detta bedöms som liten då detta förutsätter en olycka med transportfordonet i direkt närhet till vatten utan möjlighet till någon sanering. Vidare krävs också att behållarna går sönder vid olyckan.

Då sprängmedlet som används är högvisköst (trögflytande) är möjligheten att vidta saneringsåtgärder vid eventuellt spill mycket goda. Som regel kan hålen fyllas på utan spill och skulle det ändå ske kan spillet lätt samlas upp och stoppas ner i ett annat borrhål. Skulle ett läckage ske i samband med ett kraftigt regn kan potentiellt en spridning ske via avrinnande vatten. Allt vatten samlas då upp i täktbotten och kommer sedan saneras i anslutning till översilningsyta och/eller utjämningsmagasinet innan det släpps ut. Risken för att ett sådant utsläpp ska ske bedöms dock som liten. Eftersom sprängmedlet består av olika komponenter, vilka var för sig är icke-explosiva, föreligger ingen risk för explosion vid transport eller hantering. Det är först efter blandning och förgasning i borrhålen som ämnet utvecklas till ett funktionellt sprängmedel. Även i denna form är det relativt okänsligt mot friktion, stötar och slag. Detonation kan dock ske, om medlet utsätts för stark hetta eller kraftiga slag. I jämförelse kan nämnas att för att initiera detonation vid sprängning krävs en kraftig primer, förladdning, vilken dessutom behöver vara placerad centralt i sprängmedlet för att få verkan.

Eftersom sprängmedlet endast är funktionellt nere i borrhålen är det osannolikt att en brand kan generera den värmeutveckling vilken krävs för detonation. Bedömningen görs mot bakgrund av bergets höga specifika värmekapacitet och vilken energi som då krävs för att det ska värmas upp tillräckligt för att en detonation ska ske. Dessutom fylls borrhålen inte ända upp vilket gör sprängmedlet mindre exponerat. Eftersom loss hållning av berget endast sker på avbanade och rensade ytor finns inget brännbart material i närheten av salvan. Detta gör risken för att en eventuell skogsbrand ska utlösa en explosion liten. Brand i transportfordonet bedöms inte heller utgöra någon större risk för detonation eftersom uppställning inte sker i direkt anslutning till hålen.

Behållarna i bulktransporten är konstruerade av aluminium vars smältpunkt är relativt låg. Vid en brand i transportfordonet kommer tankarna att smälta och innehållet att rinna ut. Det kommer därför inte att byggas upp något tryck inne i tankarna. Även om komponenterna blandas när de runnit ut på marken krävs speciella proportioner och en mixning i olika steg för att känsliggöra sprängmedlet. Risken för en detonation vid brand i transportfordonet bedöms därför som liten.

Bolaget har mångårig erfarenhet av täktverksamhet och de ingående momenten såsom sprängning, samt egna framtagna rutiner och policys för att säkerställa att sprängning kan genomföras med minsta möjliga risk. Varje sprängning föregås av en noggrann kontroll och utifrån en framtagna sprängplan. De risker som kan uppkomma med förvaring av bränsle i samband med sprängning bedöms av Bolaget kunna vara eventuella läckage som uppstår om oförutsedda

stenkast träffar tanken och slår hål. Bolaget bedömer att riskerna är mycket små med den förvaring av bränsle som sker i tåkten i samband med sprängningsarbeten. Utöver det som redovisats ovan görs bedömningen att det inte finns några ytterligare, realistiska, yttre faktorer vilka kan påverka säkerheten i tåkten.

Skyddsåtgärder för den Sevesoverksamhet som bedrivs består bland annat av beredskap vid läckage av sprängmedel i form av saneringsåtgärder, exempelvis lättillgängligt absorberingsmedel och möjlighet till invallning med jord. Vid större läckage tas kontakt med räddningstjänst och tillsynsmyndigheten för miljöskydd. Om ett läckage sker i tåkten från t.ex. transportfordonet eller vid själva laddningstillfället kommer detta helt eller delvis att kunna samlas upp på plats. Vid spridning till avrinnande vatten kommer rening att kunna ske i sedimentationsdammen och/eller översilningsyta innan vattnet släpps ut i recipienten. Om en pumpgrop finns installerad kan även pumpen stängas av och då kan även reningsåtgärder vidtas där innan vattnet leds vidare.

För att förebygga personskador kommer Arbetsmiljöverkets föreskrifter om sprängarbeten (2007:1) att följas. Det kommer även att upprättas en sprängplan för vardera sprängobjektet innan sprängningsarbetena påbörjas samt utses en sprängbas som leder och övervakar arbetet.

Som ett led i att förbättra och utveckla säkerheten i samband med sprängningsarbetet tar Bolaget kontinuerligt del av kunskap och slutsatser från olyckor vid liknade typer av verksamheter.

Övriga försiktighetsmått som kommer att vidtas är bland annat att det innanför verksamhetsområdets yttre gräns, vilket utgör ett maximalt skyddsområde, inte tillåts tillträde från allmänheten i samband med sprängning. I övrigt kommer försiktighetsåtgärder ske i form av att varningssignaler avges tre minuter före sprängning samt att varningsskyltar anslås runt om tåktområdet.

Samlad bedömning

Risker som föreligger med planerad verksamhet kommer att hanteras enligt gällande krav och Bolagets egenkontroll.

Klimatpåverkan och yttre händelser

Verksamheten innebär utsläpp av begränsad mängd koldioxid (CO₂), som bidrar till klimatpåverkan i form av förstärkning av den naturliga växthuseffekten. Normalt används syntetisk icke-fossil diesel vilket har en betydligt mindre belastning på klimatet än konventionell dito. Aktuell verksamhet bedöms inte vara sårbar för klimat-

förändringar eller andra yttre händelser såsom skyfall, havshöjning, extremtemperaturer mm. Även om täkten skulle erhålla extrem nederbördsmängd på kort tid bedöms ingen direkt skada på omgivningen uppstå. Förvaring av kemikalier sker i täta behållare. Verksamheten kan tillfälligt avbrytas utan andra skador än produktionsbortfall. Uppehållstiden i täkten och efterföljande vattenhanteringssystem kan bli förkortade om ett skyfall inträffar vilket försämrar reningsgraden i interna system. Dock blir halterna låga tack vare det stora flödet av nederbördsvatten. Några momentana halter som kan medföra akuta skador bedöms därför inte sannolika. Havshöjningen bedöms inte påverka verksamheten på de aktuella nivåerna som är mer än 100 meter över havsnivå. Extremtemperaturer och långvariga torrperioder kan förutspås framöver. Temperaturkänsligheten för planerad verksamhet är inte särskilt stor och produkten (jord och berg) påverkas inte på något besvärande vis. Ingående utrustning i verksamheten har stora acceptabla temperaturintervall. Vid en period med liten nederbörd kommer vattnet som leds från täkten att minska i liknande omfattning eftersom det uppstår lokalt. Ett lägre flöde ger längre uppehållstid i vattenhanteringssystemen och därmed bättre reningsgrad.

Förslag till kontroll av verksamheten

I enlighet med förslag till villkor, avser Bolaget att inom tre månader från det att beslut om tillstånd vunnit laga kraft, ta fram förslag till ett kontrollprogram för verksamheten. Kontrollprogrammet ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten. Nedan redovisas exempel på omfattning av kontroll och åtgärder som kan komma att vidtas:

- Kontroll av utgående vatten enligt det kontrollprogram som ska upprättas för verksamheten. Generellt kan sägas att en bergtäkt av denna typ och omfattning kan vara lämplig att provta med intervall 1-2 gånger årligen. Ingående parametrar i analys kan lämpligen vara suspenderat material (SS, mg/l) och kväve (tot-N, mg/l). Att analysera olja/petroleum är givetvis möjligt, men vid normal drift är det helt osannolikt att några förhöjda värden ska förekomma, detta eftersom inga egentliga oljeutsläpp sker vid normal drift. Om däremot en större olycka, exempelvis haveri på en drivmedelstank, skulle inträffa kan det vara befogat med analys av oljeföreningar under en tid för att säkerställa att saneringen har varit framgångsrik.
- Säkerhetsdatablad för kemiska produkter som kan innebära miljörisker kommer att finnas samlade på platskontor och i kemikalieförråd.
- Gräns för verksamhets- och brytningsområde ska tydligt markeras i terrängen.
- Kontinuerlig kontroll av slitage för att förebygga eventuella läckor på maskinparken.
- Vid varje sprängning ska upprättas en sprängjournal.

- Vibrationsmätningar kommer att ske i fastställda mätpunkter och intervall enligt det kontrollprogram som ska upprättas för verksamheten.
- Krav på åtgärder enligt tillståndsvillkor kommer att följas upp kontinuerligt och dokumenteras.
- Eventuell överträdelse av meddelade villkor samt inkomna klagomål kommer att kommuniceras med tillsynsmyndigheten.
- I enlighet med gällande krav sammanställs en årlig miljörapport för verksamheten och rapporteras in till tillsynsmyndigheten.
- Myndigheternas tillståndsbeslut, täktplan (exploateringsritning samt efterbehandlingsritning) och övriga handlingar i ärendet samlas i en pärm som hålls tillgänglig på platskontoret. I samma pärm samlas dokumentation av mätningar, analyser etc.

Kontroll av inkommande massor

En avfallsdeklaration ska i förtid lämnas till Bolaget. Leverantören ska i deklARATIONEN redovisa innehåll (mängd och karaktär) och ursprung. Analysresultat från genomförd markundersökning eller provtagning kommer att krävas vid inleverans av massor som kommer från tidigare bebyggda eller utfyllda områden. Massor från projekt som ligger i områden fria från tidigare bebyggelse eller utfyllnad genomgår som minst okulär kontroll enligt nedan. Slumpmässig stickprovskontroll kan också vara aktuellt.

Varje inkommande lass besiktigas okulärt vid införseln av personal på plats. Vid mottagning kontrolleras att materialet inte:

- har avvikande färg eller lukt, t.ex. synliga eller förnimbara förekomster av petroleumprodukt
- innehåller synliga främmande föremål vilket indikerar fyllnadsmassor
- på något annat vis avviker från vad som kan antas vara normalt och förväntat

Om ingen indikation eller annan misstanke om förorening finns samt om eventuella analyser uppfyller ställda krav återvinns massorna. Uppfyller massorna inte kraven kommer de att transporteras bort på leverantörens/ avfallslämnarens bekostnad och utan mellanlagring i tükten.

Alla resultat av utförda kontroller och provtagningar ska dokumenteras som en del av Bolagets egenkontroll. Dokumentationen omfattar:

- Mängden inkörda massor, massornas ursprung och hur stor mängd som körts från respektive plats.
- Avfallsdeklarationer/fraktsedlar för inkommande massor samt eventuella tillhörande analysresultat.

INKOMNA YTTRANDEN

Remissmyndigheter

Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Sveriges Geologiska Undersökning, SGU, har avstått från att yttra sig i målet. Kammarkollegiet har inte avhörtts.

Trafikverket

erinrar om kravet på att ansöka om anslutningstillstånd enligt väglagen för utfart på allmän väg. I övrigt har Trafikverket inga synpunkter i ärendet.

Länsstyrelsen i Kalmar län

har i skrivelse anfört bl.a. följande.

Utan ett fullständigt upphävande av strandskyddet för berörd del av det vattendrag som i ansökan benämns dike, bedömer länsstyrelsen att det inte är möjligt att bifalla sökandens yrkande om att leda om befintligt dike.

Utifrån nuvarande underlag avstyrker länsstyrelsen att tillstånd lämnas till den del av den ansökta verksamheten som planeras inom strandskyddat område, det vill säga närmare än 20 meter från det vattendrag som i ansökan benämns dike. Inom övriga delen av det ansökta verksamhetsområdet bedömer länsstyrelsen att det finns förutsättningar för att verksamheten ska kunna samexistera med de motstående intressen som finns. Det behöver dock finnas en tydligare försäkran om att skyddsåtgärder kommer att vidtas för att motverka dränering av våtmarken öster om verksamhetsområdet. För detta föreslår länsstyrelsen ett villkor. Vidare behöver det klargöras att verksamheten inte stör uttrar som vistas vid Gäddgölen.

Länsstyrelsen avstyrker yrkandet om att få införa och återvinna maximalt 130 000 ton jord- och schaktmassor för anläggningsändamål. Det avfall som sökanden vill använda till slänter (med undantag för eventuell motfyllnad mot våtmark) är inte tänkta att ersätta ett annat material som annars hade använts. Förfarandet är därmed att betrakta som bortskaffning av avfall (deponering). Dessutom är det olämpligt att tillföra förorenade massor upp till nivån känslig markanvändning till ett naturområde där stor hänsyn bör tas till markmiljön och marklevande organismer. Inga avfallsmassor bör tillföras täktområdet permanent då behovet för interna anläggningsändamål täcks av avbaningsmassorna som utgör en säker tillgång till rena och ändamålsenliga massor. Det bör därför säkerställas att avbaningsmassor inte avyttras i sådan mängd att det påverkar möjligheten att uppföra planerade bullervallar och åstadkomma en ändamålsenlig efterbehandling.

Länsstyrelsen bedömer att det saknas skäl att meddela verkställighetsförordnande.

Den ekonomiska säkerheten bör höjas och följa Mark- och miljööverdomstolens praxis. Länsstyrelsen anser att den ekonomiska säkerheten ska fastställas till 2 410 000 kronor.

Grunder

Enligt länsstyrelsens bedömning krävs ett fullständigt upphävande av strandskyddet för den del av vattendraget som avses ledas om. Om ett fullständigt upphävande inte är möjligt, sökanden måste bland annat visa att det inte finns några andra alternativ (7 kap. 18 f § miljöbalken), är igenläggning och flytt av vattendraget inte möjlig.

Så länge strandskydd fortsatt råder för vattendraget bedömer länsstyrelsen att strandskyddsfrågan måste vara en central del i sökandens lokaliseringsutredning samt utredning av alternativa utformningar på den aktuella platsen. Dessa utredningar behöver utvecklas om sökanden ska kunna visa att verksamheten inte kan bedrivas utanför strandskyddat område.

I miljökonsekvensbeskrivningen (avsnitt 4.5 Vattenverksamhet) anges att det finns en våtmark, som utgör allmänt intresse utifrån naturmiljö och artskyddsaspekter, strax öster om ansökt brytområde. Det framgår vidare att risken för påverkan på våtmarken är huvudanledningen till att sökanden ansöker om tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken.

Sökanden har beskrivit hur kontroll kan ske och vilka skyddsåtgärder som kan vidtas för att eliminera påverkan på våtmarken, men det saknas tydliga åtaganden. Länsstyrelsen bedömer att sannolikheten för att grundvattenavsänkning kommer påverka våtmarken är stor. Under förutsättning att det föreskrivs villkor om åtgärder till skydd för våtmarken i enlighet med förslagen nedan bedömer länsstyrelsen att verksamheten bör kunna bedrivas utan oacceptabel påverkan på våtmarken.

Kontroll av hur verksamheten påverkar grundvattenytan i området sker enklast genom kontrollprogram och grundvattenrör. Innehållet och omfattningen av kontrollprogrammet styrs till stor del av egenkontrollen, vilket gör att den exakta utformningen behöver lämnas att bestämmas av verksamhetsutövare i samråd med tillsynsmyndigheten, efter det att eventuellt tillstånd meddelats.

Enligt sökanden kommer fortplantingsområde eller viloplats för uttern inte att påverkas av den aktuella täkten, eftersom området kring Gäddgölen inte är lämpligt som det. Eftersom det i ganska sen tid har hittats spillning från utter vid Gäddgölen södra strand (Artportalen, 2019-04-20) och arten använder spillning för att markera

sitt revir gör länsstyrelsen bedömningen att uttern använder Gäddgölen och att den ingår i ett utterrevir. Sökanden har inte gjort någon bedömning av hur buller med mera från täktverksamheten riskerar att störa uttrar som uppehåller sig vid Gäddgölen. Länsstyrelsen anser att sökanden behöver visa att verksamheten kan bedrivas på ett sådant sätt att uttrar inte störs och därmed lämnar Gäddgölen.

Vid återvinning av avfall för anläggningsändamål ersätter avfallet traditionella anläggningsändamål och i sådan mängd som behövs för konstruktionens funktion. Uppläggning av massor som saknar ett självständigt syfte och där det inte framkommit att annat material skulle ha använts om massorna inte funnits tillgängliga ska betraktas som bortskaffande av avfall (se bland annat Mark- och miljööverdomstolens dom den 12 september 2017 i mål nr M 7806-16).

Mark- och miljööverdomstolen har i dom den 2 juli 2019 i mål nr M 7582-18 avslagit en sökandens yrkade om att få använda avfall till slänter för efterbehandling av en bergtäkt. Mark- och miljööverdomstolen ansåg att sökanden inte hade visat att det huvudsakliga syftet var att ersätta ett annat material som annars hade använts, utan betraktade i stället åtgärden som bortskaffning av avfall (deponering).

Länsstyrelsen bedömer att bullervallar, utfyllnaden på täktbotten och vid behov motfyllnaden mot våtmarken, utgör reella anläggningsändamål. Tillgången på avbaningsmassor inom brytningsområdet bedöms vara cirka 100 000 ton och enligt sökanden behövs inga externa massor för att åstadkomma en fungerande efterbehandling.

Sammantaget bedömer länsstyrelsen att avbaningsmassorna räcker till de nödvändiga anläggningsändamålen i täkten och att dessa bör användas i stället för avfall. Sökanden har inte visat att det huvudsakliga syftet med användningen av avfallsmassor internt i täkten är att ersätta ett annat material som annars hade använts. Avfallsmassor till slänter (utom eventuell motfyllnad mot våtmark) är inte att betrakta som ett återvinningsförfarande, utan ska betraktas som bortskaffning (deponi). Yrkandet om att få återvinna avfall till interna anläggningsändamål i täkten bör därför avslås. Samtidigt behöver det säkerställas att avbaningsmassor inte avyttras i sådan mängd att det påverkar möjligheten att uppföra planerade bullervallar och åstadkomma en ändamålsenlig efterbehandling.

Under processens gång har en kulturhistorisk utredning genomförts som identifierat en fornlämning som nu lämnas utanför verksamhetsområdet. Länsstyrelsen bedömer att skyddsavståndet till lämningen är tillräckligt.

Inom verksamhetsområdet har även skogsbrukslämningar identifierats i form av kolbottnar och en kolarkoja. Dessa är klassade som övriga kulturhistoriska lämningar och är alltså inte skyddade som fornlämningar.

Grundregeln är att ett tillstånd får tas i anspråk först när det vunnit laga kraft. Verksamheten innebär att naturen i ett oexploaterat område bryts bort. Skadorna som uppstår går inte att återställa. I ett tidigt skede medför verksamheten även skador på ett strandskyddat vattendrag. Ärendet är inte okontroversiellt. Länsstyrelsen bedömer att de intressen som talar för att ett lagakraftvunnet avgörande bör finnas innan tillståndet får tas i anspråk väger tyngre än de eventuella nackdelar som det innebär för sökanden.

Mark- och miljööverdomstolen har tidigare funnit en kvadratmeterkostnad på 12 kronor för brytningsområdet och 4 kronor för övriga ytor rimlig (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 3 april 2012 i mål nr M 6204-11). Med anledning av den inflation som skett sedan domen använder miljöprövningsdelegationerna numera i regel en beräkningsmodell där kvadratmeterkostnaden är 14 kronor för brytningsområdet och fyra kronor för övriga ytor. Modellen finns beskriven på sida 26 i Miljösamverkan Sveriges rapport ”Ekonomiska säkerheter – Handläggarsöd” från år 2018. Sammanfattningsvis sker beräkningen enligt följande:

- 14 kronor per kvadratmeter för brytningsområdet (uppräknat med konsumentprisindex från 2006 då 12 kronor användes enligt Miljösamverkan Sveriges gamla beräkningsmodell).
- Fyra kronor per kvadratmeter för verksamhetsytan.
- Beräkningen görs för tillståndstiden plus två år. Uppräkning görs med två procent enligt Riksbankens långsiktiga inflationsmål. (Se bland annat MÖD 2010:5 och MÖD 2010:27)

Med ovanstående sätt att räkna ska säkerheten uppgå till 2 410 000 kronor (avrundat till närmaste 10 000-tal).

Länsstyrelsen konstaterar att den ekonomiska säkerhet som sökanden föreslagit är betydligt lägre än vad som normalt föreskrivs för motsvarande täkter av samma storlek.

Flera faktorer kan medföra att kostnaden ökar jämfört med om verksamhetsutövaren genomför efterbehandlingen som planerat. Om tillsynsmyndigheten genomför efterbehandlingen kan konsult hjälp behövas för att klara upphandling och efterbehandling. Säkerheten bör även beräknas med beaktande av att samtliga efterbehandlingsåtgärder inte har fastställts. Det kan också bli dyrare att efterbehandla en täkt som avslutas i förtid.

Förslag till villkor

Villkor 6 och 8 buller och arbetstider

Täkten kommer att tillföra en störning för kringboende som är ny för området. Utöver trafiken på riksväg 40 är området förhållandevis opåverkat av bullerstörningar. Sökanden har yrkat att begränsningsvärdet för tidsperioden mellan kl. 06.00 och 18.00 ska bestämmas till 50 dB(A) och att då få bedriva starkt bullrande verksamhet. Under denna tidsperiod bedömer länsstyrelsen att morgontimmen mellan kl. 06.00 och 07.00 är särskilt känslig, eftersom kringboende då riskerar att få sin nattsömn störd av buller från starkt bullrande moment som borring, skutknackning och krossning i takten. Enligt utförda bullerberäkningar framgår att bullret från de verksamheter som sökanden vill bedriva mellan kl. 06.00–07.00 uppgår till som högst 47 dB(A) vid närliggande bostäder (när fastigheten som ska lösas in har exkluderats). Med hänsyn till att takten är lokaliserad nära bostäder och att området i övrigt är fritt från starkt bullrande verksamheter bedömer vi att en bullerbegränsning på det sätt som sökanden yrkat skulle innebära en betydande ökning av störningarna i omgivningen. Sökanden har inte heller visat att en begränsning av bullrande verksamhet till 40 dB(A) mellan kl. 06.00–07.00 skulle medföra orimliga merkostnader. Därför bör den period som betecknas ”natttid” anges till kl. 22.00–07.00 (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 11 december 2019 i mål nr M 6644-18).

För att klara den ändring av villkor 6 som länsstyrelsen föreslår behöver borring, skutknackning, krossning och siktning begränsas så att de får börja först kl. 07.00 på morgonen(villkor 8).

Villkor 9 och 10

Länsstyrelsen föreslår att begränsningsvärdet 6 mm/s gäller i stället för 4 mm/s vid ett av de 10 senaste mättillfällena. Då överensstämmer regleringen med praxis och fungerar även om antalet sprängningar understiger 10 per år (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 28 augusti 2014 i mål nr M 9233-13). Att relatera till mättillfällena och inte sprängningarna skapar en flexibilitet då mätning inte nödvändigtvis behöver ske vid varje sprängning, beroende på laddningens storlek och var i takten sprängning sker etcetera. Sökandens föreslår att mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska framgå av kontrollprogrammet. Länsstyrelsen anser att det är rimligt, men att det lämpligast anges i villkoret om kontrollprogram.

Länsstyrelsen föreslår följande villkorsskrivningar:

Markvibrationer – definierade som högsta svängningshastighet i vertikalled – orsakade av sprängning, får inte överstiga 4 mm/s vid bostadshus vid mer än 1 av de 10 senaste mättillfällena och då högst 6 mm/s. Mätningarna ska utföras enligt Svensk Standard SS 460 48 eller motsvarande vedertagen metod.

Luftstötståg till följd av sprängning – mätt genom frifältsmätning – får vid bostadshus inte överstiga 120 Pa vid mer än 1 av de 10 senaste mättillfällena och då högst 150 Pa. Mätningarna ska utföras enligt Svensk Standard SS 02 52 10 eller motsvarande vedertagen metod.

Villkor 11 utsläpp till luft

Länsstyrelsen anser att salter inte bör tillåtas vid dammbekämpning. Överskottsvatten från täkten kan komma att behöva återföras till våtmarken öster om täkten och eftersom vattenutbytet i våtmarken är litet kan den vara extra känslig för påverkan från salter.

Länsstyrelsen föreslår följande skrivning:

Åtgärder ska vidtas för att minimera spridning av damm från täkten och täktverksamhetens samtliga moment. Salt får inte användas vid dammbekämpning.

Villkor 12 kemikaliehantering och avfall

Villkoret bör vara utformat som ett funktionsvillkor och inte ange en specifik typ av tank. ADR-tankar är utformade för transport av farligt gods. Det finns olika typer av ADR-tankar, med eller utan sekundärt skydd och regnskydd. Länsstyrelsen föreslår därför att skrivningen om förvaring i ADR-klassade förvaringstankar utgår.

Villkor 13 kemikaliehantering och avfall

Sökanden föreslår bland annat att marken på platser under fordon och maskiner som parkerats eller ställts upp för längre tid ska skyddas eller vara beständig mot spill av petroleumprodukter. Vad ”längre tid” innebär behöver definieras. Länsstyrelsen föreslår att ”längre tid” ersätts med ”under natten eller längre”.

Villkor 14 masshanteringsverksamhet

Sökanden föreslår att externa massor som tas in i täkten inte ska innehålla förorening överstigande nivåerna för mindre än ringa risk enligt Naturvårdsverkets handbok 2010:1. I enskilda fall, och efter särskilt godkännande från tillsynsmyndigheten, ska dock föroreningshalten i massor som återvinns för anläggningsändamål få uppgå till maximalt nivåerna för känslig markanvändning enligt Naturvårdsverkets rapport 5976.

Länsstyrelsen anser att nivåerna för mindre än ringa risk kan accepteras för avfallsmassor som tas in och som avyttras till anläggningsändamål utanför täkten. Nivåerna bör anges i en tabell i villkoret.

Vi tolkar det som att endast de massor som återvinns för anläggningsändamål inom täktområdet ska få innehålla föroreningar upp till nivån känslig markanvändning. Vi har tidigare redogjort för varför vi anser att avfallsmassorna inte ska få läggas upp permanent i täkten, oberoende av föroreningsnivå. Frågan är om även yrkad föroreningsnivå innebär att det är olämpligt att tillföra massorna till täkten.

Naturvårdsverkets generella riktvärden för förorenad mark anger vilka halter av föroreningar som generellt kan accepteras då ett förorenat område saneras för två olika typer av markanvändning, känslig markanvändning och mindre känslig markanvändning. Att ett område sanerats till känslig markanvändning innebär inte att området är fritt från föroreningar. Naturvårdsverket har i sin vägledning anfört bland annat följande om de generella riktvärdena för förorenat mark: ”De anger inte en nivå upp till vilken det är acceptabelt att förorena. De har inte tagits fram i syfte att användas som kriterier för återanvändning av avfall. Särskilda kriterier finns för detta”.

Täktområdet är lokaliserat till ett skogsområde. Det finns inga uppgifter om att området skulle vara påverkat av mänsklig aktivitet på ett sätt som gör att man kan misstänka att det förekommer föroreningar, utöver bakgrunds nivåer till följd av atmosfärisk deposition. Området är således att betrakta som ett icke förorenat område. Området planeras få motsvarande markanvändning som idag efter avslutad täktverksamhet. Riktvärdet känslig markanvändning baseras på ett skydd av 75 procent av marklevande arter, medan motsvarande siffra för mindre än ringa risk är 95 procent. Länsstyrelsen anser att utgångspunkten bör vara att inte påverka marklevande arter i det aktuella området.

Brytning kommer delvis att ske under grundvattenytan och de överlagrande jordarterna som normalt utgör ett visst skydd mot spridning av föroreningar till grundvattnet kommer inte att finnas kvar. Detta innebär att området blir extra känsligt för förorenings spridning.

Sammantaget bedömer länsstyrelsen att det är olämpligt att använda förorenade massor för anläggningsändamål inom täktområdet. Utgångspunkten bör vara att endast massor med halter motsvarande bakgrunds nivåer i området ska få användas. Länsstyrelsen bedömer dock att massor som uppfyller nivåerna för mindre än ringa risk bör kunna accepteras. Om avfall kan antas innehålla andra föroreningar än de 13 ämnen som ingår i Naturvårdsverkets riktvärden för mindre än ringa risk bör avfallet få hanteras först efter riskutredning och tillsynsmyndighetens godkännande. Som anförts tidigare anser länsstyrelsen dock att avbaningsmassor bör användas för interna anläggningsändamål i första hand, eftersom de utgör en säker tillgång till rena och ändamålsenliga massor.

Länsstyrelsen föreslår följande skrivning:

Halterna i nedanstående tabell får inte överskridas i de externa massor som hantearas inom tätens verksamhetsområde. Om massorna kan antas innehålla andra föroreningar än de i tabellen angivna ämnena får de hanteras först efter riskutredning och tillsynsmyndighetens godkännande.

Ämne	Halter i mg/kg TS	Utlakning C0 LS 0,1 l/kg (mg/l)	Utlakning l/s = 10 l/kg (mg/kg)
Arsenik	10	0,01	0,09
Bly	20	0,05	0,2
Kadmium	0,2	0,01	0,02
Koppar	40	0,2	0,8
Krom tot	40	0,2	1
Kvicksilver	0,1	0,001	0,01
Nickel	35	0,1	0,4
Zink	120	1	4
Klorid	-	80	130
Sulfat	-	70	200
PAH-L	0,6	-	-
PAH-M	2	-	-
PAH-H	0,5	-	-

Villkor 17 vattenverksamhet

Länsstyrelsen föreslår följande tillägg:

Sedimentationsanläggningen ska vara tillräckligt dimensionerad för att klara det maximala flödet av avlett vatten från täktområdet. Anläggningen ska vidare innehålla både djupområden och grundare växtzoner för att åstadkomma sedimentation av småpartiklar och kvävereduktion.

Villkor 19 efterbehandling

Länsstyrelsen accepterar att efterbehandlingen inte detaljregleras, men anser att vissa ramar bör tydliggöras i villkoret. För villkor om efterbehandling av täktområden bör en av utgångspunkterna vara att gynna den biologiska mångfalden i området (Prop. 2008/09:144, s. 14). Klippväggar med stor variation i fysisk struktur är värdefulla för den biologiska mångfalden (se ”Handbok – Inspiration till att skapa bra natur i täkter”, Enetjärn Natur 2015). Enligt handboken ska klippväggarna i en täkt efter avslutade åtgärder innehålla klippavsatser, skrevor och lutningar åt olika håll. En annan viktig aspekt är säkerheten. Branter och klippväggar ska inte utgöra några säkerhetsrisker för besökare eller större djur efter avslutad verksamhet. Genom att fastställa att samråd med tillsynsmyndigheten om slutlig efterbehandling

ska inledas senast tre år innan tillståndstidens utgång skapas förutsättningar för att genomföra en lämplig efterbehandling inom tillståndstiden.

Länsstyrelsen föreslår följande skrivning:

Efterbehandling av utbrutna områden ska ske successivt i den mån det är möjligt. Utgångspunkten vid efterbehandlingen ska vara att gynna den biologiska mångfalden i området. Bergväggarna ska efter avslutade åtgärder innehålla klippavsatser och skrevor. Täktområdet ska efter avslutad brytning var utformat på ett sätt som minimerar fallrisken för framtida besökare och så att underhållskrävande stängsel inte behövs. Schaktväggar ska rensas från lösa stenar. Senast tre år innan täktverksamheten beräknas upphöra ska verksamhetsutövaren ge in en slutlig efterbehandlingsplan för godkännande av tillsynsmyndigheten, upprättad i samråd med markägare och tillsynsmyndighet. Samtliga efterbehandlingsåtgärder ska vara slutförda inom tillståndstiden. Anmälan om slutbesiktning ska göras till tillsynsmyndigheten efter avslutad efterbehandling.

Villkor 20 – kontrollprogram

Eftersom det ska vara möjligt att bedöma om villkoren följs redan från början bör kontrollprogrammet ges in till tillsynsmyndigheten i samband med att tillståndet tas i anspråk (se exempelvis Mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätts dom den 25 maj 2022 i mål nr M 1145-21).

Länsstyrelsen föreslår följande skrivning:

För verksamheten ska finnas ett kontrollprogram som möjliggör en bedömning av om villkoren följs. I kontrollprogrammet ska anges mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder. Kontrollprogrammet ska ges in till tillsynsmyndigheten senast då tillståndet tas i anspråk. Kontrollprogrammet ska därefter revideras vid behov av tillståndshavaren på eget initiativ efter samråd med tillsynsmyndigheten.

Beträffande vattenverksamheten föreslår länsstyrelsen följande villkor:

Sannolikheten för att grundvattenavsänkningen kommer påverka våtmarken öster om brytområdet är stor. Att kräva skadelindring i form av att del av bortlett vatten vid behov ska återföras under torrperioder är lämpligt under förutsättning att det reade vattnet inte påtagligt påverkar våtmarken genom tillförsel av exempelvis kväve, salt och förhöjt pH. Vattenkemin är viktig, eftersom risken för påverkan är större på ett ekosystem som våtmarken som har ett litet vattenutbyte.

Som avslutande åtgärd i samband med täktens efterbehandling har sökanden föreslagit två alternativ, varav en slänt mot våtmarken med finkorniga massor beskrivs som den enklaste.

Skyddsåtgärderna för våtmarken bör föreskrivas i villkor, eftersom det saknas tydliga åtaganden kring detta i ansökan. Länsstyrelsen föreslår följande villkor:

Grundvattenrör för kontroll av grundvattennivåer ska finnas mellan brytningsområdet och våtmarken öster om verksamhetsområdet senast tre månader efter det att tillståndet tagits i anspråk. Om kontrollen visar att våtmarken dräneras på grund av verksamheten ska kompensationsåtgärder vidtas genom att överskottsvatten från täkten leds till våtmarken. Innan vattnet återförs ska överskottsvattnet ha genomgått rening i sedimentationsdamm.

Efter avslutad brytning ska påverkan på våtmarken minimeras genom att täktväggen närmast våtmarken tätas med finkornigt minerogent material från täkten. Alternativt ska syftet uppnås genom annan metod som tillsynsmyndigheten godkänner.

Om mark- och miljödomstolen, trots länsstyrelsens invändningar, finner det möjligt att tillåta en omledning av vattendraget föreslår länsstyrelsen följande villkor:

Den nyanlagde vattendragssträckan ska utföras i huvudsaklig överensstämmelse med inlämnat underlag och ha en heterogen naturliknande bottenstruktur där större strukturer så som till exempel sten och block tillåts ligga kvar.

Trots att större delen av den sträcka av vattendraget som avses flyttas historiskt har utgjorts av ett ”dike” är det önskvärt att den nya sträckningen ges mer ”naturliknande” bottenstruktur än det tidigare rensade diket. Det vore därför önskvärt att större strukturer så som till exempel sten och block tillåts ligga kvar i den blivande vattendragsträckan.

Sommaruppehåll

I det aktuella området krävs en balans mellan å ena sidan sökandens möjlighet att bedriva verksamhet och å andra sidan de närboendes önskemål om en ostörd semesterperiod. En och en halv månads sommaruppehåll för de mest bullrande aktiviteterna är ett vanligt förekommande villkor för täktverksamheter (se bland annat Mark- och miljööverdomstolens dom den 26 mars 2015 i mål nr M 11070-13 och Miljööverdomstolens dom den 24 november 2009 i mål nr M 1283-09). Länsstyrelsen anser att närheten till bebyggelse motiverar att vissa starkt bullrande moment inte utförs under högsommaren.

Länsstyrelsen föreslår följande villkor:

Borrning, sprängning, skutknackning och krossning får inte förekomma under tidsperioden 1 juli–15 augusti.

Efterbehandling

Länsstyrelsen föreslår följande villkor:

När verksamheten upphör ska kemiska produkter och avfall tas om hand. Sökanden ska även utreda och vid behov sanera området från de föroreningar som verksamheten gett upphov till.

Motsvarande villkor föreskrevs i Mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätts dom den 25 maj 2022 i mål nr M 1145-21.

Delegation

Länsstyrelsen föreslår att mark- och miljödomstolen överlåter åt tillsynsmyndigheten att vid behov besluta om ytterligare villkor avseende:

- utformning av sedimentationsanläggningen,
- provtagning av parametrar i utgående vatten,
- krav på mottagna externa massors kvalitet samt hur mottagningskontroll av externa massor ska ske,
- detaljutformning av efterbehandlingen, kontroll av verkningar från verksamheten med angivande av mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod,

Begäran om ersättning

Länsstyrelsen yrkar med stöd av 25 kap. 2 § miljöbalken ersättning med 12 800 kronor för våra kostnader i detta mål. Kostnaden består av inläsning av handlingar och yttranden, sammanlagt 16 timmar à 800 kronor. Denna summa kan ändras ifall det blir aktuellt med fler yttranden eller huvudförhandling.

Miljö- och byggnadsnämnden i Vimmerby kommun

Nämnden tillstyrker att mark- och miljödomstolen fortsätter med den pågående miljöprövningen av ärendet men lämnar följande synpunkter:

Begränsa verksamhetsområdet så att Boverkets rekommendation i ”Bättre plats för arbete” på 500 meters avstånd mellan täktverksamhet och bostad följs.

Sedimentationsdamm med oljeavskiljande funktion ska anläggas i anslutning till att tälkten startar. Utformning och dimensionering ska ske i samråd med tillsynsmyndighet eller framgå av tillståndet.

Nivåmätningar av grundvatten i grundvattenrör ska utföras både innan brytning av material påbörjas samt efterhand som brytning sker. Placering av grundvattenrör samt fastställande av intervall på nivåmätningarna ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten eller framgå av tillståndet.

Tillståndet eller kontrollprogrammet ska innefatta uppgifter om kontroll av kvaliteten på utgående vatten samt kontroll av vattenkvaliteten i Gäddgölen både innan verksamhet startar samt under verksamhetstiden.

De störande arbetsmomenten såsom borring, sprängning, skutknackning och krossning ska inte ske under juli.

Bullermätningar för att kontrollera bullernivån vid närboende ska ske med regelbundna intervall som ska framgå av tillståndet eller kontrollprogram.

Av tillståndet ska det framgå vilka tider täktverksamheten får bedrivas. Undantag från dessa tider under kortare perioder kan medges av tillsynsmyndigheten.

Det är viktigt att det anges i tillståndet eller i kontrollprogrammet hur man ska kontrollera de mottagna massornas föroreningsnivå innan de tas in på området. Dokumentation av mängden mottaget material samt lagringstiden för mottagna massor ska också regleras.

Miljö- och byggnadsnämnden yrkar med stöd av 25 kap 2 § miljöbalken på ersättning med 8 880 kronor för nämndens kostnader i detta mål. Kostnaden består av inläsning av handlingar och yttrande, sammanlagt 10 h, á 888 kronor. Denna summa kan ändras ifall det blir aktuellt med fler yttranden och/eller huvudförhandling.

Enskilda motparter

A.F., fastigheten B (ab 44, 59, 60)

Han undrar varför närboende sakägare (grannfastigheter, flera av dessa bebodda) ej direkt inbjudits att yttra sig i målet tidigare. Det saknas i detta mål en samrådsprocess, ett seriöst remissförfarande, trots att det rör sig om ett enormt ingrepp i naturen, de lokala ekosystemen, vattenkällor och t o m grundvattnet, med ytterligare påverkan på närboendes boendemiljö, djurhållning, trafiksituationen m m.

Varför har man i detta fall utelämnat samrådsprocessen som man enligt lag är skyldig att ha med de enskilda som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten eller åtgärden (miljöbalken 6 kap 23-25 §§)?

A.F. har vidare inkommit med skrivelser i vilka bl.a. följande framförs: Vattnet, som samlas upp kring och i Gäddgölen, fortsätter vidare genom ett känsligt vattensystem ända till sjön Yxern. Enligt Weserdomen som vann laga kraft den 1 juni 2015 får en exploatering eller markanvändningsförändring inte medföra att en

recipient hotas få en försämrad status (biologisk, kemisk/fysikalisk, hydromorfologisk). Som följd av denna EU-dom är inte ett projekt eller en verksamhet som medför att statusklassen försämras för en enda kvalitetsfaktor i någon av de tre grupperna av kvalitetsfaktorer tillåten.

Kan samtidigt påpekas att flera direkt angränsande fastigheter har skogsbruksplaner vari ingår att spara 150 år gammal skog ”gammelskog” (FSC-certifiering av definierade områden på C, D, E, F och B) i artbevarande syfte och biologiskt mångfaldssyfte, för att skapa en gynnsam biotop för till exempel spillkråka och tjäder och andra arter. Den positiva miljöeffekten av dessa initiativ, dvs nyttan av dessa skyddande och artbevarande områden – där skogsägare alltså frivilligt försakar en andel av egna potentiella intäkter från sitt skogsinnehav, för den biologiska mångfaldens skull – skulle i praktiken upphävas om en bergtäkt anlades precis intill.

Platsen Vasketorp tycks ha valts genom att man *först* och relativt enkelt erhöll rådighet över marken. Arrendatorn av gården Vasketorp är själv anställd inom BGS-koncernen, och ägaren av fastigheten Vasketorp, som villigt tecknat ett förmodligen lukrativt avtal med BGS och lämnat sitt medgivande till en bergtäkt på fastigheten, bor på annan ort (Linköping) och tycks ha noll intresse av vare sig några miljöaspekter eller bygdens historia, nutid och framtid. Med detta markupplåtelseavtal på plats, har sökanden *därefter* anpassat sina argument och MKBn för att övertyga myndigheter att platsen är optimal för en bergtäkt. *Dvs efter* att sökanden träffat en överenskommelse med markägaren om en lång lease för Vasketorp, som träder i kraft om en bergtäkt beviljas, så har sökanden byggt upp ett case och konstruerat en tillrättalagd MKB som mer eller mindre bortförklarar alla de miljömässiga invändningar som kan göras mot projektet.

Det tycks alltså i detta fall som om saker skett i en omvänd ordning, dvs *först* har man mottagit ett tips om en fastighet som kan tänkas stå till förfogande för detta ändamål och av ägaren erhållit rådighet över marken, *sedan* har man i efterhand för tillståndsgivande myndigheter försökt urskulda varför denna plats är ett bra val av plats. Denna omvända ordning i lokaliseringsprocessen förklarar varför denna prövning blivit så utdragen, kontroversiell, och varför så många miljöhänsyn *de facto* talar emot ett beviljande av täktillstånd.

Det torde vara uppenbart – efter fem års utredningar och prövningar – att det föreslagna projektet i Vasketorp innefattar väsentliga *osäkerheter* och *risker*. Att framställa detta ingrepp i den känsliga miljön på annat sätt är ej trovärdigt.

P g a att det är så skör miljö med stora naturvärden på spel, skulle ett igångsättande av projektet på mycket kort tid förorsaka irreversibla skador. Uppstart av detta projekt skulle omedelbart leda till oåterkalleliga skador på miljön, och direkt utplåna oersättliga naturvärden.

Skulle Mark- och miljödomstolen i Växjö bevilja täkt tillstånd är det, på grund av volymen av evidens som talar mot en bergtäkt på denna plats, av största vikt att få detta belyst i högre instans. Vad gäller den ansökta verksamheten så föreligger alltså ett mycket starkt allmänt och flera enskilda intressen mot den ansökta verksamhetens tillåtlighet.

Ett beviljat verkställighetsförordnande vore i fallet Vasketorp att likställa med att föregripa ett utlåtande från Mark- och miljööverdomstolen. Omedelbar verkställighet skulle eliminera skälen till och förta hela vitsen med ett överklagande. I fallet Vasketorp ges bara en chans att göra rätt.

Denna teknikalitet är i sig självt ett starkt skäl till att inte bevilja verkställighetsförordnande. Ett annat är att sökanden ej på ett övertygande sätt visat att den planerade verksamheten ej bryter mot svensk och europeisk lagstiftning på olika områden. Det vore oförenligt med de rekvisit som Högsta domstolen uppställt att för detta projekt bevilja verkställighetsförordnande.

Han har vidare anfört bl.a. följande:

Han anser att sökandens behovs- och lokaliseringsanalys i mål M 3273-22 ej bevisar att det föreligger ett överhängande behov av ytterligare en täkt inom Vimmerbys kommungräns i närtid. Förvisso har några av bolagets egna täkter i regionen genomgått eller genomgår en ordnad avvecklingsprocess, men fortfarande verkar, utifrån tillgängliga data om befintligt utbud i regionen (i Kalmar, Jönköpings och Östergötlands län), finnas ett utbud som torde täcka just Vimmerbytraktens basbehov under överskådlig tid.

Dessutom bör noteras att Kalmar län – och i synnerhet Vimmerby kommun – ej är att betrakta som tillväxtområden i en nationell kontext.

Ytterligare en anmärkning på sökandens behovs- och lokaliseringsanalys gäller den totala tystnaden vad gäller eventuell export av material från Vasketorp. Nu syns det som om man – lägligt inför behandlingen av denna ansökan hos Mark- och miljödomstolen i Växjö – avlägsnat från sin hemsida alla omnämmanden av företagets långsiktiga exportstrategi. Tidigare har man dock i olika sammanhang gjort en ganska stor grej av dessa exportambitioner.

H.S., fastigheten G (ab 46)

H.S. motsätter sig det ansökta tillståndet i sin helhet. En bergtäkt i området är olämpligt. Bergtäkten kommer ha alltför negativ påverkan på människors livsvillkor, förstöra viktiga habitat för skyddat djurliv, inkräkta på strandskyddet, förstöra närliggande våtmarker som är viktiga för exempelvis biologisk mångfald och grundvattennivåer mm.

Hon anser sig vara särskilt berörd och vill involveras i processen. Som sakägare yrkar hon också på muntlig förhandling där närboende kan komma till tals.

L.S., H.S., F.S., fastigheten H (ab 47, 49,50)

De motsätter sig det ansökta tillståndet i sin helhet. En bergtäkt i området är olämpligt. Bergtäkten kommer ha alltför negativ påverkan på människors livsvillkor, förstöra viktiga habitat för skyddat djurliv, inkräkta på strandskyddet, förstöra närliggande våtmarker som är viktiga för exempelvis biologisk mångfald och grundvattennivåer mm. Och inte minst kraftigt ökande trafik på rv 40.

De anser sig vara särskilt berörda och vill involveras i processen. Som sakägare yrkar de också på muntlig förhandling där närboende kan komma till tals.

H.H. och P.A., fastigheten I (ab 48)

De motsätter sig det ansökta tillståndet i sin helhet. En bergtäkt i området är olämpligt. Bergtäkten kommer ha alltför negativ påverkan på människors livsvillkor, förstöra viktiga habitat för skyddat djurliv, inkräkta på strandskyddet, förstöra närliggande våtmarker som är viktiga för exempelvis biologisk mångfald och grundvattennivåer mm.

Som sakägare yrkar hon också på muntlig förhandling där närboende kan komma till tals.

R.N., Grönlid 410, fastigheten J (ab 51, 54, 61)

Hon motsätter sig det ansökta tillståndet i sin helhet. En bergtäkt i området är olämpligt. Bergtäkten kommer ha alltför negativ påverkan på människors livsvillkor, förstöra viktiga habitat för skyddat djurliv, inkräkta på strandskyddet, förstöra närliggande våtmarker som är viktiga för exempelvis biologisk mångfald och grundvattennivåer mm.

Hon anser sig vara särskilt berörd och vill involveras i processen. Som sakägare yrkar hon också på muntlig förhandling där närboende kan komma till tals.

Hon anför i skrivelse (ab 61) bl.a. följande:

Hon vill börja med att uttrycka sin förvåning över att det nu lämnas in en ny ansökan med reviderat område för bergtäkten. Vid huvudförhandlingen i mål M 5634-19 anförde nämligen J.J., VD för sökandebolaget Berg Grus Sand Småland AB (nedan ”BGS”), att det var såväl praktiskt som ekonomiskt helt omöjligt med en revidering av täktområdet. Ändå har nu en ansökan med reviderat täktområde getts in, tyvärr med i huvudsak samma negativa påverkan på människor, miljö, djur, natur och kulturvärden.

Hon noterar att det sedan den förra domen, inte heller verkar undersökts några nya alternativa lokaliseringar (se Mark- och miljödomstolen i Växjös dom av den 21 december 2020 i mål nr M 5634-19). Hon drar därför slutsatsen att avtalet med markägaren även denna gång fått styra platsen för den planerade täkten - inte ett reellt behov eller lämplig lokalisering. BGS är uppenbarligen helt enkelt inte öppen för att undersöka lämpligare alternativ.

Det är i detta fall utan tvekan många människor som inte bara ”kan antas bli påverkade”, utan de facto blir påverkade. MB anger vidare att den som avser att bedriva en verksamhet ska samråda med dessa enskilda. Trots det har närboende inte bjudits in i processen i tillräcklig grad av BGS. Det har tvärtom skett skriftväxlingar och samrådsmöten där närboende helt enkelt uteslutits av sökandebolaget.

Vidare kan inte sökandebolaget hänvisa till att samråd hållits med närboende inför den förra ansökan till Mark- och miljödomstolen och att det skulle vara tillräckligt. Efter att domstolen avslog tillstånd till bergtäkt och vattenverksamhet mm (och prövningstillstånd dessutom avslogs av Mark- och miljööverdomstolen) så räknas den aktuella ansökan som ett nytt ärende, där särskilt berörda måste få möjlighet att bemöta allt i ärendet.

Hon ställer också frågan om BGS:s nya ansökan inte träffas av eventuell negativ rättskraft när det gäller den förra domen. Mycket talar för att ansökan är ett försök till omprövning av samma sak. Området är i och för sig till viss mån reviderat (en fråga som dock utreddes och avgjordes i det förra målet), men det finns fortfarande samma närboende, samma artskydd, fortfarande löpande observationer av samma djurliv som var fråga i förra ansökan, fortfarande kulturhistoriskt skyddsvärda miljöer inom brytområdet, fortfarande ingrepp på strandskyddat område, påverkan på grundvatten, viktiga våtmarker osv.

Hon ifrågasätter behovet. Behovet av dessa mängder bergmaterial är fortfarande inte tillräckligt beskrivet av sökandebolaget. Det kan ifrågasättas vad det stora överskottet ska användas till. Detta har om och om igen efterfrågats av närboende – men trots det presenteras ingen djupare analys. Det finns heller inga stora infrastrukturprojekt eller dylikt i närområdet. Det finns dessutom redan 31 stycken berg- och grustäkter inom 50 km radie från Vimmerby centrum – man kan fråga sig hur dessa befintliga inte anses tillgodose det faktiska behovet.

Hon konstaterar också att sökandebolaget efter avslaget vid tidigare ansökan inte har undersökt ytterligare lokaliseringar. Mark- och miljödomstolen ansåg i det förra målet att Vasketorp är en olämplig lokalisering – men trots det undersöker BGS inga ytterligare lokaliseringar. Om behovet är så trängande, borde det vara högst prioriterat av sökandebolaget att hitta lämpliga lokaliseringar. I behovsansökan i den aktuella ansökan förs argumentet att bergtäckterna i Alsta och Norrhult avvecklats, hon konstaterar att avvecklingsplaner lyftes redan i det förra målet och med så lång framförhållning borde verkligen ytterligare lokaliseringar undersökts – om behovet finns.

I det förra målet uttryckte sökandebolaget att det ”*unika materialet ligger inom strandskyddat område*”. Att man nu reviderat området stärker bilden av att materialet i Vasketorp inte på något sätt är unikt. Något som även bekräftades av Länsstyrelsen i det förra målet. Det är tvärtom bergmaterial som är vanligt förekommande runt om i kommunen och närliggande kommuner. Det är möjligt att det är ett lämpligt bergmaterial i Vasketorp men lokaliseringen ska dock enligt MB, vägas mot de ingrepp verksamheten på platsen innebär för boende, natur, djur och kulturvärden.

Med tanke på det aktuella områdes vattenkänsliga miljö är inte en lokalisering i Vasketorp lämplig. Grundvatten kommer påverkas, både grundvattnet och ytvattnet är ett komplext system som sitter långväga samman med andra stora vattendrag, ex stora Yxern. Viktiga våtmarker (avgörande för biologisk mångfald mm) kommer påverkas och behöva på ett artificiellt sätt fyllas på, Gäddgölen med hemvist och förutsättning för diverse skyddade arter. Hela området består av olika former av på olika sätt livsviktigt vatten. Bara denna utgångspunkt borde vara nog för att välja en annan lämpligare lokalisering.

Om sökandebolaget får exploatera strandskyddat område så påverkas djur- och växtlivet på ett oacceptabelt sätt och allmänhetens tillgång till strandområden skulle försämrans.

Inom det nu planerade verksamhetsområdet finns det tre bostäder med permanentboende inom 500 m från täktområdet, vilket är helt emot Boverkets allmänna råd.

Det har nyligen avverkats skog inom det planerade verksamhetsområdet – ljudstörningar från detta arbete har påverkat ett stort område; Nyshult, Gunnekulla, delar av Frödinge osv. Detta stärker närboendes uppfattning om att sprängningar, buller och andra ljudstörningar från bergtäkten såklart kommer påverka dem negativt. Sökandebolaget ansöker nu om att hålla verksamheten närmare mitt bostadshus, J och K (kallat G), dvs. 380 meter bort, vilket är orimligt med tanke på ljudstörningar mm. Ca 400 meter från verksamhetsområdet går dessutom mina hästar i sin hage.

Sökandebolaget uppger i MKB att rekreation och friluftsliv kan påverkas av buller mm, men att det inte finns något utpekade strövområde i täktens närhet. Hon vill lyfta att vägen vid sidan av Gäddgölen samt stigar i området används frekvent för ridning, promenader, blåbärslockning osv.

Det nu aktuella vägalternativet innebär att den omfattande lastbilstrafiken kommer passera upphämningsplatsen för skolskjuts till och från Grönlid. Hon ifrågasätter hur rimlig säkerhet för skolbarnen ska kunna garanteras. Det anges av sökandebolaget att den tunga trafiken på utfartsvägen kommer öka drastiskt men att inga bostadshus passeras. Hon vill dock uppmärksamma att den tunga trafiken passerar mycket nära fastigheten hon bor på och kommer påverkas med tanke på trafikbuller och avgaser.

Liksom framgått i den tidigare processen föreligger det dokumenterade observationer av fridlysta arter inom och i anslutning till verksamhetsområdet. Till detta kommer sannolikt ett mörkertal av arter som inte observerats. Det får således anses klarlagt att det inom området finns habitat och häckningsplatser som hyser livskraftiga populationer av en rad arter som omfattas av skydd enligt artskyddsförordningen. Sökandebolagets verksamhet inom området riskerar att åtminstone påverka arterna utter, tjäder, spillkråka, större brunfladdermus, dvärgpipistrell, åkergröda och sandödlor. Samtliga dessa arter omfattas av skyddet i artskyddsförordningen.

Som beskrivet ovan observerar boende, även efter avverkningen, löpande, olika skyddade arter. Det finns många observationer av ex tjäder. Detta kan redogöras mer för under muntlig förhandling.

Det är oacceptabelt att de mest bulleralstrande momenten såsom borning, sprängning och skutknackning ska tillåtas genomföras så tidigt som från 06.00. Det skulle påverka närboendes livsvillkor negativt i mycket stor omfattning.

Hon motsätter sig starkt att BGS beviljas verkställighetsförordnande. Av praxis från Högsta domstolen följer att det åligger verksamhetsutövaren att visa vilka konkreta

skäl som talar för ett verkställighetsförordnande, och det saknas sådana skäl i detta fall. Omfattningen av den planerade verksamheten samt den stora påverkan på området omöjliggör att tillståndet får tas i anspråk även om beslutet överklagas. Det är ett alltför stort ingrepp för människorna, miljö och djurliv för att detta ska vara rimligt.

M.J. och J-Å.N., fastigheten L och J (ab 52,53,

57)

De motsätter sig det ansökta tillståndet i sin helhet. En bergtäkt i området är olämpligt. Bergtäkten kommer ha alltför negativ påverkan på människors livsvillkor, förstöra viktiga habitat för skyddat djurliv, inkräkta på strandskyddet, förstöra närliggande våtmarker som är viktiga för exempelvis biologisk mångfald och grundvattennivåer mm.

De anser sig vara särskilt berörda och vill involveras i processen. Som sakägare yrkar hon också på muntlig förhandling där närboende kan komma till tals.

De har vidare inkommit med en skrivelse (ab 62) i vilken de framför samma syn-punkter som R.N. (ovan).

I och S.H., fastigheterna D och H (ab 55)

De motsätter sig verkställighetsförordnande. De anser sig vara sakägare och vill vara delaktiga i processen. De önskar muntlig huvudförhandling i målet. De anser inte att bolaget visat att de utrett alternativa lokaliseringar tillräckligt. Enligt vad som framkommit i ansökan ser det inte ut som att några nya platser undersökts sedan föregående ansökan avslogs. De menar att bolaget haft gott om tid att undersöka nya platser, samt eventuellt undersöka om relevanta förutsättningar på tidigare undersökta platser ändrats. Vägtrumman under väg 40 på deras fastighet är redan i dagsläget nästan underdimensionerad, det finns risk att den inte räcker till vid ett ökat flöde. Följden om den är underdimensionerad är att en beteshage med bland annat bestånd av orkidéen Nattviol översvämmas.

Gällande påverkan av buller, damm, och andra störningar är de fortsatt oroliga. Dammet kommer att påverka våra marker där de bedriver skogsbruk och hästhållning. Hästar kan vid långvarig exponering för damm utveckla kroniska obotliga luftvägssjukdomar såsom COPD (Chronic Obstructive Pulmonary Disease).

De har i dagsläget tre hästar, djur som reagerar vid impuls ljud såsom sprängningar. Reaktionerna kan leda till att hästarna skenar, och skadar sig eller i värsta fall dör.

Detta är något som årligen drabbar hästar vid exempelvis nyårsfiranden då oakt-samma personer avfyrar raketer nära hästverksamheter.

Just nyårsfirande kan man förutse när det händer, men om bolagets sprängningar gör att de måste ta ledigt från jobbet, få lugnande medel utskrivet av veterinär i fö-rebyggande syfte, och övervaka hästarna kontinuerligt under de dagar sprängning-arna är blir påverkan i deras liv alldeles för stor, det vill säga täktverksamheten kommer att utgöra en stor olägenhet.

De vill också påpeka att det inte bara är de som har hästar inom området som påver-kas av buller från tåkten.

De har också vid flera tillfällen tagit emot andra ägares konvalescenta hästar för att de ska ha en lugn miljö att vila upp sig i - något som knappast blir görbart intill en täkt. De observerar tjädrar på fastigheten A eller på intilliggande fastig-heter regelbundet. De observerar fladdermöss regelbundet under sommarhalvåret. De observerar mycket reptiler under sommarhalvåret - snokar, huggormar, kopparorm och skogsödlor bland annat. Det är möjligt att det även finns hasselsnok, vad de vet har det inte undersökts så väl. Våtmarkerna intill det tänkta täktområdet är viktiga att bevara. I Kalmar län har många av de naturliga våtmarkerna under de senaste århundradena försvunnit då de exempelvis dikats ur. I dagsläget uppmuntras markägare att anlägga våtmarker för att bland annat gynna den biologiska mångfal-den. Att bevara de våtmarker som finns naturligt måste väga tungt.

Det ligger flera permanentbostäder närmare än 500 m från täktområdet. De vill att grunderna på de hus som är nära tåkten noggrant undersöks med avseende på skick innan eventuell täktverksamhet börjar. Detta då många av husgrunderna mer eller mindre står direkt på berget. Eventuella sprickbildningar eller andra skador orsa-kade av sprängningar måste ersättas av tåkstens verksamhetsutövare. Det är otydligt om det som bolaget avser bryta i Vasketorp kommer att gå på export. Bolaget har tidigare levererat "mycket sten till Baltstaterna, Ryssland och Polen" (läst i bolagets kundtidning från 2012). Enligt bolagets behovsutredning låter det som att det mesta materialet kommer att användas lokalt, men om exporten varit en så stor del som 25% av omsättningen tidigare väcks frågan vart materialet från Vasketorp är tänkt att gå.

De yrkar ersättning med 4500 kr för arbetet med yttrandet i målet.(10 h x 450 kr). Om muntlig förhandling sker kommer beloppet att justeras.

M.P., fastigheten F (ab 58)

Han motsätter sig det ansökta tillståndet i sin helhet. En bergtäkt i området är olämpligt. Bergtåkten kommer ha alltför negativ påverkan på människors

livsvillkor, förstöra viktiga habitat för skyddat djurliv, inkräkta på strandskyddet, förstöra närliggande våtmarker som är viktiga för exempelvis biologisk mångfald och grundvattennivåer mm.

Han anser sig vara särskilt berörd och vill involveras i processen. Som sakägare yrkar han också på muntlig förhandling där närboende kan komma till tals.

E.N. och P.S., fastigheten N

De anför i skrivelse (ab 63) likalydande synpunkter som R.N. i ab 61 ovan.

G.S. och M.P., boende I

De motsätter sig det ansökta tillståndet i sin helhet. En bergtäkt i området är olämpligt. Bergtäkten kommer ha alltför negativ påverkan på människors livsvillkor, förstöra viktiga habitat för skyddat djurliv, inkräkta på strandskyddet, förstöra närliggande våtmarker som är viktiga för exempelvis biologisk mångfald och grundvattennivåer mm.

De anser sig vara särskilt berörda och vill involveras i processen. Som sakägare yrkar han också på muntlig förhandling där närboende kan komma till tals.

SÖKANDENS BEMÖTANDE

Länsstyrelsens yttrande

Ett särskilt yrkande om upphävande av strandskydd fodras inte i ansökningsmål av förekommande slag. Det står Mark- och miljödomstolen fritt att allt efter omständigheterna bestämma formen för hur strandskyddet ska beaktas.

BGS yrkar om tillstånd till de arbeten som krävs för att leda om en begränsad sträcka av befintligt dike. Diket löper genom en skogsmark och härrör från markavvattning från kringliggande åkermark. Diket har således tillkommit av mänsklig verksamhet och fortsatt påverkats genom rensning. Varken diket eller dess närområde hyser höga naturvärden eller är av sådan vikt för bevarande av livsvillkor för växt- och djurlivet att det behöver skyddas genom strandskydd.

Länsstyrelsen har i besluten år 2019 och 2022 anfört att det ”för aktuellt område finns inga kända naturvärden” och ”området används inte av allmänheten för friluftsliv”. BGS har inte på något sätt uppfattat att diket borde föranleda sådana långtgående överväganden som Länsstyrelsen nu gör gällande. Tvärtom har frågor om

strandskyddet för diket uppfattats som förhållandevis okontroversiella, rent av o betydliga. BGS bedömningar får stöd av de utredningar och analyser som bifogats föreliggande tillståndsansökan för bergtäkt.

BGS vidhåller att strandskyddets buffertzonen i den del som ligger inom verksamhetsområdet är upphävt i samband med beslutet 2022. I beslutsmeningen hänvisas till karta som bifogas beslutet. Eventuella felaktigheter eller otydligheter som inte rättats av beslutsfattande myndighet kan inte belasta BGS tillståndsansökan för bergtäkt.

Diket behöver ledas om, alternativt läggas i kulvert, för att möjliggöra en rationell användning av verksamhetsområdet. Dikets nuvarande placering och utformning kan medföra risk för grumling. BGS har redovisat en principskiss över en dikesprofil som kan tillämpas, men finner att en kulvertering skulle kunna utgöra ett lämpligt alternativ. BGS har ställt sig villiga att samråda med tillsynsmyndigheten gällande slutlig utformning av diket inom ramen för yrkande om tillstånd till vattenverksamhet i punkten c),

Länsstyrelsen har föreslagit ett villkor för denna omledning. BGS motsätter sig att omledningen eller kulvertering regleras i villkor, men ställer sig öppna till att - vid val av omledning - anpassa dikets profil på ett sådant sätt som Länsstyrelsen beskriver, dvs. att diket ges en heterogen naturliknande bottenstruktur där större strukturer såsom till exempel sten och block tillåts ligga kvar.

BGS vidhåller att en exploatering inom ansökt verksamhetsområde kan tillåtas på sätt som framgår av föreliggande ansökan samt att en omledning av en del av vattendraget kan genomföras med målsättning att skapa positiva mervärden för naturen och omgivningen.

BGS bestrider att Gäddgölen specifikt hyser ett sådant utterrevir som Länsstyrelsen gör gällande. Under tidsperioden 2000 till 2023 har totalt tre fynd rapporterats till Artportalen. En död utter har påträffats död på riksväg 40 någon gång i februari 2019. I april 2019 har "äldre spillning" påträffats någonstans i närheten av Gäddgölen. Båda fynden är ovaliderade. I februari 2023 har nu ett tredje fynd av förmodad utterspår/spillning rapporterats in, även detta ovaliderat. BGS finner att brist på kontinuerliga och validerade fynd talar emot att Gäddgölen med omnejd skulle utgöra en plats dit utter söker sig som föryngringsplats eller viloplats. Gäddgölen med omnejd tillhör inte den typ av sammanhängande vattensystem som krävs för att upprätthålla ett livskraftigt bestånd. Under vintertid är uttern beroende av strömmande vatten som ger möjlighet till näringsfångst om sjöarna blir islagda.

Utifrån kända förutsättningar på platsen får det anses som tvivelaktigt att det finns ett utterrevir vid Gäddgölen. Enbart ett fynd av spillning ger inte tillräckligt stöd för en sådan slutsats som Länsstyrelsen och andra parter anfört i målet. Det ska därutöver nämnas att sökt verksamhetsområde utgörs av skogsmark. Varken Gäddgölen eller dess strandzon omfattas av verksamhetsområdet. Inte heller skulle en täkt innebära en barriär för ett sådant sammanhängande vattensystem som uttern kräver. Det dike som löper längs med verksamhetsområdet är mycket litet, mindre än två meter i bredd i överkanten, och torkar ut regelbundet. Den vattenförande delen bedöms sällan bli bredare än 0,5 meter om det inte är en mycket blöt period. Diket bedöms inte utgöra ett potentiellt födosökområde för utter.

Slutligen har Länsstyrelsen anfört att uttern inte är särskilt störningskänslig. Det finns uppgifter om att utter förekommer i stadsmiljöer. Ett ytterligare exempel är blockstentakten på Horns udde på norra Öland där ett utterrevir har etablerats i reststenshöger i vattnet efter att takten utvidgades. Stöd för att det finns avgörande skillnader mellan regelbundenheten i bullerstörningar finns dock inte. Naturvårdsverket exemplifierar det med intensiv kanotpaddling vissa helger, vilket är en störning som sker direkt i vattendraget där uttern befinner sig. Föreliggande ansökan inbegriper buller i form av bl.a. sprängningar, borrning, krossning och in- och uttransporter. Sprängningar och vibrationer är inte direkt riktade mot vattenbiotoper. Borrning och krossning kommer bedrivas mer eller mindre regelbundet och medför inte heller en störning direkt mot vattenbiotoper. Buller från trafik förekommer redan idag från riksväg 40 som ligger på ca 200 meters avstånd. Med beaktande av nuvarande störningsbild från trafiken finner BGS att eventuellt förekommande uttrar inte kommer bli störda av den ansökta verksamheten som avses bedrivas.

BGS finner att, för det fall Mark- och miljödomstolen finner att det kan finnas ett utterrevir i närheten av ansökt verksamhetsområde, kan den ansökta verksamheten i vart fall inte innebära en sådan avsiktlig störning som aktualiserar förbudet i 4 a § 2 artskyddsförordningen.

BGS vidhåller sitt yrkande om att få ta emot och återvinna maximalt 130 000 ton jord- och schaktmassor för anläggningsändamål.

BGS ansöker om tillstånd för att bedriva verksamhet i enlighet med bl.a. verksamhetskod 10.20 i miljöprövningsförordningen (2013:251) innefattande täkt av berg, morän och *andra jordarter*. Ansökan omfattar även verksamhet i enlighet med verksamhetskod 10.50 innefattande anläggning för sortering eller krossning av berg eller *andra jordarter*. Den ansökta verksamheten innefattar således avbaning samt bearbetning av avbaningsmassor som förekommer inom verksamhetsområdet.

En preliminär uppskattning av volymen avbaningsmassor har redovisats i miljökonsekvensbeskrivningen. Dessa volymer är inkluderade i produktionsvolymen och i antalet transporter. I likhet med brytning, krossning och försäljning av bergmaterial, behöver avyttring och försäljningen anpassas efter rådande efterfrågan på marknaden. Endast massor som är tekniskt användbara avses att gå till försäljning.

Med hänsyn till att mäktigheten kan variera är det svårt att på förhand prognosticera exakta volymer och användningsområden. Klart är att avbaningsmassorna, precis som berg, är ett material som planeras att avsättas på marknaden som en produkt. Samma massor kan inte anses utgöra avfall i den mening som avses i 15 kap. 1 § miljöbalken eller omfattas av verksamhetskoder i 29 kap. miljöprövningsförordningen. Slutsatsen är därmed att Länsstyrelsens gör en felaktig tolkning avseende att avbaningsmassorna ska förbehållas till anläggningsändamål.

För det fall Mark- och miljödomstolen gör en annan tolkning av vad som anförts ovan, önskar BGS att utveckla sin syn på hanteringen av uppkomna avbaningsmassor.

Med avfall avses ett material eller ämne som innehavaren gör sig av med eller är skyldig/avser att göra sig av med. BGS anser att planerad hantering av avbaningsmassor inte innebär ett förfarande där Bolaget ”gör sig av med” eller ”avser göra sig av med” ett material. BGS är i vart fall inte skyldiga att göra sig av med materialet eftersom det rör sig om massor som är opåverkade på så sätt att det inte bedrivits annan typ av förorenande verksamhet som skulle innebära att massorna kan klassas som farliga för människors hälsa eller miljön. Avbaningsmassorna är i första hand att betrakta som en produkt, se resonemang ovan. I andra hand uppfyller avbaningsmassorna kriterierna för att anses utgöra en biprodukt.

BGS vidhåller att de externa massorna (icke-farligt avfall) är tänkta att ersätta ett annat material (jungfruliga avbaningsmassor) som annars hand använts. BGS finner att Länsstyrelsens resonemang i denna del är motstridig då man å ena sidan anser att beskrivna åtgärder utgör reella anläggningsändamål, men å andra sidan betraktar införseln som ett bortskaffningsförfarande.

Ett av de främsta skälen till att BGS motsätter sig att avbaningsmassorna används till interna anläggningsändamål är att massor som håller god teknisk kvalitet är mer lämpliga, och innebär ett betydligt resursutnyttjande, att använda i annan konstruktion än i exempelvis en bullervall. Enbart massor som håller en lägre teknisk kvalitet bör användas till interna anläggningsändamål som buller/avskärningsvallar. Externa massor tas in genom returtransporter, vilket innebär ett resurseffektivt nyttjande av transporter och mindre utsläpp av fossila gaser. Därutöver tillåts externa massor av

lägre teknisk kvalitet fylla en viktig funktion för BGS interna anläggningsändamål istället för att läggas på deponi.

Dessutom rör det sig om massor som i allt väsentligt är opåverkade från föroreningar (jungfruliga). Att använda jungfruliga massor till i nu aktuellt fall planerade anläggningsändamål strider mot principen om god hushållning i 3 kap. 1 § miljöbalken. I detta fall kan avbaningsmassor av förevarande kvalitet fylla en bättre funktion på annan plats där omgivningsförhållandena är sådana att jungfruliga massor krävs. Att slentrianmässigt lägga jungfruliga massor av varierad teknisk kvalitet i exempelvis en bullervall kan objektivt sätt inte anses vara ett tillvaratagande av naturresurser på ett hållbart sätt. Förfarandet skulle dessutom innebära att jungfruliga massor tvingas tas ut på andra markområden i onödan för att fylla behovet av jungfruliga massor i de projekt som kräver denna typ av massor. Ur ett hushållningsperspektiv är det således bättre att avbaningsmassor av högre teknisk kvalitet nyttiggörs bättre som produkt på en plats eller i en konstruktion där massor av sådan kvalitet krävs än att de läggs i en bullervall som med fördel kan anläggas av mycket lågtekniska massor. Detta tillvägagångssätt och resonemang har tidigare accepterats av mark- och miljödomstolar.

Att ta in externa massor utgörandes av icke-farligt avfall, som i sin tur är lämpliga att använda i täktens område, överensstämmer med hushållningsprincipen och avfallshierarkin. Införsel innebär att BGS på förhand kan tillse att massorna har rätt beskaffenhet för avsedd anläggning. Återvinningen bidrar till att resurserna används på rätt plats istället för att läggas på deponi. I sammanhanget ska här upprepas att återvunna massor för anläggningsändamål kommer motsvara en föroreningshalt som inte överskrider mindre än ringa risk ("MRR"), se villkor 14.

BGS anser att det är fråga om en återvinningsåtgärd som krävs då det dels finns ett behov av att ersätta annat material som annars hade behövts för ändamålet, dels att avfallet är lämpligt för ändamålet. Det är således inte att betrakta som bortskaffande av avfall.

BGS vidhåller att verkställighetsförordnande bör medges.

En eventuell överprövning fordrar prövningstillstånd av högre instans, vilket inte medges i majoriteten av de mål som överklagas. Under förutsättning att prövningstillstånd medges, kan en överprövningsprocess pågå i uppemot 1 – 1,5 år. Under denna tid finner BGS att det finns konkreta skäl till att verkställighet bör förordnas. Exempelvis avser BGS att inleda markförberedande åtgärder och förbereda tillfartsvägen. Området är redan idag avverkat, vilket innebär att de inledande åtgärderna har en mycket begränsad inverkan på naturmiljön och därmed inte en irreversibel

skada. BGS anser inte att Länsstyrelsen eller övriga parter framfört sådana beaktansvärda nackdelar som väger tyngre än BGS rätt att få påbörja en tillåtlighetsprövad och tillståndsgiven verksamhet.

Miljöbalken innehåller inte någon närmare reglering för beräkning av säkerheter, men av förarbetena framgår det att de förväntade avhjälpandekostnaderna bör kunna tjäna som utgångspunkt vid bedömningen av om säkerheten är tillräcklig. Utgångspunkten bör enligt förarbetena också vara att säkerheten tillåter att så mycket kapital som möjligt är kvar hos verksamhetsutövaren. Mot bakgrund av detta ska en avvägning göras mellan att fastställa en rimlig kostnad för verksamhetsutövaren samtidigt som risken för att samhället får bära kostnader för avveckling och avhjälpande minimeras.

Mark- och miljööverdomstolen har i ett nyligen avgjort mål konstaterat att en schabloniserad beräkning inte ensamt kan ligga till grund för säkerhetens storlek. En bedömning ska istället, som huvudregel, göras i det enskilda fallet. BGS anser att en beräkning med uppskattade maskintimmar bör vara en bättre och mer rättvisande beräkningsgrund som speglar det arbete som faktiskt kommer att utföras vid en efterbehandling. I denna del vidhåller därmed BGS att den säkerhet som bolaget har beräknat är fullt tillräcklig för att kunna efterbehandla verksamhetsområdet på ett fullgott sätt. Det saknas därmed anledning att föreskriva en högre säkerhet.

Synpunkter på bolagets förslag till villkor

BGS vidhåller att den sökta arbetstiden ska medges i enlighet med Bolagets förslag till villkor 8.

Bolaget vill förtydliga att de yrkade arbetstiderna och angivna bullervärden från bullerutredningen utgår från ett ”worst case scenario”, vilket bl.a. innebär att samtliga maskiner är i gång samtidigt och att vinden blåser mot de som berörs av buller. Vid normaldrift kommer maskinerna vara igång i varierad omfattning vilket innebär att de ingående bullerkällorna i bullerutredningen i praktiken inte är i drift samtidigt. Det saknas därför skäl att anta att ett worst case scenario skulle ske annat än i undantagsfall, mestadels mot bakgrund av hur verksamheten bedrivs i realiteten.

Det ska understrykas att Bolaget har ett stort behov av att kunna bedriva verksamheten under en så stor del av dygnet som det är möjligt för att kunna bemöta det behov som finns av materialet. Dessa bullervärden, inom de av BGS föreslagna arbetstiderna, är dessutom helt i enlighet med Naturvårdsverkets riktlinjer för buller

Det framgår därtill av avgöranden både från underinstans samt Mark- och miljööverdomstolens avgöranden i mål M 9015-17 samt M 7582-18, att det saknas skäl att

tidsmässigt begränsa en verksamhet som innehåller Naturvårdsverkets riktlinjer för buller. Mark- och miljööverdomstolen har även i en nyligen meddelad dom, M 11112-21, tagit ställning till att riktvärden för buller har större marginal i realiteten och det då fanns skäl att tillåta arbetstider från och med kl. 06.00.

Mot bakgrund av det anförda, samt att det är av stor vikt för BGS att kunna påbörja sin verksamhet kl. 06.00 och avsluta delar av den kl. 18.00, saknas skäl för att begränsa verksamhetens drift till att påbörjas 07.00. Det finns inte heller skäl att begränsa arbetstiderna för borring, skutknackning, krossning och siktning på sådant sätt som Länsstyrelsen anför.

BGS accepterar de av Länsstyrelsen föreslagna ändringarna i villkor 9 och 10.

BGS motsätter sig ändring av villkor 11 på så sätt att salt inte får användas. BGS avser enbart att använda en begränsad mängd salt längs med transportvägar. Årsmängden kan uppgå till ca 1 000 kg. Detta måste sättas i relation till den förmodade mängden salt som årligen läggs på riksväg 40.

En ungefärlig beräkning av saltkoncentrationen i recipient kan göras enligt följande.

Beräknad användningsmängd salt ($MgCl_2$):	1 000 kg/år
Beräknad vattenavledning från täkten:	145 000 m ³ /år

Detta ger en beräknad salthalt om 6,9 mg/l i avlett vatten i täkten. Denna siffra måste dock beaktas med följande under- och överskattningar.

En viss underskattning erhålls av det faktum att använt flöde är det som beräknats för taktens sluske med största omfattning av bortledning. I tidigare skeden är vattenflödet sannolikt något lägre vilket medför en något högre koncentration. En viss överskattning erhålls av det faktum att allt använt salt beräknas nå recipienten. I praktiken kan viss permanent- eller långtidsfastläggning förväntas. En annan överskattning erhålls av det faktum att av angiven mängd salt (1 000 kg/år) antas 100 % utgöras av klorid. En andel av de angivna 1 000 kg är i praktiken Mg (magnesium) vilket inte bedöms påverka mark och vatten.

En salthalt om 6,9 mg/l kan jämföras med krav på dricksvatten, nämligen 100 mg/l, och havsvatten som kan innehålla 3-5 % salt, motsvarande 30 000 till 50 000 mg/l. Beräknad salthalt som kan uppstå på grund av verksamheten får därmed anses vara försumbar. Det föreslagna villkoret får även anses okontroversiellt för täktverksamheter.

BGS accepterar Länsstyrelsens förslag till att stryka specificering av ADR-tankar i (villkor 12) och förslaget till att förtydliga villkoret att gälla ”under natten eller längre” i villkor 13.

BGS motsätter sig att i villkor reglera föroreningsnivåerna för massor som tas in för anläggningsändamål. Bolaget noterar att Länsstyrelsen accepterar att massor som uppfyller nivåerna för mindre än ringa risk (”MRR”) bör kunna accepteras, vilket även framgår av Bolagets förslag till villkor.

Förslag till villkor 14 innebär att införsel av massor som överstiger MRR men som maximalt uppgår till känslig markanvändning (”KM”) kräver tillsynsmyndighetens godkännande. Frågan om införsel av externa massor är därmed inte oreglerad. BGS anser att villkor 14, med beaktande av mängden och det föroreningsinnehåll det är fråga om, är fullt tillräckligt för att tillse att ingen otillåten negativ påverkan för människors hälsa eller miljön uppstår med anledning av införseln. För att säkerställa kontrollen av mottagna massor föreslår BGS även ett villkor 15 där sådana frågor regleras.

BGS accepterar Länsstyrelsens förslag till tillägg gällande sedimentationsanläggningen.

BGS accepterar i huvudsak Länsstyrelsens tillägg gällande efterbehandling.

BGS motsätter sig att efterbehandlingsåtgärderna ska vara slutförda inom tillståndstiden.

Av 20 c § förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd följer att beslut om avslutad täktverksamhet får meddelas även om inte hela området har efterbehandlats, under förutsättning att det område som återstår att efterbehandla inte är större än 2 hektar och det på detta område inte bedrivs någon verksamhet som är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt miljöprövningsförordningen (2013:251).

Upplag av massor som uppkommit i verksamheten får finnas kvar på området i högst fem år från beslutet. Länsstyrelsens förslag till ändring av villkor 19 strider således mot verksamhetsutövarnas rätt att behålla upplag inom området i upp till fem år efter avslutad täktverksamhet. Av det skälet motsätter sig BGS detta tillägg i villkor 19.

BGS accepterar Länsstyrelsens förslag till ändring av villkor 20 gällande kontrollprogram.

BGS motsätter sig Länsstyrelsens förslag till utformning av villkor gällande grundvattenrör, främst då BGS anser att tidsangivelserna för när grundvattenrören ska vara installerade är allt för snäva samt med begränsad miljönytta.

Ett mer miljömässigt motiverat villkor bör få följande utformning:

”Grundvattenrör för kontroll av grundvattennivåer ska finnas mellan brytningsområdet och våtmarken öster om verksamhetsområdet senast ett år efter det att tillståndet tagits i anspråk. Om kontrollen visar att våtmarken dräneras på grund av verksamheten ska kompensationsåtgärder vidtas genom att överskottsvatten från täkten leds till våtmarken. Innan vattnet återförs ska överskottsvattnet ha genomgått rening i sedimentationsdamm.

Efter avslutad brytning ska påverkan på våtmarken minimeras genom att täktväggen närmast våtmarken tätas med finkornigt minerogent material från täkten. Alternativt ska syftet uppnås genom annan metod som tillsynsmyndigheten godkänner.”

BGS motsätter sig Länsstyrelsens förslag till villkor gällande omledning av diket. BGS är dock villiga att anpassa dikets profil i enlighet med vad Länsstyrelsen anfört.

BGS motsätter sig att begränsa den sökta verksamheten under sommarmånaderna. I likhet med vad som ovan anförts gällande arbetstider, saknas stöd för att inskränka en tillståndsgiven verksamhet som innehåller Naturvårdsverkets riktlinjer.

BGS motsätter sig ett villkor gällande efterbehandling i den utformning som Länsstyrelsen föreslår. Ett sådant villkor skulle innebära en dubbelreglering av vad som redan framgår i bl.a. 10 kap. miljöbalken om föroreningar och avhjälpande. BGS vill uppmärksamma att hantering av kvarvarande kemiska produkter och avfall kommer ingå i efterbehandlingsplanen.

BGS har inget att erinra gällande Länsstyrelsens förslag till delegationsvillkor.

Miljö- och byggnämnden i Hultsfred och Vimmerby kommuner

Nämnden hänvisar till Boverkets allmänna råd 1995:5, *Bättre plats för arbete*, och menar att rekommenderat avstånd till en täkt är minst 500 meter. Det finns ett väldigt stort antal täkter runtom i Sverige där avståndet till närboende är mycket kortare än 500 meter. Anledningen till detta är att avståndet i sig inte är särskilt relevant utan det som är av avgörande betydelse är om verksamheten kan bedrivas utan oacceptabel störning.

Detta är något som måste avgöras i det enskilda fallet och beror på en mängd olika faktorer, exempelvis topografi, geotekniska förhållanden och föreslagna skyddsåtgärder. I föreliggande ansökan föreslås skyddsåtgärder så att vanligt förekommande begränsningsvärden, dvs. det som utgör praxis för exempelvis buller ska klaras och att oacceptabel störning därmed ska undvikas.

För närmsta bostadshus, vilket är ett fritidshus, som ligger drygt 200 meter från gränsen till planerat verksamhetsområde har dock BGS tecknat ett inlösensavtal som effektueras för det fall tillstånd till ansökt verksamhet beviljas.

Härutöver ifrågasätter BGS om relevanta delar av Boverkets ovan nämnda allmänna råd är tillämpliga då de aldrig har varit legalt bindande. Det som bör vara avgörande är huruvida det uppkommer en oacceptabel störning eller inte från den ansökta verksamheten, inte det fysiska avståndet i sig. I denna del kan dock BGS konstatera att det inte kommer att uppkomma någon oacceptabel störning från verksamheten.

Nämnden anser att störande arbetsmoment såsom borrhning, sprängning, skutknackning och krossning ska begränsas under juli månad. Begränsningen bör ske med hänsyn till närboende.

BGS motsätter sig att sökt verksamhet och arbetsmoment inskränks under juli månad. BGS har i ansökanshandlingarna beräknat och bedömt den sökta verksamhetens bullernivåer. Beräkningen baseras på indata utifrån de lokala förutsättningarna, såsom byggnader, vägar och terräng. Relevanta ljudkällor i form av den planerade maskinparken läggs in i modellen. Varje enskild bostad i täktområdets närhet har ingått som en egen beräkningspunkt. Resultatet har redovisats i ett flertal driftfall utifrån ett ”värsta fall”-scenario, det vill säga med ett antagande om att flera maskiner är i drift samtidigt och att det råder medvind åt samtliga håll.

En beräkning av ljudnivån ger alltid ett mer rättvisande och tillförlitligt underlag än vad en mätning ger eftersom mätningar kan påverkas av andra störande ljudinslag och bakgrundsljud. Vindprassel eller sus motsvarar ca 35 dBA och ett normalt samtal motsvarar ca 60 dBA. Vid mätning kan alltså sådana ljud ge missvisande resultat. I nu aktuellt fall har riksväg 40 även en betydelse för bullernivåerna i omgivningen.

I realiteten är det således inte fråga om små marginaler för att riskera ett överskridande av gällande riktvärden. Det är inte miljömässigt motiverat eller ekonomiskt försvarbart att ha regelbundna mätningar av verksamheten såvida det inte sker någon förändring i verksamheten som har betydelse för bullernivåerna. BGS föreslår

därför att en mätning görs varje år de fem första åren från det att verksamheten har kommit igång. Därutöver kan mätningar göras om tillsynsmyndigheten, efter befogade klagomål från närboende, begär det. För det fall klagomål inkommer och om tillsynsmyndigheten finner det befogat, kommer kontroller utföras. Verksamheten kommer följas upp genom bland annat mätning vid bullerkällorna genom närfältsmätning och efterföljande beräkning och/eller genom mätning vid berörda bostäder i form av immissionsmätning.

Vidare, anser Nämnden att verksamhetstiderna ska framgå av tillståndet. Såvitt det får förstås har Nämnden inga övriga synpunkter gällande förslag till villkor 8 än att vissa arbetsmoment ska bedrivas med sommaruppehåll. BGS vidhåller Bolagets förslag till villkor gällande verksamhetstider och möjlighet till utökade tider vid akuta behov.

Dammen ska förses med oljeavskiljande funktion, se förslag till villkor 17. BGS accepterar att dammens exakta placering och utformning kan bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten.

BGS vill erinra om att det inte förekommer några av SGU eller VISS utpekade grundvattenmagasin respektive grundvattenförekomster inom eller i närheten av sökt verksamhetsområde. Installation av grundvattenrör föreslås ske inom ramen för kontrollprogrammet i syfte att följa upp påverkan på närliggande våtmark. På så sätt säkerställs att åtgärderna och effekterna anpassas efter de faktiska förhållandena.

BGS motsätter sig inte kommunens önskemål, men vill samtidigt påpeka att det enligt BGS uppfattning inte behöver uppföras någon damm i täktens inledande driftfas, dvs. inom ca 2-3 år. Detta medför att det inte heller kommer att finnas någon tydlig provtagningspunkt för att kunna kontrollera vattenkvaliteten innan sedimentationsdammen har uppförts. Först därefter kan kontrollen av vattenkvaliteten påbörjas.

I och S.H.

BGS vidhåller att verkställighetsförordnande ska meddelas och hänvisar till vad som ovan anförts.

Efter att föregående ansökan avslogs har BGS fortsatt utreda lämpliga lokaliseringar för nyetablering. Totalt har listan utökats från tidigare 14 platser till att omfatta uppemot 26 platser vid inlämnade av föreliggande ansökan. Merpart av de tillkommande platserna hade tidigare utvärderats översiktligt och bortsorterats, men har inför denna ansökan ånyo lyfts upp, analyserats mer ingående och har vid en fördjupad utvärdering återigen valts bort som lämplig plats. Alternativa lokaliseringar har

besökts och noggrant jämförts med vald lokalisering, vilken har bedömts vara mest lämpad för den ansökta verksamheten.

BGS har i ansökan jämte tillhörande bilagor ingående redovisat behovet av en ny bergtäkt i regionen. För närmare redogörelse hänvisas till ansökan, Bilaga B samt Bilaga B8. Vad beträffar påstående om avsättningsområden utanför Sverige noterar BGS att flertal enskilda i målet saknar kunskap gällande ballastmaterialindustrin och dess ekonomiska förutsättningar. Det material som kommer produceras i täkten i Vasketorp avses avsättas inom lokala och regionala avsättningsområden. Behovet är tillräckligt stort och områdena ligger på ett lönsamt och miljömässigt motiverat avstånd.

Väghållare för riksväg 40 är staten, genom Trafikverket. Passagen under den aktuella vägtrumman ingår i ”Alsta tf” markavvattningsföretag. Påverkan på markavvattningsföretaget har beaktats i den hydrogeologiska utredningen. Bedömningen är att utflöde från täkten regleras för att inte medföra en negativ påverkan på nedströms liggande markavvattningsföretag.

Eventuell kvartsdamning sker inom verksamhetsområdet och är således att betrakta som en arbetsmiljöfråga och som ska hanteras av arbetsgivaren. Det saknas således anledning att ställa ytterligare krav utöver vad som framgår av svensk arbetsmiljölagstiftning.

Gränsvärdet för exponering i arbetet för respirabelt kristallint kvartsdamm är 0,1 mg/m³ (respirabel fraktion). Gränsvärdet för exponering i arbetet för respirabelt kristallint kvartsdamm brukar underskridas för personalen med god marginal i de flesta täkter.

Med hänsyn till det betydande avståndet mellan sökt bergtäkt och bostadshus samt eventuella boskap och hästar, är bedömningen att risken för negativ påverkan från damning är minimal.

Fastigheten D är bebyggd. Avståndet mellan dessa hus och sökt verksamhetsområde är ca 600 meter. Avståndet mellan husen och riksväg 40 är mellan 20 och 80 meter.

Genomförda bullerutredningar har visat att det redan vid 300 meters avstånd knappast föreligger någon risk för s.k. impulsljud. Bolaget avser att vidta ytterligare åtgärder för att minska denna risk, bl.a. genom användande av bullerskydd. Sammantaget bedöms verksamheten inte ge upphov till impulsljud eller bullerstörningar som innebär otillåtna överskridanden. Satt i relation till eventuella trafikbullerstörningar

som förutsätts ske vid aktuell fastighet, medför sökt verksamhet en marginell förändring ur bullerhänseende.

BGS har låtit WSP utföra en riskanalys gällande bl.a. sprängningar och vibrationer. Enfamiljshus, fritidshus, jordbruksfastigheter och master inom en radie på 1000 meter har beaktats. Utredningen visar att det inte finns några hinder för att bedriva bergtäktverksamhet i Vasketorp i enlighet med föreslagna villkor. Föreslagna nivåer är komfortvärden. Risken för skador på byggnader ligger på högre nivåer och dessa kommer därför inte heller att uppstå.

H anför att observationer av vissa arter skett. I brist på ytterligare precisering gällande var, när och hur observationerna skett finner BGS det svårt att bemöta det anförda i detalj. BGS vill i sammanhanget förtydliga de utredningar och bedömningar som Bolaget redovisat.

Mark- och miljööverdomstolen har i dom den 9 februari 2023 i mål nr M 11988-21 förtydligat att förbudsbestämmelsen i 4 § artskyddsförordningen gällande fåglar inte innebär ett generellt skydd för varje enskild individ. Förbudet är inte heller tillämpligt om en störning saknar betydelse för att bibehålla eller återupprätta populationen på en tillfredsställande nivå. Bedömningen av om en åtgärd utgör en störning som kan komma att påverka populationsnivån till att inte vara tillfredsställande måste göras från fall till fall. I målet, som rörde nyetablering av bergtäkt, kunde man efter riktade tjäderinventeringar konstatera att tjäder fanns i närområdet och att det dessutom fanns liknade tjäderhabitat i omgivningen. Mark- och miljööverdomstolen fann att en påverkan på lokal nivå inte utgjorde en störning av betydelse för att bibehålla populationen av tjäder på en tillfredsställande nivå. Förbuden i 4 § artskyddsförordningen aktualiserades därmed inte.

Med hänsyn till att stora delar av ansökt verksamhetsområde idag är avverkat och inte heller hyser några större spelplatser, gör BGS bedömningen att påverkan på den lokala tjäderpopulationen är näst intill obefintlig. BGS bedömer att ansökt verksamhet inte träffas av förbuden i 4 § artskyddsförordningen gällande tjäder.

Tidigare inrapporterade fynd av större brunfladdermus och dvärgpipistrell har inte validerats. Inom ansökt verksamhetsområde har det inte rapporterats några ytterligare fynd under perioden 2000 till 2020 än nyss nämnda.

Större brunfladdermus är knuten till det öppna kulturlandskapet. Viktiga biotoper för arten är trädbärande gräsmarker, fuktiga blöta gräsmarker, löv-/barrblandskog och ädellövskog. Ihåliga träd och gamla hackspethål används som koloniplatser.

Övervintring sker i ihåliga träd och i byggnader. I Sverige är arten klassad som livskraftig.

Viktiga biotoper för *dvärgpipistrell* är barrskog, buskmark, inomhusmiljöer, löv-/ barrblandskog, trädbärande gräsmark och ädellövskog. Levande träd med håligheter används som boplatser och kolonier. Arten är klassad som livskraftig i Sverige. Det ansökta bryt- och verksamhetsområdet utgörs av produktionsskog som till stor del är avverkad och i övrigt generellt består av tallskog med inslag av gran och enstaka lövträd. Baserat på ovanstående beskrivning av verksamhetsområdet och dess närhet anser Bolaget att området inte är något typiskt habitat för vare sig brunfladermus eller dvärgpipistrell.

BGS har uppdragit åt WSP och sakkunnig person att utföra en konsekvensbedömning för groddjur. Den samlade bedömningen är och förblir att ansökt verksamhet kan genomföras utan att påverka vare sig livsmiljöer eller individer av groddjur. Tillsammans med kunskap som erhållits från naturvärdesinventeringen, går det att göra en liknande konsekvensbedömning avseende övriga kräldjur såsom ormar. Vad beträffar reptiler kan därför följande konstateras. *Sandödlan* trivs i torra miljöer med lågväxande ört- eller buskvegetation. De föredrar gräs- eller buskbevuxna sanddyner i närheten av frodigare marker. I Länsstyrelsens inventering av sandödlor i Kalmar län presenteras att sandödlor påträffats i betesmark (Frödingehult), sandtag och skjutbanor (Vimmerby) och husbehovstäkt (Lönneberga). Som skötselåtgärd anges fortsatt bete och bevara öppna sanddyner. *Hasselsnoken* förekommer i flera typer av miljöer, exempelvis i sandig miljö vid lövskog, ljung- och hagmarker och i och ofta i miljö med mycket sten så som klippbranter eller gamla raserade stenmurar.

Det är alltför långsökt att betrakta det aktuella skogsområdet, barrdominerad produktionsskog, som potentiella habitat för sandödlor och hasselsnok. En närmare inventering och konsekvensbedömning får därmed anses uppenbart orimligt i förhållande till vad som redan i detta skede kan läggas till grund för bedömningen. BGS bedömer härvid att den ansökta verksamheten inte strider mot förbuden i 4 a § artskyddsförordningen.

Det ska här till påpekas att ormar såsom huggorm, vanlig snok, kopparödlor och skogsödlor är fyra vanliga arter som har en livskraftig population i Sverige. Det är rimligt att anta att individer kan förekomma i den typ av skogsmiljö som finns inom och i direkt anslutning till sökt verksamhetsområde. Dessa arter förutsätts i normala fall reagera på markberedning, avverkning eller liknande verksamhet genom att dra sig undan bortifrån sådana mänskliga aktiviteter.

BGS bedömer härvid att den ansökta verksamheten inte strider mot förbuden i 6 § artskyddsförordningen.

Vad H framför om utter utgör lösa spekulationer som saknar grund i utförda inventeringar eller närmare bedömningar av de faktiska förutsättningar som råder inom och i direkt anslutning till sökt verksamhetsområde. BGS finner att Bolaget, med stöd av WSP, klargjort att Gäddgölen inte hyser ett lämpligt habitat som kan medföra att utter med säkerhet upprätthåller sig där. Det ska härvid noteras att två inrapporteringar av utter som skett i närområdet är gjorda av S.H.

BGS har i ansökanshandlingarna redovisat genomförda undersökningar, beräkningar och bedömningar som är relevanta för att klargöra påverkan på närliggande våtmarker. BGS har vid bedömningen antagit försiktighetsprincipen och utesluter därmed inte risken för en påverkan på våtmarken inom påverkansområdet för grundvattenbortledningen. Erforderliga kontroller föreslås därmed för att säkerställa att rätt skyddsåtgärder vidtas.

E.N. och P.S.

BGS bestrider att inkomna synpunkter enbart härrör till samråd som genomförts inför föregående tillståndsansökan. Samråd har skett under oktober till december 2021. BGS har dock valt att beakta tidigare framförda synpunkter från samråd 2018/2019. Detta får ses som en utvidgning av vad som åligger sökandebolaget att beakta vid upprättande av en miljökonsekvensbeskrivning. Ägare till fastigheter som helt eller delvis ligger inom 1000 meter från verksamhetsområdesgränsen har erhållit samrådsunderlaget genom direktutskick. Annonsering har även gjorts i lokaltidningen. Samråd har även genomförts med remissmyndigheter, vilket följer av miljöbalkens regler. Dessa möten kan inte betraktas som att enskilda ”uteslutits” från samrådsmöten. E.N. och P.S. har inkommit med synpunkter över samrådsunderlaget. Synpunkterna redovisas i samrådsredogörelsen.

Sammantaget har BGS sett till att de som är särskilt berörda erhållit och förstått nödvändig information och hur den sökta verksamheten kan komma att påverka dem. Synpunkterna har redovisats och beaktats i miljökonsekvensbeskrivningen.

I fråga om rättskraft anför bolaget följande. Avslag i ansökningsmål av förevarande slag utgör inget processhinder för sökanden att lämna in en ny, i nu aktuellt fall dessutom reviderad, ansökan.

Rätten att föra talan i ansökningsmål ska hållas åtskild från rätten att dels överklaga, dels rätten att få ersättning för parts rättegångskostnader. En sakägare som har rätt att föra talan i målet kan anföra både enskilda och allmänna intressen till stöd för

sin talan. Eftersom mark- och miljödomstolen och vissa myndigheter har en skyldighet att bevaka de allmänna intressena är det inte skäligt att ersätta allt nedlagt arbete kring argumentation om de allmänna intressena. Vidare är det enbart argumentation i den s.k. vattenrättsliga delen som kan ersättas, dvs. de delar av verksamheten som omfattas av 11 kap. miljöbalken.

Samtliga parter som inkommit med synpunkter hänförliga till ansökan har rätt att föra sin talan i målet. Enbart en fastighet, och därigenom dess fastighetsägare, kan i detta mål klassificeras som vattenrättsliga sakägare. Detta rör densamma fastighet som BGS har ingått rådighetsavtal med.

BGS bestrider samtliga enskilda parters yrkande om ersättning för nedlagda kostnader för att föra sin talan i målet.

BGS har i ansökan jämte tillhörande bilagor ingående redovisat behovet av en ny bergtäkt i regionen och ställer sig därför till uppgiften om att det finns 31 berg-och grustäkter inom en 50 kilometers radie från Vimmerby centrum. Bolagets egen undersökning visar att det, förutom Vimmerby kommuns egna och icke-kommersiella täkter, inte finns någon bergtäkt inom 20 kilometers avstånd.

Det bör även påpekas att såväl Länsstyrelsen som Vimmerby kommun tillstyrker den ansökta verksamheten och således också anser att det finns ett behov av den ansökta verksamheten.

I fråga om behovsutredning och strandskydd hänvisas till vad som anförts ovan.

Antalet permanent boende och avståndet till dessa har beaktats. Det finns förhållandevis få närboende. Genomförda utredningar visar att den ansökta verksamheten innehåller Naturvårdsverkets riktvärden för acceptabelt industribuller vid samtliga närliggande bostäder.

Områdena närmast verksamhetsområdet består av produktionsskog. Inom dessa områden kan rekreationen anses vara begränsad till den allmänhet som bor i anslutning till området. Det finns enligt BGS uppfattning inga naturliga besöksområden eller platser som kan anses välbesökta eller annars av stor vikt för rekreationen och friluftslivet i närområdet.

I fråga om synpunkter på trafik anför bolaget följande: Såvitt det får förstås avses här en skolskjuts som går nära bostadshuset på fastigheten J. Avståndet mellan den planerade anslutningsvägen och detta bostadshus uppgår som kortast till

ca 150 meter. Fastigheten angränsar inte till takten. Ansökt verksamhet bedöms därmed ha en marginell betydelse på trafiksituationen invid denna plats.

Beträffande påverkan på *spillkråka* inom ansökt verksamhetsområde kan följande konstateras. I Småland har det bedömts finnas ca 4 500 par spillkråkor. Arten har en väl spridd förekomst i Vimmerby kommun. Arten häckar sannolikt även i närområdet till ansökt verksamhetsområde och det förefaller möjligt att spillkråka periodvis använder detta område för födosök. Det finns däremot inga inrapporterade fynd eller noteringar inom sökt område kopplade till spillkråka.

I dag är större delen av ansökt brytområde redan avverkat. Det har inte påträffats några lämpliga boträd inom ansökt brytområde där avverkning inte skett. Spillkråkans population på lokal och regional nivå bedöms ha en fortsatt god nivå. Förekomst av lämpliga miljöer och möjlighet till kontinuerlig ekologisk funktion i omgivningen till ansökt verksamhetsområde bedöms som god. Dessa miljöer är lämpliga för födosök, spel, vila och att föda upp ungar. Det ska härvid påpekas att det inte finns ett individskydd av fåglar. BGS bedömer att förbuden i 4 § artskyddsförordningen inte aktualiseras med anledning av den ansökta verksamheten.

Beträffande utter, tjäder och fladdermöss samt verksamhetstider och verkställighet hänvisar bolaget till vad som anförts ovan.

A.F.

A.F. har inte preciserat vilken fastighet denne har anknytning till. A.S. förutsätts dock äga fastigheten B. BGS bedömer således att A.S. inte är sakägare i vattenrättslig mening.

BGS har i ansökan jämte tillhörande bilagor ingående redovisat behovet av en ny bergtäkt i regionen. Behovet styrs bland annat av planerade och pågående infrastrukturprojekt. Behovet styrs även av samhällets kontinuerliga behov av underhåll av befintlig infrastruktur. Det är således inte enbart tillväxten räknat till befolkningen som är avgörande för behov av ballast. BGS har en lång erfarenhet av täktverksamhet och erfar att enbart dagens kunder Bolaget har ett konstaterat behov (i normalfallet) av mer än 30 000 ton betongballast per år. Därtill kommer behovet av mer allmänna ballastmaterial i regionen.

Vid lokaliseringsutredning beaktas flera parametrar, varav markåtkomst utgör en av de centrala delarna. I förevarande fall har flera platser utvärderats och analyserats, inte minst med avseende på geologin. BGS har därför anlitat extern expertis för att utföra bergundersökningar.

Försiktighetsprincipen har tillämpats vid samtliga bedömningar, inte minst när det gäller bedömningar som är förenade med osäkerheter. BGS har, tillsammans med moderbolaget Nybrogrus AB, lång erfarenhet av täktverksamhet. BGS besitter erforderlig kunskap och har en väl etablerad egenkontroll i samtliga verksamheter.

BGS har låtit WSP utreda och beräkna de förväntade effekterna och påverkan för yt- och grundvatten till följd av planerad brytning. En grundvattenmodell används för att prediktera framtida situation och i likhet med vad som beskrivs i den hydrogeologiska utredningen är det en simulering av framtiden. Modellen och arbetsmetoden är konservativ varvid avsänkningen inte ska ses som en exakt förutsägbar avsänkning, utan en förutsägbar största påverkan.

Branschorganisationen Sveriges Bergmaterialindustri ("SBMI") har tillsammans med WSP tagit fram en checklista som kan användas till underlag vid ansökan om vattenverksamhet. I sammanhanget bör här nämnas att nämnda checklista från SBMI tagits fram av samma tekniska konsult som har varit teknisk granskare för den hydrogeologiska utredningen som är aktuell i målet. BGS har alltså anlitat en av Sveriges främsta och mest erkända hydrogeologer som dessutom beräknat grundvattenmodeller för flertalet täktverksamheter runt om i landet. Redovisad hydrogeologisk utredning samt föreliggande yttrande har därmed granskats av extern expertis som besitter spetskompetens gällande grundvattenbortledning inom täktverksamheter.

Påverkansområdets utbredning beror på flertal faktorer, såsom överlagrande jordlager och topografi. Lera hindrar nybildningen till berget under vilket gör att spridningen i ett område med lera blir större än i exempelvis morän. Bergshöjder, där nybildningen till berget är större, kan kompensera avsänkningen. Det finns alltså ett stort antal parametrar som styr omgivningspåverkan. Undersökning och beskrivning av omgivningspåverkan sker bäst genom en grundvattenmodell, i vilken samtliga faktorer kan implementeras och beräknas.

Utifrån framtagen grundvattenmodell har ett påverkansområde beräknats. Inom påverkansområdet finns en våtmark. Förtydligande gällande påverkan på denna framgår av BGS föregående kompletteringsyttrande.

BGS ställer sig frågande till den "datamodell" som redovisas i aktbilaga 59. Då det saknas grundläggande uppgifter gällande bl.a. topografi och ingående data för simulering föreligger stora osäkerheter gällande vad som påvisas i figuren.

Vad beträffar naturliga, idag befintliga, avrinningsområden framgår dessa av Bolagets hydrogeologiska utredning. Angränsade till sökt verksamhetsområde löper ett

dike som mest största sannolikhet anlagts i syfte att avvattna befintligt skogsområde, vilket påvisats i föregående yttrande. Vad A.F. anför gällande historiska kartor är inte relevant för denna prövning, eftersom omgivande marker tidigare nyttjats som jord- och skogsbruk och därmed fått betydelse för dagens förhållanden.

BGS har vid upprättande av ansökan beaktat gällande rätt avseende miljökvalitetsnormer för vatten. Ansökt verksamhet bedöms inte påverka uppfyllandet av miljökvalitetsnormer för vatten.

Ansökt verksamhet ligger inom en fastighet för vilken en skogsbruksplan finns. Marken nyttjas för produktionsskog med kontinuerlig avverkning. I förhållande till dagens markanvändning, har den sökta verksamheten en begränsad inverkan beträffande skogsbruket. BGS bestrider att sökt verksamhet skulle medföra att andra skogsbruksplaner för s.k. ”gammelskog” påverkas i nämnvärd omfattning.

H.S. och L.S.

H.S. bor, som det får förstås, vid fastigheten G. Denna fastighet är ej berörd vattenrättsligt, bullermässigt eller vibrationsmässigt i miljöbalkens mening.

BGS bestrider att den ansökta verksamheten innebär en negativ inverkan på människors hälsa. BGS har lämnat in en miljökonsekvensbeskrivning som i erforderlig omfattning klargör den sökta verksamhetens miljöeffekter.

Beträffande synpunkter gällande *artskydd, naturmiljö, strandskydd, våtmarker och sakägare* hänvisas till vad som angetts ovan.

L.S. bor, enligt Hitta.se, i Uppsala. Ingen annan uppgift gällande anknytning till boende i närheten av sökt verksamhetsområde framgår av dennes yttrande. BGS kan därmed inte uttala sig om L.S. är berörd i vattenrättslig mening (än vad som redan är känt av Bolaget).

Med hänsyn till att L.S. ingett ett yttrande som överensstämmer med akt-bilaga 46, hänvisas i denna del till vad som angetts ovan.

H.H. och P.A.

H.H. och P.A. bor, som det får förstås, vid fastigheten I. Bostadshuset ligger drygt 1,7 kilometer söder om sökt verksamhetsområde. BGS bedömer att H.H. och P.A. inte är sakägare i vattenrättslig mening. De bedöms inte heller påverkas ur buller- och vibrationshänseende.

Med hänsyn till att H.H. och P.A. ingett ett yttrande som överensstämmer med aktbilaga 46, hänvisas i denna del till vad som angetts ovan med anledning av Helena Styrbjörns yttrande.

H.S.

H.S. bor, enligt Hitta.se, i Uppsala. Som det får förstås finns en anknytning till fastigheten H. BGS bedömer att H.S. inte är sakägare i vattenrättslig mening. H.S. bedöms inte heller påverkas ur buller- och vibrationshänseende.

Med hänsyn till att H.S. ingett ett yttrande som överensstämmer med aktbilaga 46, hänvisas i denna del till vad som angetts ovan med anledning av H.S.s yttrande.

Beträffande *trafikbuller* kan härvid upprepas att BGS låtit WSP utföra erforderliga utredningar och beräkningar. Ökat trafikbuller orsakad av verksamhetens transporter medför inte att bullernivån från riksväg 40 ändras nämnvärt.

F.S.

Hon har, som det får förstås, sommarbostad vid fastigheten H. BGS bedömer att F.S. inte är sakägare i vattenrättslig mening. F.S. bedöms inte heller påverkas ur buller- och vibrationshänseende. Med hänsyn till att F.S. ingett ett yttrande som överensstämmer med aktbilaga 46, hänvisas i denna del till vad som angetts ovan.

R.N.

R.N. har, som det får förstås, anknytning till fastigheten J. BGS bedömer att Rebecka Nilsson inte är sakägare i vattenrättslig mening. Kontrollmätning föreslås ske vid fasaden som uppföljning vid sprängning.

Med hänsyn till att Rebecka Nilsson ingett ett yttrande som överensstämmer med aktbilaga 46, hänvisas i delvis till vad som angetts ovan beträffande Helena Styrbjörns yttrande. Vidare har R.N. ingett ett yttrande som överensstämmer med aktbilaga 63, och därför hänvisas delvis till vad som angetts ovan angående E.N. och P.S.s yttrande.

J-Å.N. och M.J.

J-Å.N. och M.J. bor, som det får förstås, vid fastigheten L. Bostadshuset ligger över en (1) kilometer sydväst om sökt verksam-

hetsområde. BGS bedömer att J-Å.N. och M.J. inte är sakägare i vattenrättslig mening. De bedöms inte heller påverkas ur buller- och vibrationshänseende.

Med hänsyn till att J-Å.N. och M.J. ingett ett yttrande som överensstämmer med aktbilaga 46, hänvisas i delvis till vad som angetts ovan avseende Helena Styrbjörns yttrande. Vidare har J-Å.N. och M.J. ingett ett yttrande som överensstämmer med aktbilaga 63, och därför hänvisas delvis till vad som angetts ovan angående E.N. och Peter Sjöbergs yttrande.

M.P.

M.P. uppger sig som ägare till fastigheten F. Bostadshuset ligger dryg 1,5 kilometer nordost om sökt verksamhetsområde. BGS bedömer att M.P. inte är sakägare i vattenrättslig mening. M.P. bedöms inte heller påverkas ur buller- och vibrationshänseende.

Med hänsyn till att M.P. ingett ett yttrande som överensstämmer med aktbilaga 46, hänvisas till vad som angetts ovan avseende H.S.s yttrande.

G.S. och M.P.

G.S. och M.P. bor, som det får förstås, vid fastigheten O. BGS bedömer att G.S. och M.P. inte är sakägare i vattenrättslig mening. De bedöms inte heller påverkas ur buller- och vibrationshänseende.

Med hänsyn till att G.S. och M.P. ingett ett yttrande som överensstämmer med aktbilaga 46, hänvisas till vad som angetts ovan avseende H.S.s yttrande.

FORTSATT SKRIFTVÄXLING

Länsstyrelsen i Kalmar län

Länsstyrelsens synpunkter kan sammanfattas i följande punkter:

- Strandskydd råder inom 20 meter från det vattendrag som går genom det ansökta verksamhetsområdet. Länsstyrelsen har tidigare framfört att ett fullständigt upphävande av strandskyddet är en förutsättning för att möjliggöra en omledning av vattendraget. Om mark- och miljödomstolen anser att en omledning kan prövas utan att strandskyddet är fullständigt upphävt måste det likt

en dispensprövning avgörs om det finns särskilda skäl för dispens enligt 7 kap. 18 c § miljöbalken. Något godtagbart särskilt skäl har inte presenterats av sökanden.

- Länsstyrelsen godtar sökandens redogörelse beträffande utter och bedömer att eventuell förekomst av arten i området inte bör hindra ansökt verksamhet från att komma till stånd.
- Länsstyrelsen anser att eventuellt behov av att tillföra avfallsmassor för interna anläggningsändamål behöver definieras på förhand. Fullskalig släntning är inte förenligt med det efterbehandlingsvillkor som Länsstyrelsen föreslagit och som sökanden accepterat. Med hänvisning till skyddet av mark och vatten bör enbart avbaningsmassor användas för interna anläggningsändamål, inklusive efterbehandling.
- Mark- och miljööverdomstolens dom den 6 mars 2023 i mål M 11112-21 ger stöd åt att beräkna den ekonomiska säkerheten enligt den vedertagna beräkningsformel som Länsstyrelsen förespråkar.
- Ett villkor om att efterbehandlingen ska vara slutförd inom tillståndstiden hindrar inte en verksamhetsutövare från att behålla upplag i enlighet med 20 c § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.
- Länsstyrelsen accepterar sökandens förslag om att tidsfristen för när grundvattnet för kontroll av grundvattennivåer mellan brytningsområdet och våtmarken öster om verksamhetsområdet ska finnas förlängs från tre månader till ett år efter det att tillståndet tagits i anspråk.

Miljö- och byggnadsnämnden i Hultsfred och Vimmerby kommuner

Miljö- och byggnadsnämnden anser att rekommendationen i ”Bättre plats för arbete” på 500 meters avståndet mellan täktverksamhet och bostad är lämplig att följa för att minska den negativa påverkan för närboende.

Nämnden anser att uppehåll av de störande arbetsmomenten såsom borring, sprängning, skutknackning och krossning under juli månad är ett bra sätt att minska negativ påverkan för närboende.

Miljö- och byggnadsnämnden ställer sig positiva till att bullermätning görs varje år under de fem första åren men anser att mätningar ska ske även fortsättningsvis.

Nämnden anser att kontroll av kvaliteten på vattnet i Gäddgölen kan ske både innan verksamhet startar och även i inledande skede av täktverksamheten oavsett om sedimentationsdammen är på plats eller inte.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har hållit huvudförhandling och syn i målet.

Rådighet

Mark- och miljödomstolen bedömer att sökanden genom nyttjanderättsavtal som löper över 30 år från en eventuell tillståndsdom har sådan rådighet enligt 2 kap. lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet för att få ansökan om tillstånd till vattenverksamhet prövad.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen bedömer att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken. Den kan därmed godkännas och den specifika miljöbedömningen slutföras.

Tillåtlighet

Den ansökta verksamheten innebär bl.a. brytning av berg under 20 år. Störningarna på omgivningen avviker inte från vad som kan anses normalt vid bedrivande av bergtäkt. Grundvattenavsänkningen kommer inte att påverka enskilda brunnar eller allmänna intressen mer än marginellt. Bolaget får anses ha styrkt att det finns ett behov av det aktuella bergmaterialet i närområdet. Bergmaterialet håller sådan kvalitet att det kan användas för betongballast. Domstolen bedömer att det inte skulle vara möjligt att, utan orimliga merkostnader, hitta en från miljösynpunkt bättre belägen plats för brytning av berg med likvärdig kvalitet och med mindre intrång och olägenhet. Verksamheten strider inte mot plan och påverkar inte några områden av riksintresse. Den närmaste bostadsfastigheten som är belägen ca 175 från verksamhetsområdet omfattas av ett avtal om inlösen. Därutöver är närmaste bostad belägen på ett avstånd om ca 375 m. Antalet bostäder inom 600 m är tre. Avstånden i sig har ingen avgörande betydelse. Det är enligt domstolens uppfattning visat att verksamheten kan bedrivas så att normala försiktighetsmått och begränsningsvärden för buller, markvibrationer, luftstötvtåg och damning kan innehållas. De mindre våtmarks-partier och sumpskogar som är belägna inom och strax öster om verksamhetsområdet har enligt naturvärdesinventeringen inte sådana värden att de utgör ett hinder

mot att tillstånd lämnas. Detsamma gäller våtmarksområdet i nordost i anslutning till transportvägen.

Strandskydd

I målet är fråga om det dike som passerar genom verksamhetsområdet och vilket avses flyttas på en kortare sträcka omfattas av strandskydd. Länsstyrelsen har gjort gällande att diket omfattas av det generella strandskyddet. Det är alltså inte fråga om utökat strandskydd efter särskilt beslut. Länsstyrelsen gör vidare gällande att några särskilda skäl för att flytta eller påverka diket inte finns och att verksamheten borde gå att bedriva ändå. Bolaget menar i första hand att diket inte omfattas av strandskydd och för det fall domstolen ändå skulle finna att så är fallet hävdar bolaget att diket saknar betydelse för strandskyddets syften.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning. Av allmänt tillgängliga kartor och i enlighet med vad som framkom vid synen framgår att det aktuella diket avvattnar en s. k. mossodling eller jordbruksmark i sydväst. Diket är rakt grävt genom odlingsmarken och är vid en väggenomgång i morän och berg ca 1-1,5 m djupt. Diket fortsätter genom moränområdet i djup skärning för att åter mynna i en ytterligare planterad mossodling inom verksamhetsområdet där diket givits en rakare sträckning för att därefter åter passera ett morän- och bergområde innan det leds i rak sträckning ut i Gäddgölen, som i sig ostridigt omfattas av strandskydd. Även stränderna vid Gäddgölen har uppodlats och dikats. Det framgick vid synen att gölen är tydligt utbildad som en mossögl utan närmare kontakt med morän. Vid synen som skedde efter långvarig torra var dikesbotten nästan uttorkad. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning framstår det som uppenbart att hela dikessträckningen har tillkommit för avvattning av mossodlingarna och att det inte är eller har varit fråga om ett naturligt vattendrag. Under sådana förhållanden omfattas diket inte av det generella strandskyddet så som länsstyrelsen gör gällande. Tydlig ledning framgår av Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 11 juni 2015 i nr M 10756-14. I domskälen uttalade MÖD bl.a. följande i fråga om markavvattningsdiken:

Vid bedömningen av vad som gäller för markavvattningsdiken har strandskyddets

historiska framväxt betydelse. När strandskyddet infördes 1950 och fram till dess att syftet utvidgades 1994 framstår det som uteslutet att ett dike, grävt för att avvattna åkermark, skulle ha ansetts ha någon betydelse för allmänhetens bad- och friluftsliv vilket skulle ha motiverat att det skulle omfattas av strandskydd. Allt talar därför för att begreppet "vattendrag" under denna tid inte omfattade grävda markavvattningsdiken. Sedan syftet utvidgades 1994 kan grävda diken som är vattenförande visserligen ha ett intresse ur strandskyddssynpunkt eftersom de inte sällan bidrar till goda livsvillkor för växt och djurlivet. Något uttalande som tyder på att lagstiftaren vid 1994 års ändring tänkte sig att utöka tillämpningsområdet för bestämmelserna till att också omfatta markavvattningsdiken finns dock inte. Det är tydligt att en sådan utökning av tillämpningsområdet skulle beröra ansevliga arealer varav endast en mindre del, själva diken med närmaste omgivning, skulle utgöra de skyddsvärda områdena. Förarbetsuttalandena om bäckar och tjärnar tyder snarare på att det var mer naturligt förekommande vatten som alltjämt var avsett att skyddas även sedan syftet utvidgats. Dessutom kan noteras att bestämmelserna om biotopskydd införts redan 1991 vilket skyddar många vattenförande diken i jordbrukslandskapet.

Mot denna bakgrund anser mark- och miljödomstolen att strandskyddet enligt 7 kap. miljöbalken inte utgör hinder mot den sökta verksamheten. Diket omfattas inte heller av det generella biotopskyddet för öppna diken i jordbruksmark enligt samma balk. Vad länsstyrelsen och övriga motparter anfört i frågan ändrar inte domstolens bedömning.

Bolaget har yrkat att tillstånd ska meddelas för kulvertering eller omledning. Mark- och miljödomstolen anser emellertid att det ifrågavarande diket, även om det inte omfattas av det generella strandskyddet eller annat områdesskydd kan ha viss betydelse som spridningskorridor för vattenanknutna arter. En omledning och omgrävning av diket i ny sträckning utanför verksamhetsområdet, om än med anläggande av vägtrumma i en smalare passage, är därför en skälig lösning. Bolagets yrkande om kulvertering av diket i befintlig sträckning ska därför avslås.

Artskydd

Av utredningen i målet framgår att Gäddgölen och dess strandmiljöer är av betydelse för utter (i vart fall under isfri period), groddjur och fladdermöss. Uppgifter har framkommit om en utterlya nedströms Gäddgölen i dikessystemet norr om väg 40. Genom att verksamhetsområdet lagts utanför det strandskyddade området och att verksamhetsområdet inte håller lämpliga biotoper för ovannämnda artgrupper anser mark- och miljödomstolen att kontinuerlig ekologisk funktion bibehålls och att arternas gynnsamma bevarandestatus inte kommer att påverkas. Domstolen har noterat att även länsstyrelsen instämmer i denna bedömning.

I fråga om tjäder konstaterar domstolen att skogsmarken inom verksamhetsområdet, i likhet med skogsmarkerna i stort inom regionen, präglas av tall- och granskogar med bärris på tidvis tunna jordtäcken. Tjäder förekommer inom området men någon större spelplats har inte konstaterats. Den sökta verksamheten kan enligt domstolens uppfattning inte påverka artens gynnsamma bevarandestatus.

Sammanfattningsvis gör mark- och miljödomstolen bedömningen att den sökta verksamheten inte kommer att medföra sådan störning och påverkan på påträffade och berörda arters bevarandestatus eller på områdets kontinuerliga ekologiska funktion så att förbuden i artskyddsförordningen aktualiseras. Hinder mot tillstånd till följd av artskyddet föreligger således inte.

Platsen uppfyller därmed kraven i 2 kap. 6 § miljöbalken såvitt avser tåkten som sådan.

Masshantering

Bolaget ansöker även om tillstånd att få införa, behandla och återvinna avfallsmassor i form av jord- och schaktmassor och betong i syfte att utleverera behandlade produkter på marknaden. Bolaget ansöker även om att få införa och återvinna massor för anläggningsändamål inom tåkten i form av bullervallar.

Schaktmassor utgör avfall. Att använda sådana massor för anläggningsändamål kan utgöra ett godkänt återvinningsförfarande av avfall. I så fall krävs att avfallsmassorna dels används för att ersätta annat material som annars hade behövts för ändamålet, dels att avfallet i sig är lämpligt, se Mark- och miljööverdomstolens dom den 2 juli 2019 i mål M 7582-18. Mark- och miljödomstolen bedömer att utredningen i målet ger stöd för att bolaget har för avsikt att uppföra en bullervall även om det inte kan ske med avfallsmassor. Bullervallen är nödvändig för att kunna nedbringa störningarna för närboende och är således ett krav för verksamhetens bedrivande. De schaktmassor som ansökan omfattar ska således användas för att ersätta annat material som annars hade behövts för anläggningsändamål. Vidare krävs att schaktmassorna är lämpliga för ändamålet, det innebär i detta fall att de massor som används måste vara inerta i den mening som avses i 3 a § förordningen (2001:512) om deponering av avfall. Mot bakgrund av att moräntäcket inom verksamhetsområdet ställvis är obefintligt med varierande mäktigheter, vilket bl.a. framkom vid synen, gör mark- och miljödomstolen bedömningen att avbaningsmassorna inte kommer att räcka till och att det således finns ett klart behov av införsel av massor.

Bolaget har åtagit sig att externa massor ska uppfylla kraven för Mindre än ringa risk (MRR) enligt Naturvårdsverkets handbok 2010:1. Bolaget vill dock ha möjligheten att efter tillsynsmyndighetens godkännande kunna ta in även så kallade KM-massor (enligt Naturvårdsverkets rapport 5976) vid användning för anläggningsändamål i bullervallarna. Länsstyrelsen har motsatt sig detta med hänsyn till marklevande organismer.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att den aktuella täkten inte är belägen inom utpekad grundvattenförekomst eller område med isälvsmaterial. Det finns inte heller några utpekade vattenförekomster förrän Gröppleån ca 5 km nedströms Gäddgölen som i sig är utpekad som övrigt vatten. Uppläggningsen av KM-massor i bullervall ska ske ovan grundvattenytan. Risken för spridning av föroreningar till känsliga

områden är därför mycket begränsad. Mot denna bakgrund anser mark- och miljödomstolen att det inte föreligger något tillåtlighetshinder mot att använda massor som uppfyller kraven för känslig markanvändning kombinerat med den specifika reglering i det enskilda fallet som bolaget åtagit sig.

Mark- och miljödomstolen gör vidare bedömningen att verksamheten genom den begränsade påverkan av kväve inte kommer att försämra statusen i berörda vatten- och grundvattenförekomster på ett otillåtet sätt eller äventyra möjligheten att nå miljökvalitetsnormerna i stort.

Sammantaget anser mark- och miljödomstolen att bolaget har visat att såväl beträffande bergtäkten som återvinning av avfallsmassor för anläggningsändmål, att det är möjligt att vidta sådana skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått som kan krävas enligt miljöbalken så att det inte finns risk för att olägenhet av väsentlig betydelse uppkommer. Hinder mot tillstånd föreligger inte enligt 2 kap. miljöbalken, de särskilda hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken, miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken eller balkens bestämmelser i övrigt. Tillstånd ska därför lämnas till de sökta tillstånden för miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet.

Tidsbegränsning

Mark- och miljödomstolen anser att tillstånden till miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet kan tidsbegränsas i enlighet med sökandens yrkande till 20 år från det att tillståndet tagits i anspråk mot bakgrund av att igångsättningstiden är satt till två år från det att domen vunnit laga kraft.

Villkor

Mark- och miljödomstolen anser att villkoren för verksamheten ska föreskrivas med huvudsaklig utgångspunkt från vad bolaget yrkat och slutligen medgett.

I fråga om buller och drifttider gör domstolen följande bedömning. Närmaste relevanta bostadsfastighet är belägen ca 375 m från verksamhetsområdet. Därutöver är

två bostäder belägna inom 600 m. Området är påverkat av buller från rv 40 vilket framkom vid synen. Enligt vad bolaget uppgett kommer de särskilt störande arbetsmomenten, borring, sprängning och skutknackning ske kampanjvis. Mot bakgrund av att dessa moment inte sker kontinuerligt när verksamheten är i drift och att drifttiderna för dessa kan styras i tid, anser mark- och miljödomstolen att det saknas skäl att generellt sänka begränsningsvärdena för den ekvivalenta ljudnivån med 5 dB(A)-enheter.

I fråga om när begränsningsvärdet för natt ska övergå till dag har bolaget yrkat att nattvärdet ska omfatta tiden kl. 22-06. Länsstyrelsen m.fl. har yrkat att natten bör omfatta kl. 22-07 och därvidlag åberopat ett avgörande från MÖD M 6644-18. Mark- och miljödomstolen konstaterar att detta rättsfall där MÖD fastställde underinstansens villkor med natt mellan kl. 22-07 rörde ett fall med utökning av en befintlig bergtäkt där det fanns flera bullerutsatta i närområdet och där lokaliseringsprövningen för den befintliga bergtäkten gjorts med utgångspunkt från att nattvärdet skulle omfatta tiden mellan kl. 22-07. En tillämpning av Naturvårdsverkets ändrade riktlinjer skulle därvid tydligt försämra miljön för de närboende i det fallet. Av utredningen i detta mål framgår att verksamheten kan bedrivas med innehållande av Naturvårdsverkets riktlinjer där natt sätts till kl 22-06. Mot denna bakgrund anser mark- och miljödomstolen att Naturvårdsverkets riktlinjer ska föreskrivas som villkor enligt bolagets yrkande.

Emellertid anser domstolen att de mest störande arbetsmomenten såsom förkrossning, borring, sprängning och skutknackning endast ska få bedrivas helgfria vardagar kl. 07-18. Sådan verksamhet bör inte heller få bedrivas under det sommaruppehåll som bolaget föreslagit under vecka 28 till och med vecka 32. Mark- och miljödomstolen urskiljer här förkrossning som särskilt störande på grund av dess impuls-ljudskaraktär och dess mer lågfrekventa buller som riskerar att bli svårare att avskärma. Mark- och miljödomstolen bedömer att dessa inskränkningar är skäliga med hänsyn till närboende. Vad bolaget har anfört om behovet av att kunna bedriva

krossning intensivt för att kunna arbeta in dagar för ledighet och underhåll ändrar inte dessa bedömningar.

I fråga om bolagets hänvisningar till Naturvårdsverkets allmänna råd om byggbuller och riktvärden för föroreningsinnehåll såvitt avser halter för mindre än ringa risk anser domstolen sådana hänvisningar bör undvikas för de begränsningsvärden som har direkt och styrande verkan. Begränsningsvärdena ska därför skrivas ut på sätt som framgår av domslutet. Mark- och miljödomstolen konstaterar att nattens omfattning enligt Naturvårdsverkets vägledning för byggbuller omfattar tiden kl. 22-07.

Bolaget har föreslagit tre alternativa anslutningsvägar mellan tåkten och rv. 40. Av utredningen i målet framgår att det är angeläget att det alternativ som ligger längst ifrån fastigheten Grönlid bör användas. Bolaget har dock uppgett, vilket bekräftades av enskilda motparter vid synen, att markägaren inte är beredd att bevilja tillträde till marken. Förstahandsalternativet framstår därmed inte möjligt att genomföra. Andrahandsalternativet är tekniskt möjligt även om det ligger något närmare Grönlid. Tredjehandsalternativet utgörs av befintlig väg och ligger närmst Grönlid. Mark- och miljödomstolen anser att det bör föreskrivas i villkor att tredjehandsalternativet inte får användas.

I fråga om efterbehandling och omhändertagande av kemikalier och avfall har länsstyrelsen yrkat att bolaget i villkor ska åläggas att utreda och vid behov sanera eventuella föroreningar när verksamheten upphör. Bolaget har motsatt sig det sistnämnda mot bakgrund av att det skulle vara en dubbelreglering av det som redan gäller enligt 10 kap. miljöbalken. Mark- och miljödomstolen anser att den av länsstyrelsen föreslagna villkorsregleringen är rimlig eftersom det innebär en straffsanktionerad skyldighet att undersöka och vid behov avhjälpa eventuella föroreningsskador vilket annars skulle kräva särskilda tillsynsinsatser från tillsynsmyndigheten. Villkoret ska utformas på sätt som framgår av domslutet.

Av 26 kap. 19 §, 2 st miljöbalken framgår att verksamhetsutövaren genom egna undersökningar ska hålla sig underrättad om verksamhetens påverkan på miljön. Bolaget har ansett att det saknas miljömässig nytta med att mäta eventuell påverkan på Gäddgölen på grund av utspädning. Mark- och miljödomstolen delar inte denna uppfattning. Det är av betydelse att bolagets påstående kan verifieras åtminstone inledningsvis när verksamheten har kommit i maximal produktion. Härfter bör utsläpps- och recipientkontrollen kunna justeras efter samråd med tillsynsmyndigheten. Bolaget har vidare åtagit sig villkor om kontroll av grundvattennivån mellan brytningsområdet och våtmarken öster om densamma. För att kunna bedöma om våtmarken står i hydraulisk kontakt med omgivningen anser domstolen att även grundvattennivån behöver mätas i torv i våtmarken varför villkoret bör utformas på sätt som följer av domslutet.

Delegerade frågor

Bolaget har medgett länsstyrelsens yrkande om vilka frågor som ska bli föremål för delegation till tillsynsmyndigheten. Mark- och miljödomstolen anser att delegationens omfattning ska utformas med utgångspunkt från länsstyrelsens förslag med tillägg för det som föreskrivits ovan om slutlig utformning av det omgrävda diket.

- utformning av sedimentationsanläggningen,
- utformningen av det omledda diket,
- provtagning av parametrar i utgående vatten,
- krav på mottagna externa massors kvalitet inom ramen för villkor samt hur mottagningskontroll av externa massor ska ske,
- detaljutformning av efterbehandlingen, kontroll av verkningar från verksamheten med angivande av mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod,

Ekonomisk säkerhet

Bolaget har beräknat säkerheten till 565 000 kronor. Länsstyrelsen har yrkat att den ska fastställas till 2 410 000 kronor. Enligt Miljösamverkan Sveriges publikation ”Efterbehandling av täkter –En förtäkt vägledning”, sid. 58, (utgiven år 2006) är en

kostnad om 12 kr/m² lämplig när det gäller efterbehandling av bergtäkt. Detta belopp om 12 kr/m² har länsstyrelsen ansett ska räknas upp till 14 kr/m² med stöd av senare avgöranden från MÖD. Sättet att beräkna säkerhet har uppdaterats i rapporten Ekonomiska säkerheter – Handläggarsöd från 2018. Länsstyrelsen har i sitt yrkande tagit stöd i detta synsätt. Indexuppräknningen ska därför med stöd av praxis omfatta tillståndstiden plus två år. Bolagets beräkning är detaljerad men tar upp förhållandevis låga belopp och ansatta timmar för maskinarbeten. Mark- och miljödomstolen konstaterar att vid ianspråktagande av säkerhet för efterbehandling behöver tillsynsmyndigheten handla upp återställningsentreprenaden varvid andra entreprenörer behöver etablera sig på platsen. Det måste också, så som länsstyrelsen har framhållit, beaktas att samtliga efterbehandlingsåtgärder, i enlighet med bolagets yrkande, inte har fastställts exakt i tillståndet. Därför behöver det säkerställas att säkerheten är tillräcklig. Enligt domstolens bedömning ligger såväl det av länsstyrelsen yrkade beloppet som sättet att beräkna detsamma väl i nivå med vad som fastställts i tillstånd för motsvarande verksamheter på senare tid. Mot denna bakgrund anser mark- och miljödomstolen att den ekonomiska säkerheten ska fastställas till 2 410 000 kronor i enlighet med länsstyrelsens yrkande.

Arbetstid

Den tid inom vilken arbetena hänförliga till den tillståndsgivna vattenverksamheten ska vara utförda bör bestämmas till tio år från lagakraftvunnen dom i enlighet med bolagets yrkande.

Igångsättningstid

Mark- och miljödomstolen finner inte skäl att frångå bolagets yrkande om två års igångsättningstid såvitt avser den miljöfarliga verksamheten.

Ersättningsfrågor

Mark- och miljödomstolen konstaterar att det inte kan förväntas uppstå några ersättningsgilla skador av den tillståndsgivna vattenverksamheten. Några yrkanden om ersättning har inte heller inkommit varför domstolen inte förordnar vidare i saken.

Om skador till följd av vattenverksamheten ändå skulle uppstå får dessa hanteras inom ramen för bestämmelserna om oförutsedda skador.

Oförutsedd skada

Bolaget har yrkat att tiden för oförutsedd skada till följd av vattenverksamheten ska bestämmas till 10 år från arbetstidens utgång. Mark- och miljödomstolen anser att bolagets yrkande bör fastställas.

Verkställighetsförordnande

Mark- och miljödomstolen konstaterar att verksamhetens tillåtlighet är ifrågasatt och att täktverksamhet typiskt sett är en sådan verksamhet som orsakar irreparabla skador på naturmiljön. Mot bakgrund av att verkställighetsförordnande ska användas restriktivt och att de skäl som bolaget anfört inte kan anses tillräckligt bärande, anser mark- och miljödomstolen att bolagets yrkande ska avslås i denna del.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen finner inte skäl att ändra den tidigare i beslut den 1 juli 2022 fastställda prövningsavgiften om 16 000 kronor.

Rättegångskostnader

Länsstyrelsen i Kalmar län har yrkat ersättning för arbete med totalt 12 800 kronor. Miljö- och byggnadsnämnden i Hultsfred och Vimmerby kommuner har yrkat ersättning med totalt 20 424 kronor. Sebastian Helgee och Ida Helgee har yrkat ersättning med 4 500 kronor.

Bolaget har medgett ersättningsyrkandena varför mark- och miljödomstolen anser att bolaget ska förpliktas att utge de yrkande ersättningarna jämte ränta enligt räntelagen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-01)

Överklagande senast den 21 juli 2023.

Annika Wahlfried Wikingsson

Carl-Philip Jönsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Annika Wahlfried Wikingsson, ordförande, och tekniska rådet Carl-Philip Jönsson samt de särskilda ledamöterna Tommy Hammar och Björn Clasinder.